

Deutscher Bundestag

Ustawa Zasadnicza
dla Republiki Federalnej
Niemiec

Ustawa Zasadnicza dla Republiki Federalnej Niemiec

Tekst bez komentarza
Stan: październik 2010 r.

Przekład:
Aleksander-Marek Sadowski
Korekta merytoryczna:
Agnieszka Malicka

Przegląd artykułów Ustawy Zasadniczej

	Preambuła	13
	I. Prawa podstawowe	15
Art. 1	[Godność człowieka – prawa człowieka – moc obowiązująca praw podstawowych]	16
Art. 2	[Wolności osobiste]	16
Art. 3	[Równość wobec prawa]	16
Art. 4	[Wolność wyznania i sumienia]	17
Art. 5	[Wolność poglądów, sztuki i nauki]	17
Art. 6	[Małżeństwo – rodzina – dzieci]	17
Art. 7	[Oświata]	18
Art. 8	[Swoboda zgromadzeń]	19
Art. 9	[Swoboda tworzenia stowarzyszeń i koalicji]	19
Art. 10	[Tajemnica korespondencji, przesyłek pocztowych i telekomunikacji]	19
Art. 11	[Swoboda przemieszczania się]	20
Art. 12	[Wolność wyboru zawodu]	20
Art. 12 a	[Obowiązek służby wojskowej lub zastępczej]	21
Art. 13	[Nienaruszalność mieszkania]	22
Art. 14	[Własność – prawo dziedziczenia – wywłaszczenie]	24
Art. 15	[Uspołecznienie]	24
Art. 16	[Przynależność państwowa – ekstradycja]	24
Art. 16 a	[Prawo azylu]	25
Art. 17	[Prawo składania petycji]	26
Art. 17 a	[Ograniczenia praw podstawowych w szczególnych przypadkach]	26
Art. 18	[Utrata praw podstawowych]	27
Art. 19	[Ograniczenie praw podstawowych – droga prawna]	27
	II. Władze federalne i kraje związkowe	28
Art. 20	[Zasady konstytucyjne – prawo stawiania oporu]	29
Art. 20 a	[Ochrona naturalnych podstaw życia i zwierząt]	29
Art. 21	[Partie polityczne]	29
Art. 22	[Stolica Federacji – flaga federalna]	30
Art. 23	[Unia Europejska – ochrona praw podstawowych – zasada subsydiarności]	30
Art. 24	[Przekazywanie praw suwerennych – zbiorowy system bezpieczeństwa]	32
Art. 25	[Pierwszeństwo prawa międzynarodowego]	32
Art. 26	[Zapewnienie pokoju]	32
Art. 27	[Flota handlowa]	33
Art. 28	[Konstytucje krajów związkowych – samorząd gminny]	33
Art. 29	[Nowy podział terytorialny Federacji]	34

Art. 30	[Prawa suwerenne krajów związkowych]	36
Art. 31	[Pierwszeństwo prawa federalnego]	37
Art. 32	[Stosunki międzynarodowe]	37
Art. 33	[Równość obywateli Niemiec wobec prawa – służba cywilna]	37
Art. 34	[Odpowiedzialność w przypadku naruszenia obowiązków służbowych]	38
Art. 35	[Pomoc prawna, urzędowa i w przypadku katastrof]	38
Art. 36	[Urzednicy federalni]	39
Art. 37	[Przymus federalny]	39
III. Bundestag		40
Art. 38	[Wybory]	41
Art. 39	[Kadencja parlamentu – pierwsze posiedzenie – zwoływanie obrad]	41
Art. 40	[Prezydium – regulamin]	41
Art. 41	[Kontrola wyborów]	42
Art. 42	[Jawność posiedzeń – podejmowanie uchwał większością głosów]	42
Art. 43	[Prawo do posługiwania się cytatami, prawo wstępu na posiedzenia i do wysłuchań]	42
Art. 44	[Komisje śledcze]	43
Art. 45	[Komisja ds. Unii Europejskiej]	43
Art. 45 a	[Komisje spraw zagranicznych i obrony]	43
Art. 45 b	[Pełnomocnik ds. sił zbrojnych]	44
Art. 45 c	[Komisja petycyjna]	44
Art. 45 d	[Parlamentarne gremium kontrolne]	44
Art. 46	[Niekaralność i immunitet deputowanych]	44
Art. 47	[Prawo odmowy składania zeznań]	45
Art. 48	[Zgłaszanie kandydatów – ochrona mandatu – wynagrodzenie]	45
Art. 49	(uchylony)	46
IV. Bundesrat		47
Art. 50	[Zadania]	48
Art. 51	[Skład – proporcja głosów]	48
Art. 52	[Prezydent Bundesratu – podejmowanie uchwał – regulamin]	48
Art. 53	[Uczestnictwo członków Rządu Federalnego w obradach]	49
IV a. Komisja Wspólna		50
Art. 53 a	[Skład – regulamin]	51

V. Prezydent Federalny	52
Art. 54 [Wybór – kadencja]	53
Art. 55 [Zakaz łączenia funkcji]	53
Art. 56 [Przysięga]	54
Art. 57 [Zastępstwo]	54
Art. 58 [Kontrasygnata]	54
Art. 59 [Reprezentacja Federacji w stosunkach międzynarodowych]	55
Art. 59 a (uchylony)	55
Art. 60 [Powolywanie urzędników federalnych – prawo łaski – immunitet]	55
Art. 61 [Oskarżenie Prezydenta przed Federalnym Trybunałem Konstytucyjnym]	55
VI. Rząd Federalny	57
Art. 62 [Skład]	58
Art. 63 [Wybór Kanclerza Federalnego]	58
Art. 64 [Powolywanie i odwoływanie ministrów federalnych – przysięga]	58
Art. 65 [Kompetencja Kanclerza Federalnego w zakresie określania kierunków polityki – zasada resortowości i kolegialności]	59
Art. 65 a [Uprawnienia do dowodzenia siłami zbrojnymi i wydawania im rozkazów]	59
Art. 66 [Zakaz łączenia funkcji]	59
Art. 67 [Konstruktywne wotum nieufności]	59
Art. 68 [Wniosek o wotum zaufania]	60
Art. 69 [Zastępca Kanclerza Federalnego – kadencja]	60
VII. Ustawodawstwo federalne	61
Art. 70 [Podział kompetencji ustawodawczych między władzami federalnymi a krajami związkowymi]	62
Art. 71 [Wylączność ustawodawstwa federalnego]	62
Art. 72 [Ustawodawstwo konkurencyjne]	62
Art. 73 [Zakres wyłącznego ustawodawstwa federalnego]	63
Art. 74 [Zakres ustawodawstwa konkurencyjnego]	65
Art. 74 a (uchylony)	68
Art. 75 (uchylony)	68
Art. 76 [Przedkładanie projektów ustaw]	68
Art. 77 [Postępowanie ustawodawcze – Komisja Mediacyjna]	69
Art. 78 [Tworzenie ustaw]	70
Art. 79 [Zmiana Ustawy Zasadniczej]	71
Art. 80 [Wydawanie rozporządzeń]	71
Art. 80 a [Stan napięcia]	72

Art. 81	[Stan konieczności ustawodawczej]	73
Art. 82	[Sporządzanie ustaw – ogłaszanie – wejście w życie]	73
VIII. Wykonywanie ustaw federalnych i administracja federalna		75
Art. 83	[Wykonywanie ustaw federalnych przez kraje związkowe]	76
Art. 84	[Administracja własna krajów związkowych – nadzór federalny]	76
Art. 85	[Administracja zlecona]	77
Art. 86	[Administracja własna władz federalnych]	78
Art. 87	[Zakresy objęte administracją federalną]	78
Art. 87 a	[Siły zbrojne]	79
Art. 87 b	[Administracja Bundeswehry i dotycząca obronności]	80
Art. 87 c	[Wytwarzanie i wykorzystywanie energii jądrowej]	81
Art. 87 d	[Administracja komunikacji lotniczej]	81
Art. 87 e	[Administracja komunikacji kolejowej]	81
Art. 87 f	[Poczta i telekomunikacja]	82
Art. 88	[Bank Federalny – Europejski Bank Centralny]	83
Art. 89	[Federalne drogi wodne – administracja żegluga]	83
Art. 90	[Drogi federalne]	83
Art. 91	[Stan zagrożenia wewnętrznego]	84
VIIIa. Zadania wspólnotowe		85
Art. 91 a	[Współdziałanie władz federalnych – podział kosztów]	86
Art. 91 b	[Plany oświatowe i wspieranie badań naukowych]	86
Art. 91 c	[Techniczne systemy informatyczne]	87
Art. 91 d	[Porównywanie efektywności pracy administracji]	87
Art. 91 e	[Współpraca władz odnośnie podstawowego zabezpieczenia dla osób poszukujących pracy]	88
IX. Wymiar sprawiedliwości		89
Art. 92	[Organy władzy sędziowskiej]	90
Art. 93	[Zakres kompetencji Federalnego Trybunału Konstytucyjnego]	90
Art. 94	[Skład Federalnego Trybunału Konstytucyjnego]	92
Art. 95	[Sądy Najwyższe i Trybunały]	92
Art. 96	[Sądy federalne]	92
Art. 97	[Niezawisłość sędziowska]	93
Art. 98	[Status prawny sędziów – oskarżenie sędziego]	94
Art. 99	[Spory konstytucyjne wewnątrz krajów związkowych]	94
Art.100	[Konkretna kontrola norm prawnych]	95
Art.101	[Niedopuszczalność sądów nadzwyczajnych]	95
Art.102	[Zniesienie kary śmierci]	96

Art.103	[Prawa podstawowe przed sądem]	96
Art.104	[Pozbawienie wolności]	96
X. Finanse publiczne		97
Art.104 a	[Kompetencje władz w sprawach wydatków – finanse publiczne – odpowiedzialność]	98
Art.104 b	[Pomoc finansowa w celach inwestycyjnych]	99
Art.105	[Podział kompetencji ustawodawczych w zakresie podatków]	100
Art.106	[Podział wpływów z podatków i dochodów monopoli finansowych]	100
Art.106 a	[Udział dochodów podatkowych w finansowaniu podmiejskiej komunikacji publicznej]	104
Art.106 b	[Udział krajów związkowych w dochodach z podatku od pojazdów mechanicznych]	104
Art.107	[Podział puli podatkowej – wyrównanie finansowe między krajami związkowymi – przydziały uzupełniające]	104
Art.108	[Federalne i krajowe władze skarbowe – sądownictwo w sprawach skarbowych]	106
Art.109	[Gospodarka budżetowa na szczeblu federalnym i krajowym]	107
Art.109 a	[Krytyczne sytuacje budżetowe]	108
Art.110	[Plan budżetowy]	109
Art.111	[Uprzednie korzystanie z zasobów budżetowych]	110
Art.112	[Wydatki ponadplanowe i pozaplanowe]	110
Art.113	[Zwiększenie wydatków]	110
Art.114	[Sprawozdawczość budżetowa – kontrola bilansu]	111
Art.115	[Granice kredytowe]	111
Xa. Stan obrony		113
Art.115 a	[Stwierdzenie stanu obrony]	114
Art.115 b	[Uprawnienia dowódcze Kanclerza Federalnego]	115
Art.115 c	[Rozszerzenie kompetencji ustawodawczych władz federalnych]	115
Art.115 d	[Pilne projekty ustaw]	116
Art.115 e	[Komisja Wspólna]	116
Art.115 f	[Użycie jednostek Federalnej Służby Ochrony Granic – rozszerzone uprawnienia do wydawania poleceń]	117
Art.115 g	[Federalny Trybunał Konstytucyjny]	117
Art.115 h	[Kończące się kadencje i czas ich trwania]	118
Art.115 i	[Uprawnienia rządów krajów związkowych do podejmowania działań]	118
Art.115 k	[Ranga i okres obowiązywania przepisów nadzwyczajnych]	119
Art.115 l	[Odwołanie działań nadzwyczajnych – zawarcie pokoju]	119

	XI. Przepisy przejściowe i postanowienia końcowe	120
Art.116	[Pojęcie »obywatel niemiecki« – ponowne nadanie obywatelstwa]	121
Art.117	[Zawieszenie wejścia w życie dwóch praw podstawowych]	121
Art.118	[Nowy podział terytorialny Badenii i Wirtembergii]	121
Art.118 a	[Nowy podział terytorialny Berlina i Brandenburgii]	122
Art.119	[Uchodźcy i wypędzeni]	122
Art.120	[Koszty okupacji – obciążenia z tytułu następstw wojny]	122
Art.120 a	[Odszkodowania z tytułu szkód i strat wojennych]	123
Art.121	[Pojęcie »większość członków«]	123
Art.122	[Przekazanie kompetencji ustawodawczych]	124
Art.123	[Dalsze obowiązywanie dotychczasowych przepisów prawnych]	124
Art.124	[Dalsze obowiązywanie przepisów z zakresu ustawodawstwa wyłącznego]	124
Art.125	[Dalsze obowiązywanie przepisów z zakresu ustawodawstwa konkurencyjnego]	125
Art.125 a	[Dalsze obowiązywanie przepisów prawa federalnego – zastąpienie go prawem krajowym]	125
Art.125 b	[Dalsze obowiązywanie ustaw ramowych – odmienne uprawnienia krajów związkowych]	126
Art.125 c	[Dalsze obowiązywanie przepisów prawnych dotyczących zadań wspólnotowych]	126
Art.126	[Decyzje dotyczące dalszego obowiązywania przepisów prawnych jako przepisów prawa federalnego]	127
Art.127	[Dostosowanie przepisów prawnych we francuskiej strefie okupacyjnej i w Berlinie]	127
Art.128	[Dalsze obowiązywanie prawa do wydawania poleceń]	127
Art.129	[Upoważnienia w ramach dalszego obowiązywania przepisów prawnych]	128
Art.130	[Przejęcie istniejących jednostek administracyjnych]	128
Art.131	[Byli pracownicy służby cywilnej]	129
Art.132	[Przeniesienie urzędnika w stan spoczynku]	129
Art.133	[Sukcesja administracji Zjednoczonego Obszaru Gospodarczego]	130
Art.134	[Przekazanie majątku Rzeszy]	130
Art.135	[Regulacje majątkowe w przypadku zmiany przynależności terytorialnej na szczeblu krajowym]	131
Art.135 a	[Zobowiązania z przeszłości]	132
Art.136	[Pierwsze posiedzenie Bundesratu]	133
Art.137	[Bierne prawo wyborcze osób zatrudnionych w służbie cywilnej]	133
Art.138	[Notariat południowoniemiecki]	134
Art.139	[Dalsze obowiązywanie przepisów dotyczących denacyfikacji]	134

Art.140	[Przepisy prawne dotyczące wspólnot religijnych]	134
Art.141	[»Klauzula Bremeńska«]	134
Art.142	[Zastrzeżenia na korzyść praw podstawowych wynikające z przepisów prawa krajowego]	134
Art.142 a	(uchylony)	134
Art.143	[Okres obowiązywania odmiennych przepisów prawa]	135
Art.143 a	[Wyłączność ustawodawstwa dotyczącego Kolei Federalnych]	135
Art.143 b	[Przekształcenie Niemieckiej Poczty Federalnej]	136
Art.143 c	[Sumy kompensacyjne w przypadku odwołania zadań wspólnotowych]	136
Art.143 d	[Przepisy przejściowe w ramach pomocy konsolidacyjnej]	137
Art.144	[Przyjęcie Ustawy Zasadniczej – Berlin]	139
Art.145	[Wejście w życie Ustawy Zasadniczej]	139
Art.146	[Obowiązywanie Ustawy Zasadniczej]	140
	 Wyciąg z konstytucji niemieckiej z dnia 11 sierpnia 1919 roku (Konstytucja Weimarska)	 141
	 Wyznania i związki wyznaniowe	 142
Art.136		142
Art.137		142
Art.138		143
Art.139		143
Art.141		143

Ustawa Zasadnicza dla Republiki Federalnej Niemiec

z dnia 23 maja 1949 roku

Rada Parlamentarna na posiedzeniu otwartym w dniu 23 maja 1949 roku w Bonn nad Renem stwierdziła, że uchwalona przez Radę Parlamentarną w dniu 8 maja roku 1949 Ustawa Zasadnicza dla Republiki Federalnej Niemiec została w tygodniu trwającym od 16 do 22 maja 1949 r. przyjęta przez ponad dwie trzecie biorących udział w głosowaniu parlamentów krajów niemieckich. Na podstawie tego stwierdzenia Rada Parlamentarna, reprezentowana przez swoich prezydentów, sporządziła i ogłosiła niniejszą Ustawę Zasadniczą. Zgodnie z art. 145 ust. 3 Ustawę Zasadniczą publikuje się niniejszym w Federalnym Dzienniku Ustaw (Bundesgesetzblatt).

Preambuła

Naród Niemiecki, świadom swojej odpowiedzialności przed Bogiem i ludźmi, natchniony pragnieniem służenia pokojowi na świecie jako równoprawny członek zjednoczonej Europy, nadał sobie mocą prawa do stanowienia konstytucji niniejszą Ustawę Zasadniczą.

Obywatele niemieccy w krajach Badenia-Wirtembergia, Bawaria, Berlin, Brandenburgia, Brema, Dolna Saksonia, Hamburg, Hesja, Kraj Saary, Meklemburgia-Pomorze Przednie, Nadrenia-Palatynat, Północna Nadrenia-Westfalia, Saksonia, Saksonia-Anhalt, Szlezwik-Holsztyn i Turyngia w oparciu o zasadę swobodnego samostanowienia dopełnili dzieła zjednoczenia i uzyskania wolności Niemiec. Tym samym niniejsza Ustawa Zasadnicza obowiązuje w odniesieniu do całego Narodu Niemieckiego.

I.

Prawa podstawowe

Artykuł 1

[Godność człowieka – prawa człowieka – moc obowiązująca praw podstawowych]

- (1) Godność człowieka jest nienaruszalna. Jej poszanowanie i ochrona jest obowiązkiem wszelkich władz państwowych.
- (2) Dlatego Naród Niemiecki uznaje nienaruszalność i niezbywalność praw człowieka jako podstawę każdej wspólnoty ludzkiej, pokoju i sprawiedliwości na świecie.
- (3) Wymienione niżej prawa podstawowe wiążą władzę ustawodawczą, wykonawczą i sądowniczą jako bezpośrednio obowiązujące prawo.

Artykuł 2

[Wolności osobiste]

- (1) Każdy ma prawo do swobodnego kształtowania swojej osobowości, o ile nie narusza to praw innych, nie wykracza przeciw ładowi konstytucyjnemu i nie uchybia dobrym obyczajom.
- (2) Każdy ma prawo do życia i do nietykalności osobistej. Wolność osobista jest nienaruszalna. Prawa te mogą być ograniczone wyłącznie na podstawie ustawy.

Artykuł 3

[Równość wobec prawa]

- (1) Wszyscy są równi wobec prawa.
- (2) Mężczyzna i kobieta mają równe prawa. Państwo wspiera faktyczne urzeczywistnienie równouprawnienia kobiety i mężczyzny i działa na rzecz usunięcia istniejących nierówności.
- (3) Nikt nie może być dyskryminowany ani uprzywilejowany z powodu płci, pochodzenia społecznego, rasy, języka, kraju i pochodzenia narodowego, wyznania, poglądów religijnych i politycznych. Nikt nie może być dyskryminowany z powodu niepełnosprawności.

Artykuł 4

[Wolność wyznania i sumienia]

- (1) Wolność wyznania, sumienia i swoboda przekonań religijnych i światopoglądowych są nienaruszalne.
- (2) Zapewnia się swobodę praktyk religijnych.
- (3) Nikogo nie wolno zmuszać do służby wojskowej z bronią w rękę wbrew jego sumieniu. Szczegóły określa ustawa federalna.

Artykuł 5

[Wolność poglądów, sztuki i nauki]

- (1) Każdy ma prawo do swobodnego wyrażania i rozpowszechniania swoich poglądów w mowie, piśmie i obrazie oraz do niezakłóconego uzyskiwania informacji z powszechnie dostępnych źródeł. Zapewnia się wolność prasy oraz programów informacyjnych w radiu, telewizji i filmie. Cenzury się nie stosuje.
- (2) Prawa te podlegają ograniczeniom w postanowieniach ustaw ogólnych, ustawowych przepisach dotyczących ochrony młodzieży oraz w prawie do godności osobistej.
- (3) Zapewnia się wolność sztuki i nauki, badań naukowych i nauczania. Swoboda nauczania nie zwalnia od obowiązku wierności wobec Konstytucji.

Artykuł 6

[Małżeństwo – rodzina – dzieci]

- (1) Małżeństwo i rodzina znajdują się pod szczególną ochroną Państwa.
- (2) Opieka nad dziećmi i ich wychowanie są przyrodzonym prawem rodziców, a przede wszystkim ich powinnością. Nad jej wypełnianiem czuwa wspólnota państwowa.
- (3) Wbrew woli osób sprawujących władzę rodzicielską dzieci można oddzielić od rodziny wyłącznie na podstawie ustawy, jeśli osoby te nie wywiązują się ze swoich obowiązków lub istnieje zagrożenie, że popadną one w zaniedbanie z innych powodów.

- (4) Każda matka ma prawo do ochrony i opieki ze strony społeczeństwa.
- (5) Dzieciom pozamałżeńskim stwarza się w drodze ustawodawczej te same warunki fizycznego i duchowego rozwoju oraz osiągnięcia pozycji społecznej jak dzieciom małżeńskim.

Artykuł 7

[Oświata]

- (1) Cały system oświaty znajduje się pod nadzorem Państwa.
- (2) Osoby sprawujące władzę rodzicielską mają prawo do decydowania o uczestnictwie dziecka w lekcjach religii.
- (3) Religia jest w szkołach publicznych z wyjątkiem szkół pozawyznaniowych zwyczajnym przedmiotem nauczania. Bez uszczerbku dla prawa do nadzoru ze strony Państwa lekcje religii prowadzone są zgodnie z podstawowymi zasadami wspólnot wyznaniowych. Żaden nauczyciel nie może być zobowiązany do prowadzenia lekcji religii wbrew własnej woli.
- (4) Zapewnia się prawo do zakładania szkół prywatnych. Szkoły prywatne zastępujące szkoły publiczne wymagają zezwolenia ze strony władz państwowych i podlegają przepisom prawa danego kraju związkowego. Zezwolenie na założenie i prowadzenie szkoły prywatnej wydaje się, jeśli szkoła taka pod względem celów nauczania i wyposażenia oraz pod względem kwalifikacji naukowych ciała pedagogicznego nie pozostaje w tyle za szkołami publicznymi i nie sprzyja stwarzaniu odrębnej pozycji uczniów w zależności od stosunków majątkowych ich rodziców. Zezwolenia takiego należy odmówić, jeśli sytuacja ekonomiczna i status prawny nauczycieli nie są wystarczająco zabezpieczone.
- (5) Zezwolenie na otwarcie prywatnej szkoły powszechnej wydaje się tylko wtedy, jeśli władze oświatowe stwierdzą istnienie szczególnej potrzeby ze względów pedagogicznych lub na wniosek osób sprawujących władzę rodzicielską, jeżeli szkoła taka miałaby działać jako szkoła wyznaniowo niezależna, wyznaniowa lub światopoglądowa, przy czym w danej gminie nie byłoby publicznej szkoły powszechnej tego rodzaju.

- (6) Decyzja o rozwiązaniu placówek przygotowujących dzieci do nauki w szkole pozostaje w mocy.

Artykuł 8

[Swoboda zgromadzeń]

- (1) Wszyscy obywatele Niemiec mają prawo do pokojowych zgromadzeń bez broni bez uprzedniego zgłaszania ich władzom lub zezwolenia.
- (2) Prawo to w odniesieniu do zgromadzeń na wolnym powietrzu może być ograniczone ustawą lub na podstawie ustawy.

Artykuł 9

[Swoboda tworzenia stowarzyszeń i koalicji]

- (1) Wszyscy obywatele Niemiec mają prawo do tworzenia związków i stowarzyszeń.
- (2) Zakazuje się tworzenia stowarzyszeń, których cele i działalność są sprzeczne z przepisami prawa karnego lub skierowane przeciwko porządkowi konstytucyjnemu lub idei porozumienia między narodami.
- (3) Każdej osobie i przedstawicielom wszystkich zawodów zapewnia się prawo do tworzenia stowarzyszeń mających na celu utrzymanie i wspieranie warunków pracy i ekonomicznych. Porozumienia mające na celu ograniczenie tego prawa lub uniemożliwienie korzystania z niego, są sprzeczne z prawem, a zmierzające w tym kierunku działania są bezprawne. Działania zgodnie z przepisami art. 12 a, 35 ust. 2 i 3, art. 87 a ust. 4 i art. 91 nie mogą być skierowane przeciw protestom pracowniczym, mającym na celu utrzymanie i wspieranie warunków pracy i ekonomicznych w rozumieniu zdania 1.

Artykuł 10

[Tajemnica korespondencji, przesyłek pocztowych i telekomunikacji]

- (1) Tajemnica korespondencji, przesyłek pocztowych i telekomunikacji jest nienaruszalna.

- (2) Ograniczenia tej tajemnicy mogą nastąpić wyłącznie na podstawie ustawy. Jeżeli ograniczenia służą ochronie wolnościowo-demokratycznego porządku konstytucyjnego czy też zachowaniu istnienia lub bezpieczeństwu Federacji lub jednego z jej krajów związkowych, ustawa może stanowić, że o ograniczeniu nie będzie powiadomiona osoba nim dotknięta i że sprawdzenie stanu rzeczy następuje nie na drodze sądowej, lecz przez powołane przez przedstawicielstwo narodu organy i organy pomocnicze.

Artykuł 11

[Swoboda przemieszczania się]

- (1) Wszystkim obywatelom Niemiec zapewnia się wolność przemieszczania się na całym terytorium Federacji.
- (2) Prawo to może być ograniczone tylko ustawą lub na mocy ustawy i tylko w przypadkach, kiedy nie istnieją wystarczające podstawy do utrzymania się i jeśli z tego powodu powstałyby szczególne obciążenia dla ogółu lub w których zachodzi konieczność ochrony przed niebezpieczeństwem zagrażającym wolnościowo-demokratycznemu porządkowi konstytucyjnemu lub istnieniu Federacji lub jednego z krajów związkowych, zwalczania niebezpieczeństwa epidemii, katastrof naturalnych lub szczególnie ciężkich nieszczęśliwych wypadków, w celu ochrony młodzieży przed zaniedbaniem lub zapobieżeniu czynom karalnym.

Artykuł 12

[Wolność wyboru zawodu]

- (1) Wszyscy obywatele Niemiec mają prawo do swobodnego wyboru zawodu, miejsca pracy i miejsca kształcenia. Wykonywanie zawodu może być uregulowane ustawą lub na podstawie ustawy.
- (2) Nikogo nie wolno zmuszać do określonej pracy poza tą mieszczącą się w ramach zwyczajowego ogólnego i obejmującego wszystkich obowiązku prac publicznych.
- (3) Praca przymusowa jest dopuszczalna wyłącznie w przypadku orzeczonego sądownie pozbawienia wolności.

Artykuł 12 a

[Obowiązek służby wojskowej lub zastępczej]

- (1) Mężczyźni po ukończeniu osiemnastego roku życia mogą być zobowiązani do służby w siłach zbrojnych, Federalnej Służbie Ochrony Granic lub w jednostkach obrony cywilnej.
- (2) Każdy, komu sumienie nie pozwala na służbę wojskową z bronią w ręku, może być zobowiązany do odbycia służby zastępczej. Czas trwania służby zastępczej nie może przekraczać czasu trwania służby wojskowej. Szczegóły określa ustawa, która nie może ograniczać wolności decyzji zgodnie z własnym sumieniem i musi przewidywać możliwość odbycia służby zastępczej, nie pozostającej w jakimkolwiek związku z jednostkami sił zbrojnych lub Federalnej Służby Ochrony Granic.
- (3) Mężczyźni zobowiązani do służby wojskowej, którzy nie zostali powołani do służby, o której mowa w ust. 1 lub 2, mogą być na wypadek obrony kraju zobowiązani ustawą lub na podstawie ustawy do cywilnych świadczeń publicznych na rzecz obrony łącznie z ochroną ludności cywilnej w ramach stosunków pracy; zobowiązania w ramach stosunków pracy mających charakter stosunku służbowego, jaki wynika z przepisów prawa publicznego, dopuszcza się tylko w celu wypełniania zadań policyjnych lub takiego rodzaju zadań związanych z suwerennością państwa w administracji publicznej, które mogą być wypełniane wyłącznie w ramach stosunku służbowego, jaki wynika z przepisów prawa publicznego. Stosunki pracy w rozumieniu zdania 1 mogą mieć uzasadnienie w siłach zbrojnych, w zakresie ich zaopatrzenia oraz w administracji publicznej; zobowiązania do umów o pracę w zakresie zaopatrzenia ludności cywilnej dopuszcza się tylko w celu pokrycia jej niezbędnych potrzeb życiowych lub zapewnienia jej ochrony.
- (4) Jeśli w razie zaistnienia przypadku obrony kraju zapotrzebowanie na usługi cywilne w cywilnej służbie sanitarnej i zdrowia oraz w organizacji stałego lazaretu wojskowego nie może być pokryte na podstawie zgłoszeń dobrowolnych,

wówczas ustawą lub na mocy ustawy mogą być do takich służb powołane kobiety w wieku od osiemnastu do pięćdziesięciu pięciu lat. W żadnym wypadku nie mogą być one zobowiązane do służby z bronią w rękę.

- (5) W okresie poprzedzającym zaistnienie przypadku obrony kraju zobowiązania, o których mowa w ust. 3, mogą być uzasadnione wyłącznie zgodnie z art. 80 a ust. 1. W celu przygotowań do wykonywania czynności, o których mowa w ust. 3, i wymagających szczególnej wiedzy lub umiejętności, można ustawą lub na mocy ustawy uczynić obowiązkiem uczestnictwo w odpowiednich akcjach szkoleniowych. Przepis zdania 1 nie ma wówczas zastosowania.
- (6) Jeśli w razie zaistnienia przypadku obrony kraju zapotrzebowanie na siłę roboczą w zakresach, o których mowa w ust. 3 zdanie 2, nie może być pokryte na podstawie zgłoszeń dobrowolnych, wówczas w celu zapewnienia pokrycia takiego zapotrzebowania może być ustawą lub na mocy ustawy ograniczona wolność obywateli niemieckich do wykonywania zawodu lub opuszczania miejsca pracy. W okresie poprzedzającym zaistnienie przypadku obrony kraju przepis ust. 5 zd. 1 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 13

[Nienaruszalność mieszkania]

- (1) Zapewnia się nienaruszalność mieszkania.
- (2) Przeszukanie mieszkania może być dokonane tylko na zarządzenie sądu, a w przypadku niebezpieczeństwa zwłoki również na zarządzenie innych przewidzianych prawem organów i tylko w określonej przepisami formie.
- (3) W przypadku, gdy konkretne fakty pozwalają na domniemanie, że ktoś popełnił określony w odrębnych przepisach szczególnie ciężki czyn karalny, wówczas na podstawie zarządzenia sędziowskiego mogą być użyte środki techniczne w celu nadzoru akustycznego mieszkania, w którym przypuszczalnie przebywa podejrzany, jeżeli stwierdzenie stanu faktycznego przy użyciu innych środków byłoby nieproporcjonalnie utrudnione lub nie rokowałoby powodzenia. Tego

rodzaju działania należy ograniczyć w czasie. Odpowiednie zarządzenie wydawane jest przez trzyosobowy skład orzekający. W przypadku niebezpieczeństwa zwłoki może być ono wydane również przez jednego sędziego.

- (4) W celu ochrony przed nagłym zagrożeniem dla bezpieczeństwa publicznego, zwłaszcza zagrożenia ogólnego lub zagrożenia dla życia, środki techniczne w celu nadzoru akustycznego mieszkań mogą być zastosowane wyłącznie na podstawie zarządzenia sędziowskiego. W przypadku niebezpieczeństwa zwłoki zarządzenie takie może być wydane również przez inny przewidziany przepisami prawnymi organ; zarządzenie sędziowskie należy wtedy niezwłocznie uzupełnić.
- (5) W przypadku gdy zastosowanie środków technicznych przewidziane jest wyłącznie w celu ochrony osób przeprowadzających akcję w mieszkaniach, wówczas odpowiednie zarządzenie może być wydane przez przewidziany ustawowo określony organ. Użycie uzyskanych informacji w innym celu jest dozwolone wyłącznie w celu ścigania czynu karalnego lub w celu obrony przed zagrożeniem i tylko wtedy, gdy zgodność tego rodzaju działań z prawem została stwierdzona przez sędziego; w przypadku niebezpieczeństwa zwłoki zarządzenie sędziowskie należy niezwłocznie uzupełnić.
- (6) Rząd Federalny składa raz w roku sprawozdanie przed Bundestagiem o zastosowaniu środków technicznych, o których mowa w ust. 3 oraz w ust. 4, odnoszącym się do zakresu odpowiedzialności władz federalnych, i, o ile zachodzi konieczność kontroli sędziowskiej, zgodnie z ust. 5. Powołane przez Bundestag gremium sprawuje kontrolę parlamentarną w oparciu o to sprawozdanie. Kraje związkowe zapewniają analogiczną kontrolę parlamentarną.
- (7) Ingerencje i ograniczenia mogą być podejmowane poza tym wyłącznie w celu ochrony przed zagrożeniem ogólnym lub ochrony życia pojedynczych osób, a na mocy ustawy również w celu zapobieżenia nagłym zagrożeniom dla bezpieczeństwa i porządku publicznego, zwłaszcza w celu usu-

nięcia braków mieszkaniowych, zwalczania niebezpieczeństwa epidemii lub w celu ochrony zagrożonej młodzieży.

Artykuł 14

[Własność – prawo dziedziczenia – wywłaszczenie]

- (1) Zapewnia się prawo własności i prawo dziedziczenia. Treść tych praw i ich granice określają ustawy.
- (2) Własność zobowiązuje. Korzystanie z niej ma jednocześnie służyć dobru ogółu.
- (3) Wywłaszczenie dozwolone jest wyłącznie na rzecz dobra ogółu. Może ono być przeprowadzone wyłącznie zgodnie z ustawą lub na mocy ustawy, która określa rodzaj i wysokość odszkodowania. Odszkodowanie wyznacza się przy sprawiedliwym rozważeniu interesów ogółu i osób, do których się odnosi. W przypadku sporu co do wysokości odszkodowania przysługuje droga prawna przed sądami powszechnymi.

Artykuł 15

[Uspołecznienie]

Ziemia, bogactwa naturalne i środki produkcji mogą być w celu uspołecznienia przekształcone we własność społeczną lub inną formę gospodarki społecznej zgodnie z ustawą, określającą rodzaj i wymiar odszkodowania. W odniesieniu do odszkodowania przepis art. 14 ust. 3 zdania 3 i 4 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 16

[Przynależność państwowa – ekstradycja]

- (1) Nikogo nie można pozbawić obywatelstwa niemieckiego. Utrata obywatelstwa może nastąpić tylko na mocy ustawy, a wbrew woli odnośnej osoby tylko wtedy, jeśli poprzez to nie stanie się ona bezpaństwowcem.

- (2) Ekstradycja obywatela niemieckiego jest zakazana. Ustawa może określić odmienne postępowanie dotyczące ekstradycji do jednego z krajów członkowskich Unii Europejskiej lub przed trybunał międzynarodowy przy zachowaniu zasad praworządności.

Artykuł 16 a

[Prawo azylu]

- (1) Osoby prześladowane ze względów politycznych korzystają z prawa azylu.
- (2) Na przepis ust. 1 nie może się powoływać, kto przybywa z jednego z państw członkowskich Wspólnot Europejskich lub innego państwa trzeciego, w którym zapewnione jest stosowanie Konwencji o statusie prawnym uchodźców i Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Państwa spoza Wspólnot Europejskich, do których odnosi się przepis zdania 1, określone są ustawą wymagającą zgody Bundesratu. W przypadkach, do których odnosi się przepis zdania 1, mogą być podjęte działania mające na celu zakończenie pobytu osoby starającej się o azyl niezależnie od podjęcia przeciwko tej decyzji środków prawnych.
- (3) Ustawa wymagająca zgody Bundesratu, może określić państwa, w których ze względu na sytuację prawną, stosowanie prawa i ogólne stosunki polityczne wydaje się zapewnione, że nie mają tam miejsca ani prześladowania polityczne, ani nieludzkie lub poniżające kary i traktowanie człowieka. Zakłada się, że cudzoziemiec pochodzący z takiego kraju nie jest prześladowany, o ile nie przedstawi on faktów, uzasadniających domniemanie, że wbrew przypuszczeniom był on jednak prześladowany politycznie.
- (4) Od przeprowadzenia akcji mających na celu zakończenie pobytu cudzoziemca w Niemczech w przypadkach, o których mowa w przepisie ust. 3, i w innych przypadkach, w których prawo do pobytu najwyraźniej nie jest uzasadnione lub przypadki te uważane są za najwyraźniej nieuzasadnione, odstępuje się zgodnie z ustawą tylko wtedy, jeśli istnieje

ją poważne wątpliwości co do zgodności takiej akcji z prawem; zakres kontroli może być ograniczony, a złożenie odpowiedniego wniosku po terminie pozostać nie uwzględnione. Szczegóły określa ustawa.

- (5) Przepisy ust. od 1 do 4 nie pozostają w sprzeczności z porozumieniami międzynarodowymi pomiędzy państwami członkowskimi Wspólnot Europejskich i państwami trzecimi, dokonującymi podziału kompetencji odnośnie rozpatrywania wniosków o przyznanie azylu łącznie z wzajemnym uznaniem orzeczeń w sprawach azylowych przy uwzględnieniu zobowiązań wynikających z Konwencji o statusie prawnym uchodźców i Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Wolności Podstawowych, których stosowanie musi być w państwach objętych tymi porozumieniami zapewnione.

Artykuł 17

[Prawo składania petycji]

Każdy ma prawo indywidualnie lub wspólnie z innymi do zwracania się z pisemnymi prośbami lub zażaleniami do właściwych organów i do przedstawicielstwa narodu.

Artykuł 17 a

[Ograniczenia praw podstawowych w szczególnych przypadkach]

- (1) Ustawy dotyczące służby wojskowej i zastępczej mogą stanowić, że w odniesieniu do osób pozostających w służbie wojskowej i pełniących służbę zastępczą w okresie pełnienia tych służb mogą być ograniczone: prawo podstawowe do swobodnego wyrażania i rozpowszechniania swoich poglądów w mowie, piśmie i obrazie (art. 5 ust 1, pierwsza część zdania 1), prawo podstawowe wolności zgromadzeń (art. 8) i prawo do składania petycji (art. 17), o ile zapewnia się prawo do zwracania się z pisemnymi prośbami lub zażaleniami wspólnie z innymi.
- (2) Ustawy odnoszące się do obrony kraju łącznie z ochroną ludności cywilnej, mogą stanowić, że prawa podstawowe

wolności przemieszczania się (art. 11) i nienaruszalności mieszkania (art. 13) zostają ograniczone.

Artykuł 18

[Utrata praw podstawowych]

Kto nadużywa prawa do swobodnego wyrażania poglądów, zwłaszcza wolności prasy (art. 5 ust. 1), wolności nauczania (art. 5 ust. 3), wolności zgromadzeń (art. 8), wolności zrzeszania się (art. 9), tajemnicy korespondencji, przesyłek pocztowych i telekomunikacji (art. 10), własności (art. 14) lub prawa do azylu (art. 16 a) w celu walki przeciw podstawom porządku wolnościowo-demokratycznego, prawa te traci. O utracie praw i jej wymiarze orzeka Federalny Trybunał Konstytucyjny.

Artykuł 19

[Ograniczenie praw podstawowych – droga prawna]

- (1) O ile zgodnie z niniejszą Ustawą Zasadniczą któreś z praw podstawowych zostaje ograniczone ustawą lub na mocy ustawy, to ustawa taka musi mieć ogólną moc obowiązującą, a nie w odniesieniu do przypadku jednostkowego. Poza tym ustawa taka musi wymienić prawo podstawowe poprzez podanie odpowiedniego artykułu.
- (2) W żadnym wypadku prawo podstawowe nie może być naruszone w jego istocie.
- (3) Prawa podstawowe odnoszą się również do krajowych osób prawnych, o ile w swojej istocie mają one w stosunku do nich zastosowanie.
- (4) W przypadku gdy prawa jakieś osoby zostały naruszone przez władze publiczne, przysługuje jej droga prawna. Jeżeli nie ma uzasadnienia dla innej właściwości, stosowana jest powszechna droga prawna. Nie narusza to postanowień art. 10 ust. 2 zdanie 2.

II.

Władze federalne i kraje związkowe

Artykuł 20

[Zasady konstytucyjne – prawo stawiania oporu]

- (1) Republika Federalna Niemiec jest demokratycznym i socjalnym państwem związkowym.
- (2) Wszelka władza państwowa pochodzi od Narodu. Sprawowana jest ona przez Naród w wyborach i głosowaniach i przez szczególne organy ustawodawcze, władzy wykonawczej i sądowniczej.
- (3) Władzę ustawodawczą wiąże porządek konstytucyjny, a władzę wykonawczą i sądownictwo – ustawy i prawo.
- (4) Wszyscy obywatele Niemiec mają prawo stawiania oporu przeciwko każdemu, kto podejmuje próbę obalenia tego porządku, jeśli nie jest możliwe zastosowanie innych środków.

Artykuł 20 a

[Ochrona naturalnych podstaw życia i zwierząt]

Państwo w ramach porządku konstytucyjnego chroni poprzez ustawodawstwo oraz zgodnie z ustawami i przepisami prawa poprzez władzę wykonawczą i sądownictwo naturalne podstawy życia i zwierzęta również w poczuciu odpowiedzialności przed przyszłymi pokoleniami.

Artykuł 21

[Partie polityczne]

- (1) Partie polityczne współuczestniczą w kształtowaniu woli politycznej Narodu. Zapewnia się wolność tworzenia partii. Ich struktura wewnętrzna musi odpowiadać zasadom demokracji. Są one zobowiązane do publicznego składania sprawozdań dotyczących swojego majątku oraz pochodzenia i przeznaczenia swoich środków finansowych.
- (2) Partie polityczne, których cele lub działalność ich zwolenników ukierunkowane są na podważanie lub obalenie wolnościowo-demokratycznych zasad ustroju lub zagrażają istnieniu Republiki Federalnej Niemiec, są niezgodne z Konstytucją. Decyzję o niezgodności z konstytucją podejmuje Federalny Trybunał Konstytucyjny.
- (3) Szczegóły określają ustawy federalne.

Artykuł 22

[Stolica Federacji – flaga federalna]

- (1) Stolicą Republiki Federalnej Niemiec jest Berlin. Reprezentacja całego państwa w stolicy jest zadaniem władz federalnych. Szczegóły określa ustawa federalna
- (2) Barwami flagi federalnej są kolory czarny, czerwony i złoty.

Artykuł 23

[Unia Europejska – ochrona praw podstawowych – zasada subsydiarności]

- (1) W celu urzeczywistnienia zjednoczenia Europy Republika Federalna Niemiec współuczestniczy w rozwoju Unii Europejskiej, zobowiązanej do przestrzegania zasad demokracji, praworządności, polityki socjalnej i federalizmu i zasady subsydiarności oraz zapewniającej ochronę praw podstawowych porównywalną w swej istocie z niniejszą Ustawą Zasadniczą. Władze federalne mogą w związku z tym poprzez ustawę wymagającą zgody Bundesratu przekazać pewne prawa suwerenne. W odniesieniu do uzasadnienia odwołania się do Unii Europejskiej oraz do zmian jej zasad traktatowych i porównywalnych regulacji prawnych, w wyniku których treść niniejszej Ustawy Zasadniczej zostaje zmieniona lub uzupełniona lub tego rodzaju zmiany i uzupełnienia stają się możliwe, stosuje się przepis art. 79 ust. 2 i 3.
  - (1 a) Bundestag i Bundesrat mają prawo wniesienia skargi do Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z powodu naruszenia zasady subsydiarności przez jakikolwiek akt ustawodawczy Unii Europejskiej. Bundestag jest do tego zobowiązany na wniosek jednej czwartej ogólnej liczby deputowanych. Ustawa wymagająca zgody Bundesratu w odniesieniu do korzystania z praw, jakie Bundestag i Bundesrat mają zagwarantowane w traktatowych podstawach Unii Europejskiej, dopuszczalne są wyjątki od postanowień art. 42 ust. 2 zdanie 1 i art. 52 ust. 3 zdanie 1.
  - (2) W decyzjach dotyczących spraw Unii Europejskiej współuczestniczy Bundestag i poprzez Bundesrat kraje związkowe

- we. Rząd Federalny ma obowiązek obszernego i jak najwcześniejszego informowania o tym Bundestagu i Bundesratu.
- (3) Rząd Federalny umożliwi Bundestagowi zajęcie stanowiska przed jego współuczestnictwem w tworzeniu aktów prawnych Unii Europejskiej. Rząd Federalny uwzględni stanowisko Bundestagu podczas negocjacji. Szczegóły określa ustawa.
  - (4) Bundesrat otrzymuje możliwość współuczestnictwa w kształtowaniu stanowiska Federacji, o ile miałby on uczestniczyć w odpowiednich działaniach wewnątrzpaństwowych lub o ile leżałoby to w gestii krajów związkowych.
  - (5) O ile w dziedzinie pozostającej w wyłącznej kompetencji władz federalnych poruszane są sprawy dotyczące interesu krajów związkowych lub o ile poza tym władzom federalnym przysługują uprawnienia ustawodawcze, Rząd Federalny uwzględni stanowisko Bundesratu. Jeżeli główny punkt negocjacji dotyczy uprawnień ustawodawczych krajów związkowych, powoływania ich władz lub ich postępowania administracyjnego, o tyle przy kształtowaniu stanowiska Federacji należy w sposób miarodajny uwzględnić stanowisko Bundesratu; należy przy tym mieć na uwadze odpowiedzialność władz federalnych za całość Państwa. W sprawach mogących spowodować zwiększenie wydatków lub zmniejszenie dochodów Federacji, niezbędna jest zgoda Rządu Federalnego.
  - (6) Jeżeli główny punkt negocjacji dotyczy wyłącznych uprawnień ustawodawczych krajów związkowych w takich dziedzinach jak: oświata szkolna, kultura lub radio i telewizja, wówczas wykonywanie praw przysługujących Republice Federalnej Niemiec jako krajowi członkowskiemu Unii Europejskiej, przekazywane jest wyznaczonemu przez Bundesrat przedstawicielowi krajów związkowych. Wykonywanie tych praw ma miejsce przy współdziałaniu Rządu Federalnego i w porozumieniu z nim; należy przy tym mieć na uwadze odpowiedzialność władz federalnych za całość Państwa.

- (7) Szczegóły dotyczące ust. od 4 do 6 określa ustawa wymagająca zgody Bundesratu.

Artykuł 24

[Przekazywanie praw suwerennych – zbiorowy system bezpieczeństwa]

- (1) Władze federalne mogą poprzez ustawę przekazać prawa suwerenne instytucjom międzynarodowym.
- (1a) O ile w gestii krajów związkowych leży wykonywanie uprawnień państwowych i wypełnianie zadań państwowych, wówczas kraje związkowe mogą za zgodą Rządu Federalnego przekazać prawa suwerenne instytucjom przygranicznym z udziałem państw sąsiednich.
- (2) W celu zachowania pokoju Federacja może przyłączyć się do systemu wzajemnego zbiorowego bezpieczeństwa; w takim przypadku zgadza się ona na ograniczenie praw suwerennych, przyczyniające się do trwałego ładu pokojowego w Europie i między narodami świata i jego zapewnienia.
- (3) W celu regulowania sporów międzypaństwowych Federacja przystąpi do porozumień dotyczących powszechnych, obowiązkowych międzynarodowych instytucji rozjemczych o szerokich uprawnieniach.

Artykuł 25

[Pierwszeństwo prawa międzynarodowego]

Ogólne zasady prawa międzynarodowego są częścią składową prawa federalnego. Mają one pierwszeństwo przed ustawami i tworzą bezpośrednio prawa i obowiązki dla mieszkańców terytorium Federacji.

Artykuł 26

[Zapewnienie pokoju]

- (1) Działania mogące służyć zakłóceniu pokojowego współistnienia narodów lub prowadzone z takim zamiarem, zwłaszcza umożliwiające prowadzenie wojny zaczepnej, są niezgodne z Konstytucją. Podlegają one karze.

- (2) Broń nadająca się do prowadzenia wojny może być produkowana, transportowana i wprowadzana do użytku wyłącznie z pozwoleniem Rządu Federalnego. Szczegóły określa ustawa federalna.

Artykuł 27

[Flota handlowa]

Wszystkie niemieckie statki handlowe tworzą jednolitą Flotę Handlową.

Artykuł 28

[Konstytucje krajów związkowych – samorząd gminny]

- (1) Porządek konstytucyjny w krajach związkowych musi odpowiadać zasadom republikańskiego, demokratycznego i socjalnego państwa prawa w rozumieniu Ustawy Zasadniczej. Naród musi posiadać na szczeblu krajów związkowych, okręgów i gmin przedstawicielstwa, wybrane w powszechnych, bezpośrednich, wolnych, równych i tajnych wyborach. Do udziału w wyborach na szczeblu okręgów i gmin uprawnione są również osoby posiadające obywatelstwo jednego z krajów członkowskich Wspólnoty Europejskiej, którym zgodnie z prawem Wspólnoty Europejskiej przysługuje czynne i bierne prawo wyborcze. Na szczeblu gmin funkcję wybranego gremium może pełnić zgromadzenie gminne.
- (2) Gminom musi być zapewnione prawo do regulowania wszystkich spraw dotyczących wspólnoty lokalnej na własną odpowiedzialność w ramach przepisów prawnych. Również związki gmin posiadają zgodnie z ustawami w ramach przewidzianego dla nich ustawowego zakresu zadań prawo do samorządności. Gwarancja samorządności obejmuje również zapewnienie podstaw własnej odpowiedzialności finansowej; jedną z tych podstaw jest należne gminom prawo do pobierania podatków ze źródła odpowiadającego potencjałowi gospodarczemu w oparciu o odpowiednie przepisy.

- (3) Władze federalne gwarantują, że porządek konstytucyjny krajów związkowych jest zgodny z prawami podstawowymi i przepisami ust. 1 i 2.

Artykuł 29

[Nowy podział terytorialny Federacji]

- (1) Terytorium Federacji może być poddane nowemu podziałowi w celu zapewnienia sprawnego wypełniania zadań, do jakich zobligowane są kraje związkowe w zależności od ich wielkości i możliwości. Przy nowym planowaniu podziału terytorialnego Federacji należy uwzględnić więzi etniczne z danym regionem, powiązania historyczne i kulturowe, celowość zmian ze względów gospodarczych oraz wymogi planowania przestrzennego i planu rozwoju kraju.
- (2) Działania mające na celu przeprowadzenie nowego podziału terytorialnego Federacji określa ustawa federalna, wymagająca potwierdzenia poprzez referendum. Należy przy tym wysłuchać opinii przedstawicieli odnośnych krajów związkowych.
- (3) Referendum przeprowadzane jest w tych krajach związkowych, do których należą terytoria, mające wejść w skład nowego kraju związkowego lub dla którego mają być wytyczone nowe granice (odnośne kraje). W głosowaniu należy rozstrzygnąć kwestię, czy odnośne kraje związkowe mają pozostać w dotychczasowej postaci, czy też ma być utworzony nowy kraj związkowy lub wytyczone nowe granice. Wyrażoną w referendum wolę mieszkańców na rzecz utworzenia nowego kraju związkowego lub wytyczenia nowych granic uważa się za wiążącą, jeśli na jego przysłym terytorium oraz ogółem na terytorium lub częściach terytorium jednego z odnośnych krajów, którego przynależność ma być również zmieniona, większość głosujących wypowie się za przeprowadzeniem zmian. Nie jest ona wiążąca, jeśli na terytorium jednego z odnośnych krajów większość głosujących wypowie się przeciw zmianom; nie bierze się jednak tego pod uwagę, jeśli w części terytorium, którego przynależność do odnośnego kraju ma być zmieniona, większość

dwóch trzecich osób biorących udział w głosowaniu wypowie się za zmianą, chyba że większość dwóch trzecich osób biorących udział w głosowaniu na całym terytorium wypowie się przeciw zmianom.

- (4) W przypadku gdy na terytorium, stanowiącym zwarty, odrębny obszar zamieszkiwania i obszar gospodarczy, którego części należą do różnych krajów związkowych, i liczącym co najmniej milion mieszkańców, jedna dziesiąta mieszkańców na nim wszystkich uprawnionych do głosowania w wyborach do Bundestagu złoży podpisy pod wnioskiem żądającym, aby obszar ten posiadał jednolitą przynależność terytorialną, wówczas w okresie dwóch lat należy poprzez ustawę federalną określić, że przynależność terytorialna tego obszaru będzie zmieniona zgodnie z przepisem ust. 2, lub że w odnośnych krajach związkowych zostanie przeprowadzone referendum konsultacyjne.
- (5) Referendum to powinno rozstrzygnąć kwestię, czy zaproponowana w ustawie zmiana przynależności terytorialnej spotka się z aprobatą ludności. Ustawa może przedstawić różne, lecz nie więcej niż dwie propozycje, które będą podane pod głosowanie w referendum konsultacyjnym. Jeżeli większość głosujących wypowie się za zmianą przynależności terytorialnej, wówczas poprzez ustawę federalną należy w okresie dwóch lat określić, czy zmiana przynależności terytorialnej zgodnie z przepisem ust. 2 zostanie przeprowadzona. Jeżeli jedna z propozycji poddanych pod głosowanie w referendum konsultacyjnym zgodnie z przepisem ust. 3 zdanie 3 i 4 spotka się z odpowiednią aprobatą, wówczas w celu utworzenia zaproponowanego kraju związkowego należy w okresie dwóch lat po przeprowadzeniu referendum konsultacyjnego wydać ustawę federalną, nie wymagającą już potwierdzenia w referendum.
- (6) Większość w referendum powszechnym i w referendum konsultacyjnym stanowi większość oddanych głosów, jeżeli obejmują one co najmniej jedną czwartą uprawnionych do głosowania w wyborach do Bundestagu. Poza tym szczególnie dotyczące referendum, społecznej inicjatywy ustawo-

dawczej i referendum konsultacyjnego określa ustawa federalna; może ona również przewidywać, że społeczna inicjatywa ustawodawcza nie może być powtórzona w okresie pięciu lat.

- (7) Poza tym zmiany terytorialne krajów związkowych mogą być dokonywane poprzez umowy państwowe z udziałem odnośnych krajów lub poprzez ustawę federalną wymagającą zgody Bundesratu, jeśli na terytorium, które miałyby zmienić przynależność terytorialną, zamieszkuje nie więcej niż 50.000 mieszkańców. Szczegóły określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu i większości deputowanych do Bundestagu. Musi ona przewidywać wysłuchanie opinii przedstawicieli odnośnych gmin i okręgów.
- (8) Kraje związkowe mogą dokonać nowego podziału należącego do nich terytorium lub jego części niezależnie od przepisów ust. 2 do 7 poprzez odpowiednią umowę państwową. Należy przy tym wysłuchać opinii przedstawicieli odnośnych gmin i okręgów. Umowa państwowa wymaga potwierdzenia w referendum w każdym z odnośnych krajów związkowych. Jeśli umowa państwowa dotyczy części terytoriów krajów związkowych, wówczas referendum w celu jej potwierdzenia może być ograniczone do tychże części terytoriów; przepis zdania 5 cz. druga nie znajduje zastosowania. W referendum decyduje większość oddanych głosów, jeśli obejmują one co najmniej jedną czwartą uprawnionych do głosowania w wyborach do Bundestagu; szczegóły określa ustawa federalna. Umowa państwowa wymaga zgody Bundestagu.

Artykuł 30

[Prawa suwerenne krajów związkowych]

Realizacja uprawnień władzy państwowej i wykonywanie zadań państwowych należy do władz krajów związkowych, o ile niniejsza Ustawa Zasadnicza nie stanowi inaczej lub nie dopuszcza innych regulacji prawnych.

Artykuł 31

[Pierwszeństwo prawa federalnego]

Prawo federalne ma pierwszeństwo przed prawem krajów związkowych.

Artykuł 32

[Stosunki międzynarodowe]

- (1) Utrzymywanie stosunków z innymi państwami należy do kompetencji władz federalnych.
- (2) Przed zawarciem umowy, zawierającej odniesienia do szczególnych stosunków jednego z krajów związkowych, należy wysłuchać opinii tego kraju.
- (3) W ramach swoich uprawnień ustawodawczych kraje związkowe mogą za zgodą Rządu Federalnego zawierać umowy z innymi państwami.

Artykuł 33

[Równość obywateli Niemiec wobec prawa – służba cywilna]

- (1) Każdy obywatel Niemiec posiada w każdym kraju związkowym te same prawa i obowiązki obywatelskie.
- (2) Każdy obywatel Niemiec ma w jednakowym stopniu dostęp do każdego urzędu publicznego odpowiednio do swoich uzdolnień, umiejętności i kwalifikacji fachowych.
- (3) Korzystanie z praw cywilnych i obywatelskich, dostęp do sprawowania urzędów publicznych oraz prawa uzyskane w trakcie pełnienia służby cywilnej są niezależne od wyznania. Nikt nie może być gorzej traktowany z powodu przynależności lub nieprzynależności wyznaniowej lub światopoglądowej.
- (4) Wykonywanie suwerennych zadań jako stałych czynności leżących w gestii władz państwowych powierza się z reguły osobom należącym do sektora służby publicznej, objętego stosunkiem służbowym i lojalności w oparciu o przepisy prawa publicznego.

- (5) Przepisy prawa dotyczące służby cywilnej należy regulować i rozwijać przy uwzględnieniu zwyczajowych zasad obejmujących korpus urzędników państwowych.

Artykuł 34

[Odpowiedzialność w przypadku naruszenia obowiązków służbowych]

Jeżeli osoba piastująca powierzony jej urząd publiczny nie dopełnia obowiązków służbowych wobec osoby trzeciej, wówczas odpowiedzialność ponosi w zasadzie państwo lub urząd, w służbie którego taka osoba się znajduje. W przypadku działania umyślnego lub poważnego zaniedbania obowiązków zastrzega się prawo do pociągnięcia do odpowiedzialności indywidualnej. W celu umożliwienia dochodzenia roszczeń z tytułu odszkodowania lub pociągnięcia do odpowiedzialności indywidualnej nie wyklucza się postępowania na drodze prawnej.

Artykuł 35

[Pomoc prawna, urzędowa i w przypadku katastrof]

- (1) Wszystkie organy władz federalnych i krajów związkowych udzielają sobie wzajemnej pomocy prawnej i urzędowej.
- (2) W celu utrzymania lub przywrócenia bezpieczeństwa lub porządku publicznego każdy kraj związkowy może w przypadkach o szczególnym znaczeniu wezwać na pomoc siły i jednostki Federalnej Służby Ochrony Granic dla wsparcia działań własnej policji, jeśli policja nie byłaby w stanie wypełnić swoich zadań bez takiego wsparcia lub mogłaby je wypełnić tylko przy poważnych trudnościach. W celu niesienia pomocy w przypadku klęsk żywiołowych lub przy szczególnie ciężkich nieszczęśliwych wypadkach każdy kraj związkowy może wezwać siły policji innego kraju, siły i jednostki innych rodzajów administracji oraz Federalnej Służby Ochrony Granic i sił zbrojnych.
- (3) W przypadku gdy klęska żywiołowa lub nieszczęśliwy wypadek obejmuje terytorium więcej niż jednego kraju związkowego, wówczas Rząd Federalny, o ile jest to niezbędne

dla skutecznego zwalczania skutków, może nakazać rządowi krajowemu oddanie sił policji do dyspozycji innych krajów związkowych, oraz użycie jednostek Federalnej Służby Ochrony Granic i sił zbrojnych dla wsparcia sił policji. Podjęte przez Rząd Federalny działania, o których mowa w zdaniu 1, należy przerwać w każdej chwili na żądanie Bundesratu, w pozostałych przypadkach niezwłocznie po usunięciu zagrożenia.

Artykuł 36

[Urzędnicy federalni]

- (1) Na najwyższych urzędach szczebla federalnego należy zatrudniać w odpowiednim stosunku liczbowym urzędników pochodzących ze wszystkich krajów związkowych. Osoby zatrudnione w pozostałych urzędach federalnych powinny z reguły pochodzić z tego kraju związkowego, w którym pełnią swoje obowiązki.
- (2) Ustawy odnoszące się do służby wojskowej powinny uwzględniać podział terytorialny Federacji i krajów związkowych oraz szczególne więzi etniczne z danym regionem.

Artykuł 37

[Przymus federalny]

- (1) Jeżeli któryś z krajów związkowych nie wypełnia wobec Federacji obowiązków, do których jest zobligowany Ustawą Zasadniczą lub inną ustawą federalną, wówczas Rząd Federalny może za zgodą Bundesratu podjąć niezbędne działania mające na celu wypełnienie przez dany kraj swoich obowiązków poprzez zastosowanie przymusu federalnego.
- (2) W celu przeprowadzenia przymusu federalnego Rząd Federalny lub jego pełnomocnik posiadają prawo wydawania poleceń w odniesieniu do władz wszystkich krajów związkowych i ich urzędów.

III. Bundestag

Artykuł 38

[Wybory]

- (1) Deputowani do Niemieckiego Bundestagu wybierani są w wyborach powszechnych, bezpośrednich, wolnych, równych i tajnych. Są oni przedstawicielami całego narodu i nie są związani zleceniami, ani wytycznymi, lecz kierują się wyłącznie własnym sumieniem.
- (2) Czynne prawo wyborcze posiada każdy, kto skończył osiemnasty rok życia; bierne prawo wyborcze posiadają osoby, które uzyskały pełnoletność.
- (3) Szczegóły określa ustawa federalna.

Artykuł 39

[Kadencja parlamentu – pierwsze posiedzenie – zwoływanie obrad]

- (1) Bundestag przy uwzględnieniu poniższych przepisów wybierany jest na okres czterech lat. Jego kadencja kończy się z chwilą zebrania się Bundestagu nowej kadencji. Nowe wybory mają miejsce najwcześniej po upływie czterdziestu sześciu a najpóźniej po upływie czterdziestu ośmiu miesięcy licząc od początku kadencji. W przypadku rozwiązania Bundestagu wybory następują w terminie sześćdziesięciu dni.
- (2) Bundestag zbiera się na pierwszym posiedzeniu najpóźniej w trzydziestym dniu po wyborach.
- (3) Bundestag decyduje o zakończeniu i wznowieniu swoich posiedzeń. Prezydent Bundestagu może zwołać posiedzenie wcześniej. Jest on do tego zobowiązany, jeśli domaga się tego jedna trzecia ogólnej liczby deputowanych, Prezydent Federalny lub Kanclerz Federalny.

Artykuł 40

[Prezydium – regulamin]

- (1) Deputowani wybierają Prezydenta Bundestagu, jego zastępców i osoby odpowiadające za prowadzenie protokołów. Uchwalają też regulamin Bundestagu.

- (2) Prezydent sprawuje władzę na zasadach prawa gospodarza oraz posiada władzę policyjną w budynkach Bundestagu. Bez jego zezwolenia w pomieszczeniach Bundestagu nie może być przeprowadzona rewizja ani konfiskata.

Artykuł 41

[Kontrola wyborów]

- (1) Kontrola wyborów leży w gestii Bundestagu. Decyduje on również o utracie mandatu deputowanego.
- (2) Przeciwko postanowieniom Bundestagu można złożyć skargę do Federalnego Trybunału Konstytucyjnego.
- (3) Szczegóły określa ustawa federalna.

Artykuł 42

[Jawność posiedzeń – podejmowanie uchwał większością głosów]

- (1) Posiedzenia Bundestagu są jawne. Na wniosek jednej dziesiątej ustawowej liczby deputowanych lub na wniosek Rządu Federalnego większość dwóch trzecich deputowanych może podjąć uchwałę o niejawności posiedzenia. Wniosek ten jest rozpatrywany na posiedzeniu zamkniętym.
- (2) Uchwały Bundestagu przyjmowane są większością oddanych głosów deputowanych, o ile niniejsza Ustawa Zasadnicza nie stanowi inaczej. Odnośnie wyborów przeprowadzanych w Bundestagu jego regulamin może dopuszczać wyjątki.
- (3) Sprawozdania odzwierciedlające prawdziwy przebieg jawnych posiedzeń Bundestagu i jego komisji nie stanowią podstawy do roszczeń z tytułu jakiegokolwiek odpowiedzialności.

Artykuł 43

[Prawo do posługiwania się cytatami, prawo wstępu na posiedzenia i do wysłuchań]

- (1) Bundestag i jego komisje mogą wymagać od każdego członka rządu obecności na posiedzeniach.

- (2) Członkowie Bundesratu i Rządu Federalnego oraz ich pełnomocnicy mają prawo wstępu na wszystkie posiedzenia Bundestagu i jego komisji. Należy w każdej chwili wysłuchać ich opinii.

Artykuł 44

[Komisje śledcze]

- (1) Bundestag ma prawo, a na wniosek jednej czwartej ogólnej liczby deputowanych, obowiązek powołania komisji śledczej, która na posiedzeniach jawnych przeprowadza badanie niezbędnych dowodów. Posiedzenia mogą też odbywać się niejawnie.
- (2) W odniesieniu do badania dowodów stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące procesu karnego. Nie narusza to tajemnicy korespondencji, przesyłek pocztowych i telekomunikacji.
- (3) Sądy i urzędy administracji są zobowiązane do udzielania pomocy prawnej i urzędowej.
- (4) Decyzje komisji śledczych nie podlegają rozpoznaniu przez sędziów. Sądom pozostawia się możliwość oceny i wydawania opinii o sprawie, którą zajmuje się komisja śledcza.

Artykuł 45

[Komisja ds. Unii Europejskiej]

Bundestag powołuje komisję do spraw Unii Europejskiej. Może ją upoważnić do korzystania z praw Bundestagu wobec Rządu Federalnego wynikających z art. 23. Może ją także upoważnić do korzystania z praw, jakie Bundestag i Bundesrat mają zagwarantowane w traktatowych podstawach Unii Europejskiej.

Artykuł 45 a

[Komisje spraw zagranicznych i obrony]

- (1) Bundestag powołuje komisję spraw zagranicznych i komisję obrony.

- (2) Komisja obrony posiada również prawa komisji śledczej. Na wniosek jednej czwartej ogółu deputowanych ma ona obowiązek uczynienia określonej sprawy przedmiotem śledztwa.
- (3) Przepisy art. 44 ust. 1 nie znajdują zastosowania w dziedzinie obronności.

Artykuł 45 b

[Pełnomocnik ds. sił zbrojnych]

W celu zapewnienia ochrony praw podstawowych i jako organ pomocniczy Bundestagu przy wykonywaniu kontroli parlamentarnej nad siłami zbrojnymi powołuje się pełnomocnika Bundestagu ds. sił zbrojnych. Szczegóły określa ustawa federalna.

Artykuł 45 c

[Komisja petycyjna]

- (1) Bundestag powołuje komisję petycyjną, do której obowiązków należy zgodnie z art. 17 rozpatrywanie petycji i zażaleń kierowanych do Bundestagu.
- (2) Uprawnienia komisji zajmującej się rozpatrywaniem zażaleń określa ustawa federalna.

Artykuł 45 d

[Parlamentarne gremium kontrolne]

- (1) Bundestag powołuje odpowiednie gremium, mające za zadanie kontrolę działalności wywiadowczej państwa.
- (2) Szczegóły określa ustawa federalna.

Artykuł 46

[Niekaralność i immunitet deputowanych]

- (1) Deputowany nie może być pociągnięty do odpowiedzialności sądowej, służbowej ani żadnej innej poza Bundestagiem z powodu sposobu głosowania lub wyrażenia opinii na posiedzeniach Bundestagu lub jego komisji. Przepis ten nie ma zastosowania w odniesieniu do oszczerczej zniewagi.

- (2) Za czyny podlegające karze deputowany może być pociągnięty do odpowiedzialności lub aresztowany tylko za zezwoleniem Bundestagu, chyba że zostanie on zatrzymany w trakcie popełniania takiego czynu lub następnego dnia po nim.
- (3) Zezwolenie Bundestagu jest niezbędne również w przypadku każdej innej formy ograniczenia wolności osobistej deputowanego lub w celu wszczęcia postępowania przeciwko deputowanemu zgodnie z art. 18.
- (4) Każde postępowanie karne i każdego rodzaju postępowanie zgodnie z art. 18 wszczęte przeciwko deputowanemu, każdy przypadek aresztowania i każdą inną formę ograniczenia jego wolności osobistej należy zakończyć na żądanie Bundestagu.

Artykuł 47

[Prawo odmowy składania zeznań]

Deputowani mają prawo odmowy składania zeznań dotyczących osób, które powierzyły im jako deputowanym wiedzę o faktach lub którym oni powierzyli wiedzę o faktach działając w charakterze deputowanych, oraz dotyczących samych faktów. Nie wolno też konfiskować dokumentów, o ile obejmuje je prawo odmowy składania zeznań.

Artykuł 48

[Zgłaszanie kandydatów – ochrona mandatu – wynagrodzenie]

- (1) Osoba starająca się o mandat deputowanego w Bundestagu ma prawo do urlopu w celu przygotowania swojej kampanii wyborczej.
- (2) Nikomu nie mogą być stawiane przeszkody w objęciu i piastowaniu urzędu deputowanego. Wypowiedzenie lub zwolnienie z pracy z tego powodu jest niedozwolone.

- (3) Deputowani mają prawo do stosownego i zapewniającego niezależność sprawowania swojego urzędu wynagrodzenia. Mają oni prawo do bezpłatnego korzystania ze wszystkich państwowych środków komunikacji. Szczegóły określa ustawa federalna.

Artykuł 49 (uchylony)

IV. Bundesrat

Artykuł 50

[Zadania]

Kraje związkowe uczestniczą poprzez Bundesrat w procesie ustawodawczym i sprawowaniu władzy administracyjnej Federacji oraz w sprawach związanych z Unią Europejską.

Artykuł 51

[Skład – proporcja głosów]

- (1) Bundesrat składa się z członków rządów krajów związkowych, które ich powołują i odwołują. Mogą oni być reprezentowani przez innych członków swoich rządów.
- (2) Każdy kraj związkowy posiada co najmniej trzy głosy, kraje związkowe liczące ponad dwa miliony mieszkańców mają cztery głosy, kraje liczące sześć i więcej milionów mieszkańców – pięć, a kraje liczące ponad siedem milionów mieszkańców – sześć głosów.
- (3) Każdy kraj związkowy może oddelegować do Bundesratu tylu członków, ile ma głosów. Głosy jednego kraju mogą być oddane podczas głosowania tylko jednolicie i tylko przez obecnych członków Bundesratu lub ich zastępców.

Artykuł 52

[Prezydent Bundesratu – podejmowanie uchwał – regulamin]

- (1) Członkowie Bundesratu wybierają Prezydenta Bundesratu na okres jednego roku.
  - (2) Prezydent zwołuje posiedzenia Bundesratu. Ma on obowiązek zwołania posiedzenia na żądanie przedstawicieli co najmniej dwóch krajów związkowych lub Rządu Federalnego.
  - (3) Bundesrat podejmuje uchwały co najmniej większością głosów swoich członków. Uchwala on swój regulamin. Jego posiedzenia są jawne. Posiedzenia mogą też odbywać się niejawnie.
- (3 a)** Dla spraw związanych z Unią Europejską Bundesrat może utworzyć Izbę Europejską, której uchwały będą miały moc uchwał Bundesratu; liczba jednolicie oddanych głosów

przez poszczególne kraje związkowe kształtuje się zgodnie z przepisem art. 51 ust. 2.

- (4) Członkami komisji Bundesratu mogą być inni członkowie rządów krajów związkowych lub ich pełnomocnicy.

Artykuł 53

[Uczestnictwo członków Rządu Federalnego w obradach]

Członkowie Rządu Federalnego mają prawo, a na żądanie, obowiązek uczestniczenia w obradach Bundesratu i jego komisji. Należy w każdej chwili wysłuchać ich opinii. Rząd Federalny jest zobowiązany do informowania Bundesratu na bieżąco o prowadzonych sprawach.

IV a.
Komisja Wspólna

Artykuł 53 a

[Skład – regulamin]

- (1)** Komisja Wspólna składa się w dwóch trzecich z deputowanych do Bundestagu, a w jednej trzeciej z członków Bundesratu. Oddelegowani do Komisji deputowani wyznaczani są odpowiednio do liczebności frakcji parlamentarnych; nie mogą oni być członkami Rządu Federalnego. Każdy kraj związkowy jest reprezentowany przez wyznaczonego przez ten kraj członka Bundesratu; członków tych nie wiążą żadne wytyczne. Utworzenie Komisji Wspólnej i jej działalność określa odpowiedni regulamin przyjęty przez Bundestag i wymagający zgody Bundesratu.
- (2)** Rząd Federalny ma obowiązek informowania Komisji Wspólnej o swoich planach w przypadku potrzeby obrony kraju. Uprawnienia Bundestagu i jego Komisji zgodnie z przepisem art. 43 ust. 1 pozostają nienaruszone.

V.
Prezydent Federalny

Artykuł 54

[Wybór – kadencja]

- (1) Prezydent Federalny wybierany jest przez Zgromadzenie Federalne (Bundesversammlung) bez uprzedniej debaty. Bierne prawo wyborcze posiada każdy obywatel Niemiec uprawniony do udziału w wyborach do Bundestagu i który ukończył czterdziesty rok życia.
- (2) Kadencja urzędu Prezydenta Federalnego trwa pięć lat. Ponowny bezpośredni wybór możliwy jest tylko jeden raz.
- (3) Zgromadzenie Federalne składa się z deputowanych do Bundestagu i w tej samej liczbie z członków wybranych przez parlamenty krajów związkowych zgodnie z zasadą proporcjonalności.
- (4) Zgromadzenie Federalne zbiera się najpóźniej w terminie trzydziestu dni przed upływem kadencji Prezydenta Federalnego, a w przypadku jej przedwczesnego zakończenia w terminie najpóźniej trzydziestu dni po tej dacie. Zgromadzenie Federalne zwoływane jest przez Prezydenta Bundestagu.
- (5) Po zakończeniu kadencji termin, o którym mowa w ust. 4 zd. 1, rozpoczyna się w dniu pierwszego posiedzenia Bundestagu.
- (6) Wybrany zostaje ten, kto otrzymał większość głosów członków Zgromadzenia Federalnego. Jeżeli żaden z kandydatów nie uzyska tej większości w dwóch głosowaniach, wówczas wybrany zostaje ten, kto w dalszym głosowaniu otrzymał największą liczbę głosów spośród wszystkich kandydatów.
- (7) Szczegóły określa ustawa federalna.

Artykuł 55

[Zakaz łączenia funkcji]

- (1) Prezydent Federalny nie może być członkiem rządu, ani żadnego organu ustawodawczego Federacji, ani któregoś z krajów związkowych.
- (2) Prezydent Federalny nie może sprawować żadnego innego urzędu za wynagrodzeniem, prowadzić działalności gospo-

darczej, ani wykonywać zawodu, nie może być członkiem ani kierownictwa, ani rady nadzorczej przedsiębiorstwa, którego działalność ukierunkowana jest na zdobywanie zysków.

Artykuł 56

[Przysięga]

Obejmując urząd Prezydent Federalny składa na posiedzeniu wspólnym Bundestagu i Bundesratu przysięgę o następującej treści:

«Przysięgam, że będę poświęcał swoje siły dla dobra Narodu Niemieckiego, dobro to pomnażał, a przed złem chronił, Ustawy Zasadniczej i ustaw Federacji przestrzegał i chronił, moje obowiązki sumiennie wypełniał i wobec każdego postępował sprawiedliwie. Tak mi dopomóż Bóg.»
Przysięga może być złożona również bez odwołania się do Boga.

Artykuł 57

[Zastępstwo]

Uprawnienia Prezydenta Federalnego w przypadku niemożności sprawowania przez niego urzędu lub przedwczesnego zakończenia kadencji przejmuje Prezydent Bundesratu.

Artykuł 58

[Kontrasygnata]

Rozporządzenia i zarządzenia Prezydenta Federalnego wymagają w celu uzyskania mocy obowiązującej kontrasygnaty Kanclerza Federalnego lub odnośnego ministra federalnego. Nie odnosi się to do powoływania i odwoływania Kanclerza Federalnego, rozwiązania Bundestagu zgodnie z przepisem art. 63 oraz wniosku, o którym mowa w art. 69 ust. 3.

Artykuł 59

[Reprezentacja Federacji w stosunkach międzynarodowych]

- (1) Prezydent Federalny reprezentuje Federację w stosunkach międzynarodowych. W imieniu Federacji zawiera on umowy z innymi państwami. Akredytuje i przyjmuje przedstawicieli dyplomatycznych.
- (2) Umowy, odnoszące się do regulowania stosunków politycznych Federacji lub do spraw związanych z ustawodawstwem Federacji, wymagają zgody lub współuczestnictwa odnośnego organu w formie ustawy federalnej. W odniesieniu do umów administracyjnych stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące administracji federalnej.

Artykuł 59 a (uchylony)

Artykuł 60

[Powoływanie urzędników federalnych – prawo łaski – immunitet]

- (1) Prezydent Federalny powołuje i odwołuje sędziów sądów federalnych, urzędników federalnych oraz oficerów i podoficerów, o ile ustawa nie stanowi inaczej.
- (2) Wykonuje w indywidualnych przypadkach prawo łaski w imieniu Federacji.
- (3) Uprawnienia te może przekazać innym organom władzy.
- (4) W odniesieniu do Prezydenta Federalnego przepisy art. 46 ust. 2 do 4 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 61

[Oskarżenie Prezydenta przed Federalnym Trybunałem Konstytucyjnym]

- (1) Bundestag lub Bundesrat mogą oskarżyć Prezydenta Federalnego przed Federalnym Trybunałem Konstytucyjnym z powodu umyślnego naruszenia przepisów Ustawy Zasadniczej lub innej ustawy federalnej. Wniosek o wniesienie oskarżenia wymaga zgody co najmniej jednej czwartej ustawowej liczby deputowanych do Bundestagu lub jednej

czwartej głosów członków Bundesratu. Uchwała o wniesieniu oskarżenia wymaga większości dwóch trzecich ogólnej liczby deputowanych do Bundestagu lub dwóch trzecich głosów członków Bundesratu. Strona oskarżająca reprezentowana jest przez przedstawiciela organu oskarżającego.

- (2)** W przypadku gdy Federalny Trybunał Konstytucyjny stwierdzi, że Prezydent Federalny jest winien umyślnego naruszenia Ustawy Zasadniczej lub innej ustawy federalnej, wówczas może on orzec o pozbawieniu go urzędu. Po wniesieniu oskarżenia Trybunał może w drodze tymczasowego zarządzenia orzec, że istnieje przeszkoda w sprawowaniu urzędu Prezydenta Federalnego.

VI.

Rząd Federalny

Artykuł 62

[Skład]

Rząd Federalny składa się z Kanclerza Federalnego i z ministrów federalnych.

Artykuł 63

[Wybór Kanclerza Federalnego]

- (1) Kanclerz Federalny wybierany jest na wniosek Prezydenta Federalnego przez Bundestag bez przeprowadzania debaty.
- (2) Wybrany jest ten, kto otrzyma większość głosów ogólnej liczby deputowanych do Bundestagu. Wybranego powołuje na urząd Prezydent Federalny.
- (3) Jeżeli zaproponowany kandydat nie zostaje wybrany, wówczas Bundestag w terminie czternastu dni od ostatniego głosowania może wybrać Kanclerza Federalnego głosami więcej niż połowy ustawowej liczby deputowanych do Bundestagu.
- (4) Jeżeli w tym terminie wybór nie zostanie dokonany, wówczas niezwłocznie następuje nowe głosowanie, podczas którego wybrany jest ten, kto uzyskał najwięcej głosów. Jeżeli wybrany kandydat uzyska większość głosów ogólnej liczby deputowanych do Bundestagu, wówczas Prezydent Federalny ma obowiązek powołać wybranego na urząd w terminie siedmiu dni po wyborze. Jeżeli wybrany kandydat nie uzyska większości głosów, wówczas Prezydent Federalny ma obowiązek w terminie siedmiu dni po wyborze powołać wybranego na urząd lub zarządzić rozwiązanie Bundestagu.

Artykuł 64

[Powoływanie i odwoływanie ministrów federalnych – przysięga]

- (1) Ministrowie federalni powoływani są przez Prezydenta Federalnego na wniosek Kanclerza Federalnego.
- (2) Kanclerz Federalny i ministrowie federalni składają przed objęciem urzędu przewidzianą przepisem art. 56 przysięgę przed Bundestagiem.

Artykuł 65

[Kompetencja Kanclerza Federalnego w zakresie określania kierunków polityki – zasada resortowości i kolegiałności]

Kanclerz Federalny określa kierunki polityki i ponosi za to odpowiedzialność. Odpowiednio do tych kierunków każdy minister federalny kieruje samodzielnie i na własną odpowiedzialność swoim resortem. Różnice zdań między ministrami federalnymi rozstrzyga Rząd Federalny. Jego sprawy bieżące prowadzi Kanclerz Federalny zgodnie z regulaminem przyjętym przez Rząd Federalny i zatwierdzonym przez Prezydenta Federalnego.

Artykuł 65 a

[Uprawnienia do dowodzenia siłami zbrojnymi i wydawania im rozkazów]

- (1) Minister federalny obrony posiada uprawnienia do dowodzenia siłami zbrojnymi i wydawania im rozkazów.
- (2) (uchylony)

Artykuł 66

[Zakaz łączenia funkcji]

Kanclerz Federalny i ministrowie federalni nie mogą sprawować żadnego innego urzędu za wynagrodzeniem, prowadzić działalności gospodarczej, wykonywać zawodu, ani być członkiem kierownictwa, a bez zgody Bundestagu, również rady nadzorczej przedsiębiorstwa, którego działalność ukierunkowana jest na zdobywanie zysków.

Artykuł 67

[Konstruktywne wotum nieufności]

- (1) Bundestag może wyrazić Kanclerzowi Federalnemu wotum nieufności tylko w taki sposób, że wybierze on głosami większości ustawowej liczby deputowanych następcę i przedłoży Prezydentowi Federalnemu wniosek o odwołanie dotychczasowego kanclerza. Prezydent Federalny jest zobowiązany do przychylenia się do wniosku i powołania wybranej osoby na urząd kanclerza.

- (2) Od chwili złożenia wniosku do wyboru następcy musi upłynąć co najmniej czterdzieści osiem godzin.

Artykuł 68

[Wniosek o wotum zaufania]

- (1) Jeśli wniosek Kanclerza Federalnego o udzielenie mu wotum zaufania nie uzyska poparcia przez większość ogólnej liczby deputowanych do Bundestagu, wówczas Prezydent Federalny na wniosek Kanclerza Federalnego może w terminie dwudziestu jeden dni dokonać rozwiązania Bundestagu. Prawo do rozwiązania Bundestagu wygasa, jeśli Bundestag głosami większości ustawowej liczby deputowanych wybierze innego Kanclerza Federalnego.
- (2) Od złożenia wniosku do wyboru następcy musi upłynąć co najmniej czterdzieści osiem godzin.

Artykuł 69

[Zastępca Kanclerza Federalnego – kadencja]

- (1) Kanclerz Federalny powołuje jednego z ministrów federalnych na swojego zastępcę.
- (2) Okres sprawowania urzędu przez Kanclerza Federalnego lub ministra federalnego kończy się automatycznie wraz z zebraniem się Bundestagu nowej kadencji na pierwszym posiedzeniu, a okres sprawowania urzędu przez ministra federalnego – również z chwilą zakończenia sprawowania urzędu przez Kanclerza Federalnego z każdego innego powodu.
- (3) Na wniosek Prezydenta Federalnego Kanclerz Federalny, a na wniosek Kanclerza Federalnego lub Prezydenta Federalnego minister federalny zobowiązani są do prowadzenia spraw bieżących do momentu powołania następcy.

VII. Ustawodawstwo federalne

Artykuł 70

[Podział kompetencji ustawodawczych między władzami federalnymi a krajami związkowymi]

- (1) Kraje związkowe posiadają uprawnienia ustawodawcze, o ile niniejsza Ustawa Zasadnicza nie nadaje uprawnień ustawodawczych władzom federalnym.
- (2) Podział kompetencji ustawodawczych między władzami federalnymi a krajami związkowymi następuje zgodnie z przepisami niniejszej Ustawy Zasadniczej dotyczącymi ustawodawstwa wyłącznego i konkurencyjnego.

Artykuł 71

[Wyłączność ustawodawstwa federalnego]

W dziedzinach leżących w wyłącznej kompetencji ustawodawczej władz federalnych kraje związkowe posiadają kompetencje ustawodawcze tylko wtedy i tylko w takim zakresie, w jakim są wyraźnie do tego uprawnione w ustawie federalnej.

Artykuł 72

[Ustawodawstwo konkurencyjne]

- (1) W dziedzinach objętych ustawodawstwem konkurencyjnym kompetencje ustawodawcze posiadają kraje związkowe tak długo, jak długo i o ile władze federalne nie skorzystały na mocy ustawy ze swoich kompetencji ustawodawczych.
- (2) Władze federalne posiadają uprawnienia ustawodawcze w dziedzinach określonych przepisami art. 74 ust. 1 pkt 4, 7, 11, 13, 15, 19 a, 20, 22, 25 i 26, jeżeli i o ile ustanowienie jednakowych warunków życia na terytorium Federacji oraz zachowanie jedności prawa i ekonomicznej leży w interesie całego państwa i wymaga regulacji prawnych ze strony władz federalnych.
- (3) W przypadku gdy władze federalne skorzystały ze swojego prawa ustawodawczego, kraje związkowe mogą na mocy ustawy przyjąć odmienne regulacje prawne obejmujące następujące dziedziny:

1. myślistwo (poza przepisami dotyczącymi wydawania kart łowieckich);
2. ochrona przyrody i pielęgnacja krajobrazu (poza przepisami dotyczącymi podstawowych zasad ochrony przyrody, gatunków lub przyrody morskiej);
3. podział gruntów;
4. planowanie przestrzenne;
5. gospodarka wodna (poza regulacjami dotyczącymi materiałów i obiektów);
6. przepisy dotyczące warunków przyjmowania na wyższe studia i rodzajów dyplomów ukończenia studiów.

Ustawy federalne odnoszące się do tych dziedzin wchodzi w życie najwcześniej sześć miesięcy po ich ogłoszeniu, o ile za zgodą Bundesratu nie postanowiono inaczej. W odniesieniu do dziedzin, o których mowa w zdaniu 1, i w ramach relacji prawa federalnego i krajowego pierwszeństwo ma każdorazowo ustawa późniejsza.

- (4) Ustawa federalna może określić, że regulacje prawne w formie ustawy federalnej, w odniesieniu do których nie istnieje już konieczność w myśl ust. 2, mogą być zastąpione prawem krajowym.

Artykuł 73

[Zakres wyłącznego ustawodawstwa federalnego]

- (1) Władze federalne posiadają wyłączne kompetencje ustawodawcze w następujących dziedzinach:
1. sprawy zagraniczne oraz obrony łącznie z ochroną ludności cywilnej;
  2. przynależność państwowa w ramach Federacji;
  3. swoboda przemieszczania się, wydawanie paszportów, sprawy meldunkowe i wydawanie dokumentów tożsamości, imigracja i emigracja oraz ekstradycja;
  4. sprawy walutowe, pieniężne i monetarne, miary i wagi oraz określanie strefy czasowej;
  5. jednolitość obszaru celnego i handlowego, umowy handlowe i żeglugowe, swoboda przepływu towarów,

- wymiana towarów i płatności z zagranicą łącznie z ochroną cel i granic;
- 5 a. ochrona niemieckich dóbr kultury przed wywozem za granicę;
  6. komunikacja lotnicza;
  - 6 a. komunikacja kolejowa, będąca w całości lub w większości własnością Federacji (koleje federalne), budowa, utrzymanie i eksploatacja torów dla kolei federalnych oraz pobieranie opłat za użytkowanie torów kolejowych;
  7. poczta i telekomunikacja;
  8. stosunki prawne osób pozostających w służbie władz federalnych i podlegającymi im bezpośrednio korporacjami prawa publicznego;
  9. ochrona prawna podmiotów gospodarczych, prawa autorskie i wydawnicze;
  - 9 a. obrona przed zagrożeniami ze strony międzynarodowego terroryzmu przez Federalny Urząd Policji Kryminalnej w przypadkach zaistniałego niebezpieczeństwa obejmującego kilka krajów związkowych, co do których odpowiedzialność policji krajowej nie jest jasna lub o których przejęcie zwrócić się najwyższe krajowe władze policyjne;
  10. współpraca między władzami federalnymi i krajami związkowymi
    - a) w zakresie działań policji kryminalnej,
    - b) w zakresie ochrony wolnościowo-demokratycznego ustroju państwa, zagrożenia dla istnienia i bezpieczeństwa Federacji lub jednego z krajów związkowych (ochrona konstytucji) oraz
    - c) w zakresie ochrony przed działaniami na terytorium Federacji zmierzającymi do zagrożenia zagranicznym interesom Republiki Federalnej Niemiec poprzez użycie siły lub ukierunkowane na jej użycie przygotowania,oraz utworzenie Federalnego Urzędu Policji Kryminalnej i udział w międzynarodowym zwalczaniu przestępczści;

11. prowadzenie statystyk na użytek władz federalnych.
  12. przepisy dotyczące broni i materiałów wybuchowych;
  13. zaopatrzenie ofiar wojny i członków rodzin poległych oraz opieka nad byłymi jeńcami wojennymi;
  14. wytwarzanie i użytkowanie energii jądrowej dla celów pokojowych, budowa i eksploatacja obiektów służących tym celom, ochrona przed zagrożeniami powstałymi w wyniku wyzwolenia się energii jądrowej lub promieniowania jonizującego oraz usuwanie materiałów radioaktywnych;
- (2) Ustawy odnoszące się do przepisu ust. 1 pkt 9 a wymagają zgody Bundesratu.

Artykuł 74

[Zakres ustawodawstwa konkurencyjnego]

- (1) Ustawodawstwo konkurencyjne obejmuje następujące dziedziny:
1. prawo cywilne, prawo karne, organizacja sądownictwa, przepisy postępowania sądowego (poza przepisami dotyczącymi aresztu śledczego), prokuratura, notariaty i doradztwo prawne;
  2. przepisy dotyczące stanu cywilnego;
  3. prawo o stowarzyszeniach;
  4. przepisy dotyczące pobytu i osiedlania się cudzoziemców;
  - 4a. (uchylony)
  5. (uchylony)
  6. sprawy uchodźców i wypędzonych;
  7. opieka społeczna (poza przepisami dotyczącymi domów opieki);
  8. (uchylony)
  9. zniszczenia wojenne i reparacje wojenne;
  10. groby wojenne i innych ofiar wojny oraz ofiar rządów przemocy;
  11. prawo gospodarcze (górnictwo, przemysł, gospodarka energetyczna, rzemiosło, działalność gospodarcza, handel, banki i giełdy, ubezpieczenia prywatnoprawne),

poza przepisami dotyczącymi godzin pracy sklepów, restauracji, salonów gier, występów publicznych osób, targów, wystaw i rynków;

- 11a. (uchylony)
12. prawo pracy łącznie z przepisami dotyczącymi stosunków pracy w zakładach, ochrony pracy i pośrednictwa pracy oraz ubezpieczeń społecznych łącznie z ubezpieczeniem na wypadek bezrobocia;
13. regulacje dotyczące pomocy materialnej w okresie pobierania nauki i wsparcia materialnego badań naukowych;
14. przepisy dotyczące wyłączeń, o ile odnoszą się one do przypadków określonych przepisami art. 73 i 74;
15. przekształcanie własności ziemi i gruntów, zasobów naturalnych i środków produkcji we własność społeczną lub inne formy gospodarki kolektywnej;
16. zapobieganie nadużywaniu przewagi gospodarczej;
17. wspieranie produkcji gospodarki rolnej i leśnej (poza przepisami dotyczącymi scalania gruntów), zabezpieczanie zaopatrzenia w żywność, import i eksport produktów rolnych i gospodarki leśnej, rybołówstwo dalekomorskie i przybrzeżne oraz ochrona wybrzeża;
18. obrót gruntami budowlanymi w miastach, prawo gruntowe (poza przepisami dotyczącymi pobierania opłat za uzbrojenie terenu) i przepisy dotyczące dodatków mieszkaniowych, pomocy przy spłacaniu odziedziczonych długów, przyznawania premii na budownictwo mieszkaniowe, budownictwa mieszkaniowego dla górników i osiedlania się górników;
19. zapobieganie chorobom niebezpiecznym dla ogółu lub zakaźnym u ludzi i zwierząt, zezwolenia na wykonywanie zawodu lekarza i innych zawodów w służbie zdrowia i działalności związanej z lecznictwem oraz przepisy dotyczące działalności aptek, obrotu lekami, produktami medycznymi, środkami leczniczymi, znieczulającymi i substancjami trującymi;

- 19a. zapewnienie zaplecza ekonomicznego szpitali i regulacje dotyczące kosztów opieki szpitalnej;
20. przepisy dotyczące artykułów spożywczych łącznie z odnoszącymi się do zwierząt rzeźnych, przepisy dotyczące używek, artykułów pierwszej potrzeby i pasz oraz ochrona obrotu nasionami na potrzeby rolnictwa i leśnictwa, ochrona roślin przed chorobami i szkodnikami oraz ochrona zwierząt;
21. żegluga dalekomorska i przybrzeżna oraz znaki nawigacyjne, żegluga śródlądowa, służba meteorologiczna, szlaki morskie oraz szlaki wodne służące komunikacji publicznej;
22. komunikacja drogowa, przepisy dotyczące pojazdów mechanicznych, budowa i utrzymanie dróg regionalnych przeznaczonych do ruchu ponadregionalnego oraz pobieranie opłat za użytkowanie dróg publicznych przez pojazdy i podział środków pochodzących z tych opłat;
23. komunikacja kolejowa, o ile nie dotyczy to kolei federalnych, z wyjątkiem kolei górskich;
24. gospodarowanie odpadami, zachowanie czystości powietrza i zwalczanie hałasu (poza przepisami dotyczącymi ochrony przed hałasem wynikającym z głośnego zachowywania się osób);
25. odpowiedzialność państwa;
26. pomoc medyczna przy początku życia ludzkiego, badania i przeprowadzanie sztucznych zmian w informacjach genetycznych oraz regulacje dotyczące transplantacji organów, tkanek i komórek.
27. prawa i obowiązki wynikające ze statusu urzędników krajowych, gminnych i innych jednostek działających w oparciu o przepisy prawa publicznego oraz sędziów w krajach związkowych z wyjątkiem przepisów dotyczących awansów służbowych, uposażeń i zaopatrzenia;
28. myślistwo;
29. ochrona przyrody i pielęgnacja krajobrazu;
30. podział gruntów;

31. planowanie przestrzenne; warunków przyjmowania na wyższe studia
  32. gospodarka wodna;
  33. przepisy dotyczące warunków przyjmowania na wyższe studia i rodzajów dyplomów ukończenia studiów.
- (2) Ustawy odnoszące się do ust. 1 pkt 25 i 27 wymagają zgody Bundesratu.

Artykuł 74 a (uchylony)

Artykuł 75 (uchylony)

Artykuł 76

[Przedkładanie projektów ustaw]

- (1) Projekty ustaw przedkładane są Bundestagowi przez Rząd Federalny, grupę deputowanych do Bundestagu lub przez Bundesrat.
- (2) Projekty ustaw pochodzące od Rządu Federalnego przekazuje się najpierw Bundesratowi. Bundesrat jest uprawniony do zajęcia stanowiska wobec tych projektów w terminie sześciu tygodni. W przypadku gdy z ważnych powodów, zwłaszcza ze względu na objętość projektu, Bundesrat żąda przedłużenia tego terminu, wówczas wynosi on dziewięć tygodni. Projekt ustawy, który w momencie przekazywania go przez Rząd Federalny do Bundesratu, określony był jako szczególnie pilny, Rząd Federalny może po upływie trzech tygodni lub, jeśli Bundesrat zażądał przedłużenia terminu zgodnie z przepisem zdania 3, po upływie sześciu tygodni przedłożyć do rozpatrzenia Bundestagowi, nawet jeśli stanowisko Bundesratu nie wpłynęło jeszcze do Rządu; Rząd zobowiązany jest do przekazania stanowiska Bundesratu Bundestagowi niezwłocznie po jego wpłynięciu. W odniesieniu do projektów ustaw dotyczących zmian w niniejszej Ustawie Zasadniczej lub przekazania praw suwerennych zgodnie z przepisem art. 23 lub art. 24 termin udzielony na przedstawienie stanowiska wynosi dziewięć tygodni; przepis zdania 4 nie ma zastosowania.

- (3) Projekty ustaw Bundesratu przedkłada Bundestagowi Rząd Federalny w terminie sześciu tygodni. Jest on przy tym zobowiązany do przedstawienia swojego stanowiska. W przypadku gdy z ważnych powodów, zwłaszcza ze względu na objętość projektu, Rząd Federalny żąda przedłużenia tego terminu, wówczas wynosi on dziewięć tygodni. Projekt ustawy, który w momencie przekazywania go przez Bundesrat do Rządu Federalnego, określony był jako szczególnie pilny, termin ten wynosi trzy tygodnie lub, jeśli Rząd Federalny zażądał jego przedłużenia zgodnie z przepisem zdania 3, sześć tygodni. W odniesieniu do projektów ustaw dotyczących zmian w niniejszej Ustawie Zasadniczej lub przekazania praw suwerennych zgodnie z przepisem art. 23 lub art. 24 termin udzielony na przedstawienie stanowiska wynosi dziewięć tygodni; przepis zdania 4 nie ma zastosowania. Bundestag zobowiązany jest do rozpatrzenia projektów i podjęcia uchwały w stosownym terminie.

Artykuł 77

[Postępowanie ustawodawcze – Komisja Mediacyjna]

- (1) Ustawy federalne uchwalane są przez Bundestag. Po ich przyjęciu Prezydent Bundestagu zobowiązany jest do niezwłocznego przekazania ich Bundesratowi.
- (2) Bundesrat może w ciągu trzech tygodni od dnia przekazania ustawy zażądać powołania komisji składającej się z deputowanych do Bundestagu i członków Bundesratu w celu wspólnego rozpatrzenia przedłożonych dokumentów. Skład i procedurę działania tej komisji określa regulamin, uchwalony przez Bundestag i wymagający zgody Bundesratu. Oddelegowani do tej komisji członkowie Bundesratu nie są związani żadnymi wytycznymi. W przypadku gdy w odniesieniu do określonej ustawy wymagana jest zgoda Bundesratu, wówczas powołania komisji może zażądać również Bundestag oraz Rząd Federalny. Jeżeli komisja proponuje wprowadzenie zmian do uchwalonej już ustawy, wówczas Bundestag zobowiązany jest do ponownego podjęcia uchwały w tej sprawie.

- (2a) O ile w odniesieniu do określonej ustawy wymagana jest zgoda Bundesratu, Bundesrat jest zobowiązany, jeżeli żądanie zgodnie z przepisem ust. 2 zdanie 1 nie zostało wyrażone lub postępowanie mediacyjne zakończyło się bez przedłożenia propozycji wprowadzenia zmian w uchwalonej ustawie, do podjęcia w stosownym terminie decyzji o udzieleniu zgody.
- (3) O ile w odniesieniu do określonej ustawy nie jest wymagana zgoda Bundesratu, Bundesrat może, jeżeli postępowanie zgodnie z przepisem ust. 2 zostało zakończone, w ciągu dwóch tygodni złożyć sprzeciw wobec uchwalonej przez Bundestag ustawy. Termin ten rozpoczyna się w przypadku, o którym mowa w przepisie ust. 2 ostatnie zdanie, z chwilą upływu na nowo podjętej przez Bundestag uchwały, a w innych przypadkach – z chwilą upływu zawiadomienia od przewodniczącego komisji, o której mowa w przepisie ust. 2, że postępowanie komisji zostało zakończone.
- (4) Jeżeli sprzeciw uchwalony został większością głosów członków Bundesratu, wówczas może on zostać odrzucony większością głosów ustawowej liczby deputowanych do Bundestagu. Jeżeli Bundesrat uchwalił sprzeciw większością co najmniej dwóch trzecich głosów swoich członków, wówczas jej odrzucenie przez Bundestag wymaga większości dwóch trzecich, a co najmniej większości ustawowej liczby deputowanych do Bundestagu.

Artykuł 78

[Tworzenie ustaw]

Uchwaloną przez Bundestag ustawę uznaje się za przyjętą, jeśli Bundesrat udzieli na nią zgody, nie złoży wniosku zgodnie z art. 77 ust. 2, nie złoży sprzeciwu w terminie określonym w art. 77 ust. 3 lub taki sprzeciw wycofa lub gdy sprzeciw zostanie przegłosowany przez Bundestag.

Artykuł 79

[Zmiana Ustawy Zasadniczej]

- (1) Zmiana Ustawy Zasadniczej może być dokonywana wyłącznie poprzez ustawę, bezpośrednio zmieniającą lub uzupełniającą brzmienie Ustawy Zasadniczej. W odniesieniu do umów międzynarodowych, których przedmiotem są regulacje pokojowe, przygotowanie regulacji pokojowych lub rozwiązanie struktur władzy okupacyjnej lub służących obronie Republiki Federalnej Niemiec, w celu stwierdzenia, że zawarcie i wejście w życie takich umów nie jest sprzeczne z przepisami Ustawy Zasadniczej, wystarczy uzupełnienie brzmienia Ustawy Zasadniczej, ograniczające się do tego stwierdzenia.
- (2) Ustawa taka wymaga zgody dwóch trzecich deputowanych do Bundestagu i dwóch trzecich głosów członków Bundesratu.
- (3) Dokonanie zmiany niniejszej Ustawy Zasadniczej, dotyczącej podziału Federacji na kraje związkowe, zasady współuczestnictwa krajów związkowych w postępowaniu ustawodawczym lub zasad określonych przepisami art. 1 i 20, jest niedozwolone.

Artykuł 80

[Wydawanie rozporządzeń]

- (1) Rząd Federalny, ministrowie federalni lub rządy krajów związkowych mogą na mocy ustawy zostać upoważnieni do wydawania rozporządzeń. Treść, cel i zakres udzielonego upoważnienia muszą być określone w ustawie. W rozporządzeniu należy podać podstawę prawną. Jeżeli ustawa przewiduje, że upoważnienie może być przekazane dalej, wówczas przekazanie upoważnienia wymaga odpowiedniego rozporządzenia.
- (2) Zgody Bundesratu wymagają, z zastrzeżeniem innych regulacji w formie ustaw federalnych, rozporządzenia Rządu Federalnego lub jednego z ministrów federalnych dotyczące zasad i opłat za korzystanie z placówek pocztowych i telekomunikacyjnych, zasad i pobierania opłat za korzystanie

z placówek kolei federalnych, budowy i eksploatacji kolei, oraz rozporządzenia wydawane na podstawie ustaw federalnych wymagających zgody Bundesratu lub które są realizowane przez kraje związkowe na zlecenie władz federalnych lub jako sprawy własne.

- (3) Bundesrat może przekazać Rządowi Federalnemu projekty przepisów odnoszących się do wydawania rozporządzeń wymagających zgody Bundesratu.
- (4) O ile rządy krajowe upoważnione są w drodze ustawy federalnej lub na podstawie ustaw federalnych do wydawania rozporządzeń, kraje związkowe są upoważnione również do regulacji ustawowych.

Artykuł 80 a **[Stan napięcia]**

- (1) Jeżeli niniejsza Ustawa Zasadnicza lub ustawa federalna dotycząca przypadku obrony kraju łącznie z ochroną ludności cywilnej stanowi, że przepisy prawne mogą być stosowane wyłącznie zgodnie z niniejszym artykułem, wówczas ich stosowanie jest poza przypadkiem obrony kraju dozwolone wyłącznie wtedy, gdy Bundestag stwierdził wystąpienie stanu napięcia, lub jeżeli wyraził specjalną zgodę na jego stosowanie. Stwierdzenia wystąpienia przypadku napięcia i wyrażenie specjalnej zgody w przypadkach, o których mowa w art. 12 a ust. 5 zdanie 1 i ust. 6 zdanie 2, wymagają zgody większości dwóch trzecich oddanych głosów.
- (2) Działania podjęte na podstawie przepisów wynikających z ust. 1 należy uchylić na żądanie Bundestagu.
- (3) Niezależnie od przepisu ust. 1 stosowanie tego rodzaju przepisów dozwolone jest również na podstawie i zgodnie z uchwałą przyjętą przez organ międzynarodowy w ramach układu sojuszniczego za zgodą Rządu Federalnego. Działania podjęte zgodnie z przepisem niniejszego ustępu należy uchylić na żądanie większości ustawowej liczby deputowanych do Bundestagu.

Artykuł 81

[Stan konieczności ustawodawczej]

- (1) Jeżeli w przypadku, o którym mowa w art. 68, Bundestag nie zostaje rozwiązany, wówczas Prezydent Federalny może na wniosek Rządu Federalnego za zgodą Bundesratu w odniesieniu do określonego projektu ustawy ogłosić stan konieczności ustawodawczej, jeśli zostanie on odrzucony przez Bundestag, mimo że Rząd Federalny określił go jako pilny. To samo postępowanie stosuje się, jeżeli projekt ustawy został odrzucony, mimo że Kanclerz Federalny połączył go z wnioskiem zgodnie z art. 68.
- (2) Jeżeli Bundestag po ogłoszeniu stanu konieczności ustawodawczej ponownie odrzuci projekt ustawy lub uchwali go w wersji określonej przez Rząd Federalny jako nie do przyjęcia, wówczas ustawę uznaje się za przyjętą, o ile Bundesrat udzieli zgody. To samo postępowanie stosuje się, jeżeli projekt ustawy nie zostaje uchwalony przez Bundestag w ciągu czterech tygodni po ponownym przedłożeniu.
- (3) Podczas trwania kadencji jednego Kanclerza Federalnego każdy inny odrzucony przez Bundestag projekt ustawy może być uchwalony w ciągu sześciu miesięcy po pierwszym ogłoszeniu stanu konieczności ustawodawczej zgodnie z przepisem ust. 1 i 2. Po upływie tego terminu ponowne ogłoszenie stanu konieczności ustawodawczej w trakcie kadencji tego samego Kanclerza Federalnego jest niedopuszczalne.
- (4) Ustawa Zasadnicza nie może być na mocy ustawy, która została przyjęta w sposób, o którym mowa w ust. 2, ani zmieniona, ani częściowo lub w całości pozbawiona mocy obowiązującej lub zawieszona w stosowaniu.

Artykuł 82

[Sporządzanie ustaw – ogłaszanie – wejście w życie]

- (1) Ustawy federalne przyjęte na podstawie przepisów niniejszej Ustawy Zasadniczej sporządzane są po podpisaniu ich przez Prezydenta Federalnego i ogłaszane w Federalnym Dzienniku Ustaw (Bundesgesetzblatt). Rozporządzenia spo-

rządzane są przez organ władzy, który je wydał, i ogłaszane w Federalnym Dzienniku Ustaw z zastrzeżeniem możliwości innych regulacji prawnych.

- (2) Każda ustawa i każde rozporządzenie powinny określać dzień wejścia ich w życie. Jeżeli takiego określenia brakuje, wówczas wchodzi one w życie po upływie czternastu dni od dnia ukazania się Federalnego Dziennika Ustaw.

VIII.

Wykonywanie ustaw federalnych i
administracja federalna

Artykuł 83

[Wykonywanie ustaw federalnych przez kraje związkowe]

Kraje związkowe wykonują ustawy federalne jako własną sprawę, o ile niniejsza Ustawa Zasadnicza nie stanowi inaczej lub nie dopuszcza innej możliwości.

Artykuł 84

[Administracja własna krajów związkowych – nadzór federalny]

- (1) Jeżeli kraje związkowe wykonują ustawy federalne jako własną sprawę, wówczas ustanawiają one we własnym zakresie odpowiednie urzędy i tryb postępowania administracyjnego. W przypadku gdy ustawy federalne stanowią inaczej, kraje związkowe mogą dokonać odmiennych regulacji. Jeżeli kraj związkowy dokonał odmiennych regulacji zgodnie z przepisem zdania 2, wówczas wynikające z ustaw federalnych późniejsze regulacje odnośnie ustanowienia urzędów i wprowadzenia trybu postępowania administracyjnego wchodzi w życie najwcześniej sześć miesięcy po ich ogłoszeniu, o ile za zgodą Bundesratu nie postanowiono inaczej. Przepis art. 72 ust. 3 zdanie 3 stosuje się odpowiednio. W wyjątkowych przypadkach z powodu zaistnienia szczególnej potrzeby władze federalne mogą dokonać regulacji trybu postępowania administracyjnego według jednolitych dla całej Federacji zasad bez możliwości odmiennych regulacji przez kraje związkowe. Ustawy te wymagają zgody Bundesratu. Na mocy ustawy federalnej nie można przekazywać wykonywania zadań gminom i związkom gmin.
- (2) Rząd Federalny może za zgodą Bundesratu wydać ogólne przepisy administracyjne.
- (3) Rząd Federalny prowadzi nadzór nad zgodnym z obowiązującym prawem wykonywaniem ustaw federalnych przez kraje związkowe. Rząd Federalny może w tym celu oddelegować pełnomocników do najwyższych władz krajowych za ich zgodą i, jeśli zgoda taka nie zostanie udzielona, za zgodą Bundesratu również do władz niższego szczebla.

- (4) O ile braki w wykonywaniu ustaw federalnych przez kraje związkowe nie zostaną usunięte, wówczas Bundesrat na wniosek Rządu Federalnego lub krajowego podejmuje decyzję, czy dany kraj związkowy naruszył prawo. Od uchwały Bundesratu przysługuje odwołanie do Federalnego Trybunału Konstytucyjnego.
- (5) Rząd Federalny na mocy ustawy federalnej wymagającej zgody Bundesratu może w celu wykonania ustaw federalnych zostać upoważniony do udzielania w szczególnych przypadkach odrębnych wytycznych. Należy je kierować, poza przypadkami uznanymi przez Rząd Federalny za pilne, do urzędów krajowych najwyższego szczebla.

Artykuł 85

[Administracja zlecona]

- (1) Jeżeli kraje związkowe wykonują ustawy federalne na zlecenie władz federalnych, wówczas ustanawianie urzędów pozostaje sprawą krajów związkowych, o ile ustawy federalne wymagające zgody Bundesratu nie stanowią inaczej. Na mocy ustawy federalnej nie można przekazywać wykonywania zadań gminom i związkom gmin.
- (2) Rząd Federalny może za zgodą Bundesratu wydać ogólne przepisy administracyjne. Może on zarządzić jednolity tryb szkolenia przyszłych urzędników i pracowników administracji. Kierownicy urzędów średniego szczebla są powoływani w porozumieniu z nimi.
- (3) Organy krajów związkowych podlegają wytycznym właściwych organów federalnych najwyższego szczebla. Wytyczne te należy kierować, poza przypadkami uznanymi przez Rząd Federalny za pilne, do organów krajowych najwyższego szczebla. Realizację wytycznych zapewniają organy krajowe najwyższego szczebla.
- (4) Nadzór federalny obejmuje legalność i celowość wykonania. Rząd Federalny może w tym celu zażądać złożenia sprawozdania i przedłożenia akt oraz oddelegować pełnomocników do wszystkich organów.

Artykuł 86

[Administracja własna władz federalnych]

Jeżeli władze federalne wykonują ustawy poprzez administrację własną lub poprzez podległe bezpośrednio władzom federalnym jednostki lub placówki działające w oparciu o przepisy prawa publicznego, wówczas Rząd Federalny, o ile ustawa nie stanowi szczególnie, wydaje ogólne przepisy administracyjne. Reguluje ona też, o ile ustawa nie stanowi inaczej, tworzenie urzędów.

Artykuł 87

[Zakres objęte administracją federalną]

- (1) W ramach administracji federalnej z własną strukturą administracyjną prowadzone są: sprawy zagraniczne, federalna administracja finansowa oraz, zgodnie z przepisem art. 89, zarządzanie federalnymi szlakami wodnymi i żegluga. Na mocy ustawy federalnej mogą być ustanowione: urzędy Federalnej Służby Ochrony Granic, centralne placówki informacji policyjnej i wywiadu, Policji Kryminalnej oraz placówki zbierające materiały do wykorzystania przez organy ochrony Konstytucji i ochrony przed działaniami, zmierzającymi poprzez użycie siły lub przygotowywanie użycia siły do zagrożenia zagranicznym interesom Republiki Federalnej Niemiec.
- (2) W ramach działalności placówek podlegających bezpośrednio władzom federalnym i działających w oparciu o przepisy prawa publicznego prowadzone są instytucje ubezpieczeń społecznych, których zakres odpowiedzialności obejmuje terytorium więcej niż jednego kraju związkowego. Instytucje ubezpieczeń społecznych, których zakres odpowiedzialności obejmuje terytorium więcej niż jednego kraju związkowego, lecz nie więcej niż trzech krajów związkowych, prowadzone są, odmiennie niż stanowi to przepis zdania 1, przez podlegające bezpośrednio administracji kraju związkowego placówki działające w oparciu o przepisy prawa publicznego, jeśli kraj prowadzący nadzór wyznaczony został przez kraje objęte działalnością tych placówek.

- (3) Poza tym w celu prowadzenia spraw, w odniesieniu do których regulacje ustawowe należące do władz federalnych, mogą być ustanawiane samodzielne wyższe urzędy federalne i nowe podlegające bezpośrednio władzom federalnym jednostki i placówki działające w oparciu o przepisy prawa publicznego. Jeżeli w dziedzinach, w odniesieniu do których regulacje ustawowe należące do władz federalnych, wynikną dla nich nowe zadania, wówczas w przypadku pilnej potrzeby mogą być za zgodą Bundesratu i większości ustawowej liczby deputowanych do Bundestagu ustanowione urzędy federalne średniego i niższego szczebla.

Artykuł 87 a

[Siły zbrojne]

- (1) Federacja powołuje siły zbrojne w celach obronnych. Ich liczebność i zasady organizacji muszą wynikać z możliwości budżetu.
- (2) Poza obroną kraju siły zbrojne mogą być użyte tylko w przypadkach, w których niniejsza Ustawa Zasadnicza wyraźnie na to zezwala.
- (3) W razie zaistnienia przypadku obrony i stanu napięcia siły zbrojne są upoważnione do ochrony obiektów cywilnych i wykonywania zadań związanych z regulacją ruchu drogowego, o ile jest to konieczne dla wypełniania zadań obronnych. Poza tym w razie zaistnienia przypadku obrony i stanu napięcia siłom zbrojnym może być zlecona ochrona obiektów cywilnych również w ramach wspierania działań policji; siły zbrojne współdziałają wtedy z odnośnymi władzami.
- (4) W celu obrony przed zagrożeniem dla istnienia lub wolnościowo-demokratycznego porządku konstytucyjnego Federacji lub jednego z krajów związkowych, Rząd Federalny może, jeśli spełnione są warunki, o których mowa w art. 91 ust. 2, przy czym siły policji i Federalnej Służby Ochrony Granic są niewystarczające, użyć sił zbrojnych dla wsparcia działań policji i Federalnej Służby Ochrony Granic w celu ochrony obiektów cywilnych i zwalczania zorganizowa-

nych i uzbrojonych na sposób wojskowy powstańców. Użycia sił zbrojnych należy zaprzestać, jeśli zażąda tego Bundestag lub Bundesrat.

Artykuł 87b

[Administracja Bundeswehry i dotycząca obronności]

- (1)** Zarządzanie Bundeswehrą prowadzone jest w ramach administracji federalnej z własną strukturą administracyjną. Służy ono wypełnianiu zadań związanych z prowadzeniem spraw personalnych i bezpośrednim pokryciem zapotrzebowania rzeczowego sił zbrojnych. Zadania związane z zaopatrzeniem poszkodowanych i budownictwem mogą być przekazane administracji Bundeswehry tylko na mocy ustawy federalnej, wymagającej zgody Bundesratu. Zgody Bundesratu wymagają poza tym ustawy, o ile upoważniają one administrację Bundeswehry do ingerowania w prawa osób trzecich; nie dotyczy to ustaw odnoszących się do spraw personalnych.
- (2)** Poza tym ustawy federalne, odnoszące się do przypadków obrony kraju łącznie z wojskową służbą zastępczą i ochroną ludności cywilnej, mogą za zgodą Bundesratu stanowić, że wykonywane one będą w całości lub częściowo przez administrację federalną lub przez kraje związkowe z upoważnienia władz federalnych. Jeżeli takie ustawy są realizowane przez kraje związkowe na zlecenie władz federalnych, wówczas mogą one za zgodą Bundesratu stanowić, że uprawnienia należące na podstawie art. 85 do Rządu Federalnego i odnośnych władz federalnych najwyższego szczebla mogą być całkowicie lub częściowo przekazane urzędowi federalnym wysokiego szczebla; może być przy tym postanowione, że urzędy te dla wydawania ogólnych przepisów administracyjnych zgodnie z przepisem art. 85 ust. 2 zdanie 1 nie potrzebują zgody Bundesratu.

Artykuł 87 c

[Wytwarzanie i wykorzystywanie energii jądrowej]

Ustawy przyjmowane zgodnie z przepisem art. 73 ust.1 pkt 14 mogą za zgodą Bundesratu stanowić, że będą wykonywane przez kraje związkowe na zlecenie władz federalnych.

Artykuł 87 d

[Administracja komunikacji lotniczej]

- (1) Zarządzanie komunikacją lotniczą prowadzone jest w ramach administracji federalnej. Zadania związane z bezpieczeństwem lotów mogą być wykonywane również przez zagraniczne organizacje zajmujące się bezpieczeństwem lotów i posiadające odpowiednią licencję zgodnie z prawem Wspólnoty Europejskiej. Szczegóły określa ustawa federalna.
- (2) Na podstawie ustawy federalnej wymagającej zgody Bundesratu zadania związane z zarządzaniem komunikacją lotniczą mogą zostać przekazane krajom związkowym jako zadania wykonywane w ramach administracji zleconej.

Artykuł 87 e

[Administracja komunikacji kolejowej]

- (1) Zarządzanie komunikacją kolejową dotyczącą kolei federalnych prowadzone jest w ramach administracji federalnej. Na mocy ustawy federalnej zadania związane z zarządzaniem komunikacją kolejową mogą być przekazane krajom związkowym jako własna sprawa.
- (2) Władze federalne realizują przekazane im przez ustawę federalną zadania związane z zarządzaniem komunikacją kolejową wykraczające poza zakres kolei federalnych.
- (3) Koleje federalne prowadzone są jako przedsiębiorstwo gospodarcze w oparciu o przepisy prawa prywatnego. Pozostają one własnością Federacji, o ile ich działalność jako przedsiębiorstwa gospodarczego obejmuje budowę, utrzymanie i eksploatację szlaków kolejowych. Zbycie udziałów Federacji w przedsiębiorstwach określonych w zdaniu 2

może nastąpić na mocy ustawy; większość udziałów w tym przedsiębiorstwie pozostaje w posiadaniu Federacji. Szczegóły określa ustawa federalna.

- (4) Władze federalne zapewniają, że będą dbać o dobro ogółu, zwłaszcza w zakresie potrzeb komunikacyjnych, rozbudowy i utrzymania sieci szynowej dla kolei federalnych oraz ich ofert transportowych w tej sieci, o ile nie odnoszą się one do regionalnej kolejowej komunikacji osobowej. Szczegóły określa ustawa federalna.
- (5) Ustawy, o których mowa w przepisach ust. 1 do 4, wymagają zgody Bundesratu. Zgody Bundesratu wymagają poza tym ustawy, regulujące likwidację, połączenie lub podział federalnego przedsiębiorstwa kolejowego, przekazanie sieci szynowej kolei federalnych osobom trzecim oraz wyłączanie szlaków kolejowych z eksploatacji lub mające wpływ na regionalną komunikację osobową.

Artykuł 87 f

[Poczta i telekomunikacja]

- (1) Na mocy ustawy federalnej wymagającej zgody Bundesratu władze federalne zapewniają na całym terytorium Federacji stosowne i wystarczające usługi pocztowe i telekomunikacyjne.
- (2) Usługi, o których mowa w ust. 1, świadczone są w ramach prywatnej działalności gospodarczej przez przedsiębiorstwa powstałe z odrębnego majątku Niemieckiej Poczty Federalnej oraz przez innych prywatnych przedsiębiorców. Zadania zwierzchnie w zakresie poczty i telekomunikacji wykonywane są w ramach administracji federalnej.
- (3) Nie naruszając przepisu ust. 2 zdanie 2 władze federalne wykonują na mocy ustawy federalnej poprzez podległą im bezpośrednio placówkę działającą w oparciu o przepisy prawa publicznego niektóre zadania odnoszące się do przedsiębiorstw powstałych z odrębnego majątku Niemieckiej Poczty Federalnej.

Artykuł 88

[Bank Federalny – Europejski Bank Centralny]

Władze federalne powołują Bank Federalny jako bank walutowy i emisyjny. Jego zadania i uprawnienia mogą być przekazane w ramach Unii Europejskiej niezależnemu Europejskiemu Bankowi Centralnemu, którego priorytetowym celem jest zapewnienie stabilności cen.

Artykuł 89

[Federalne drogi wodne – administracja żegluga]

- (1) Dotychczasowe drogi wodne Rzeszy są własnością Federacji.
- (2) Władze federalne zarządzają federalnymi drogami wodnymi poprzez własne organy administracyjne. Realizują one na mocy ustawy należące do obowiązków państwa zadania w dziedzinie żeglugi śródlądowej wychodzącej poza terytorium jednego kraju związkowego oraz w dziedzinie żeglugi dalekomorskiej. Mogą one też przekazać zarządzanie federalnymi drogami wodnymi leżącymi na terytorium jednego kraju związkowego na jego wniosek temu krajowi związkowemu w ramach administracji zleconej. Jeżeli droga wodna przebiega przez terytorium kilku krajów związkowych, wówczas władze federalne mogą zlecić administrowanie taką drogą krajowi związkowemu, za którym opowiadają się inne zainteresowane kraje.
- (3) Przy administracji dróg wodnych, ich rozbudowie i budowie nowych dróg należy w porozumieniu z odnośnymi krajami związkowymi uwzględniać działania mające na celu zachowanie zwyczajowego krajobrazu i potrzeby gospodarki wodnej.

Artykuł 90

[Drogi federalne]

- (1) Dotychczasowe autostrady Rzeszy i główne drogi Rzeszy są własnością Federacji.
- (2) Kraje związkowe lub, zgodnie z przepisami danego kraju związkowego, jednostki samorządowe zarządzają autostra-

dami federalnymi i innymi drogami na zlecenie władz federalnych.

- (3) Na wniosek kraju związkowego władze federalne mogą przejąć pod własne zarządzanie autostrady federalne i inne drogi federalne, o ile znajdują się one na terytorium tego kraju związkowego.

Artykuł 91

[Stan zagrożenia wewnętrznego]

- (1) W celu ochrony przed zagrożeniem dla wolnościowo-demokratycznego porządku konstytucyjnego lub istnienia Federacji lub jednego z krajów związkowych każdy kraj związkowy może zażądać wsparcia sił policyjnych oraz sił i jednostek innych władz administracyjnych i Federalnej Służby Ochrony Granic.
- (2) Jeżeli kraj związkowy, w którym występuje zagrożenie, nie jest gotów lub nie jest w stanie zwalczyć go sam, wówczas Rząd Federalny może podporządkować policję tego kraju i siły policyjne innych krajów własnym instrukcjom oraz użyć jednostek Federalnej Służby Ochrony Granic. Zarządzanie to należy uchylić po usunięciu zagrożenia oraz w każdej chwili na żądanie Bundesratu. Jeżeli zagrożenie obejmuje terytorium więcej niż jednego kraju związkowego, wówczas Rząd Federalny, o ile jest to konieczne dla skutecznej walki z zagrożeniem, może udzielać instrukcji rządów krajowym; nie narusza to przepisów zdania 1 i 2.

VIII a.
Zadania wspólnotowe

Artykuł 91 a

[Współdziałanie władz federalnych – podział kosztów]

- (1) Władze federalne współdziałają przy realizacji niżej wymienionych zadań krajów związkowych, jeżeli zadania te mają znaczenie dla ogółu państwa i współdziałanie władz federalnych jest konieczne dla poprawy warunków życia (zadania wspólnotowe):
  1. poprawa regionalnej struktury gospodarczej,
  2. poprawa struktury agrarnej i ochrony wybrzeża.
- (2) Zadania wspólnotowe oraz szczegóły koordynacji określa bliżej ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu.
- (3) W przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 1, władze federalne ponoszą połowę wydatków w każdym kraju związkowym. W przypadkach, o których mowa w ust. 1 pkt 2, władze federalne ponoszą co najmniej połowę wydatków; udział krajów związkowych należy ustalić w jednakowej wysokości. Szczegóły określa ustawa. Udostępnienie środków finansowych jest zastrzeżone ze względu na konieczność ich zatwierdzenia w budżecie federalnym i budżetach krajów związkowych.
- (4) (uchylony)
- (5) (uchylony)

Artykuł 91 b

[Planie oświatowe i wspieranie badań naukowych]

- (1) Władze federalne i kraje związkowe mogą na podstawie porozumień współdziałać w przypadkach o znaczeniu ponadregionalnym przy wspieraniu:
  1. pozauczelnianych placówek i projektów badawczych;
  2. placówek i projektów badawczych na uczelniach wyższych
  3. budowy budynków badawczych na uczelniach wyższych łącznie z wyposażeniem w wielkie urządzenia.Porozumienia, o których mowa w zdaniu 1 pkt 2, wymagają zgody wszystkich krajów związkowych.
- (2) W celu stwierdzenia sprawności systemu oświatowego w porównaniu z innymi państwami władze federalne i kraje

związkowe mogą na podstawie porozumień współdziałać przy sporządzaniu odpowiednich sprawozdań i opracowywaniu zaleceń.

- (3) Podział kosztów określa się w porozumieniach.

Artykuł 91 c

[Techniczne systemy informatyczne]

- (1) Władze federalne i kraje związkowe mogą współdziałać przy planowaniu, tworzeniu i korzystaniu z technicznych systemów informatycznych, niezbędnych dla wykonywania ich zadań.
- (2) Władze federalne i kraje związkowe mogą na podstawie zawartych między sobą porozumień ustalać standardy i wymogi bezpieczeństwa dotyczące komunikacji pomiędzy ich technicznymi systemami informatycznymi. Porozumienia odnośnie podstaw współpracy, o której mowa w zdaniu 1, mogą w odniesieniu do określonych pod względem treści i zakresu zadań przewidywać, że regulacje szczegółowe wchodzą w życie za zgodą określonej w porozumieniu kwalifikowanej większości na szczeblu federalnym i krajów związkowych; prawo do wymówienia tych porozumień jest nienaruszone. Porozumienia te regulują także kwestię kosztów.
- (3) Ponadto kraje związkowe mogą zawierać także porozumienia dotyczące wspólnego użytkowania technicznych systemów informatycznych oraz utworzenia przeznaczonych do tego celu placówek.
- (4) Władze federalne tworzą odpowiednią sieć łączącą techniczne systemy informatyczne władz federalnych i krajów związkowych. Szczegóły dotyczące utworzenia i użytkowania tej sieci określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu.

Artykuł 91 d

[Porównywanie efektywności pracy administracji]

Władze federalne i kraje związkowe mogą w celu określania i wspierania efektywności pracy swoich administracji przeprowadzać studia porównawcze i publikować ich wyniki.

Artykuł 91 e

[Współpraca władz odnośnie podstawowego zabezpieczenia dla osób poszukujących pracy]

- (1)** W ramach wykonywania ustaw federalnych w zakresie podstawowego zabezpieczenia dla osób poszukujących pracy władze federalne i władze krajów związkowych lub zgodnie z prawem danego kraju związkowego odnośnie gminy i związki gmin współpracują ze sobą z reguły we wspólnych instytucjach.
- (2)** Władze federalne mogą zezwolić, aby ograniczona liczba gmin i związków gmin na własny wniosek i przy aprobachie najwyższej władzy krajowej samodzielnie wykonywała zadania, o których mowa w ust. 1. Niezbędne wydatki, łącznie z wydatkami administracyjnymi, ponoszą władze federalne, o ile zadania związane z wykonywaniem ustaw, o których mowa w ust. 1, leżą w gestii władz federalnych.
- (3)** Szczegóły określa ustawa federalna, wymagająca zgody Bundesratu.

IX.

Wymiar sprawiedliwości

Artykuł 92

[Organy władzy sądowniczej]

Władza sądownicza należy do sędziów; wykonywana jest ona przez Federalny Trybunał Konstytucyjny, określone niniejszą Ustawą Zasadniczą sądy federalne i sądy krajów związkowych.

Artykuł 93

[Zakres kompetencji Federalnego Trybunału Konstytucyjnego]

(1) Federalny Trybunał Konstytucyjny orzeka:

1. o wykładni niniejszej Ustawy Zasadniczej w przypadkach sporów o zakres praw i obowiązków organów federalnych najwyższego szczebla lub innych jednostek, posiadających własne prawa na mocy niniejszej Ustawy Zasadniczej lub regulaminu organu federalnego najwyższego szczebla;
2. w przypadkach różnicy zdań lub wątpliwości co do formalnej i materialnej zgodności przepisów prawa federalnego lub prawa krajów związkowych z niniejszą Ustawą Zasadniczą lub zgodności przepisów prawa jednego z krajów związkowych z innymi przepisami prawa federalnego na wniosek Rządu Federalnego, jednego z rządów krajowych lub jednej czwartej ogólnej liczby deputowanych do Bundestagu;
- 2a. w przypadkach różnicy zdań co do zgodności ustawy z przesłankami art. 72 ust. 2 na wniosek Bundesratu, jednego z rządów krajowych lub parlamentu jednego z krajów związkowych;
3. w przypadkach różnicy zdań odnośnie praw i obowiązków władz federalnych i krajów związkowych, zwłaszcza w zakresie wykonywania prawa federalnego przez kraje związkowe i nadzoru przez władze federalne;

4. w innych przypadkach sporów o charakterze publiczno-prawnym pomiędzy władzami federalnymi a krajami związkowymi, pomiędzy poszczególnymi krajami związkowymi lub wewnątrz jednego z krajów związkowych, o ile nie istnieje inna droga prawna,
    - 4a. o skargach konstytucyjnych, które mogą być wnoszone przez każdego, kto twierdzi, że władze publiczne naruszyły jedno z jego praw podstawowych lub praw, o których mowa w art. 20 ust. 4, 33, 38, 101, 103 i 104;
    - 4b. o skargach konstytucyjnych wnoszonych przez gminy i związki gmin z powodu naruszenia przez ustawę prawa do samorządu zgodnie z przepisem art. 28, jednakże w przypadku ustaw krajowych tylko wtedy, gdy skarga nie może być wniesiona do Krajowego Trybunału Konstytucyjnego;
  5. w innych przypadkach przewidzianych niniejszą Ustawą Zasadniczą.
- (2)** Ponadto Federalny Trybunał Konstytucyjny orzeka na wniosek Bundesratu, jednego z rządów krajowych lub parlamentu jednego z krajów związkowych, czy w przypadku, o którym mowa w art. 72 ust. 4, nie istnieje już potrzeba dokonania regulacji prawnych w drodze ustawy federalnej zgodnie z art. 72 ust. 2 lub czy w przypadkach, o których mowa w art. 125 a ust. 2 zdanie 1, nie można by już było wydać przepisów federalnych. Stwierdzenie, że taka konieczność już nie istnieje lub że nie można by już było wydać przepisów federalnych, zastępuje ustawę federalną zgodnie z art. 72 ust. 4 lub art. 125 a ust. 2 zdanie 2. Wniosek, o którym mowa w zdaniu 1, jest dopuszczalny tylko wtedy, gdy projekt ustawy zgodnie z art. 72 ust. 4 lub art. 125 a ust. 2 zd. 2 został odrzucony przez Bundestag lub jeżeli w okresie jednego roku nie był rozpatrywany i nie została podjęta odpowiednia uchwała lub odpowiedni projekt ustawy został odrzucony przez Bundesrat.
- (3)** Federalny Trybunał Konstytucyjny podejmuje działania również w innych przypadkach, do których jest zobowiązany na mocy ustawy federalnej.

Artykuł 94

[Skład Federalnego Trybunału Konstytucyjnego]

- (1) Federalny Trybunał Konstytucyjny składa się z sędziów federalnych i innych członków. Członkowie Federalnego Trybunału Konstytucyjnego wybierani są po połowie przez Bundestag i Bundesrat. Nie mogą oni być deputowanymi do Bundestagu, członkami Bundesratu, Rządu Federalnego ani odpowiednich organów w krajach związkowych.
- (2) Ustawa federalna określa ustrój i tryb postępowania, stanowi, w jakich przypadkach jego orzeczenia posiadają moc ustawy. Może ona w odniesieniu do skarg konstytucyjnych stanowić, że warunkiem ich rozpatrzenia jest uprzednie wyczerpanie drogi sądowej i przewidywać szczególny tryb postępowania odnośnie przyjmowania skarg do rozpatrzenia.

Artykuł 95

[Sądy Najwyższe i Trybunały]

- (1) W odniesieniu do spraw podlegających orzecznictwu sądownictwa powszechnego, administracyjnego, finansowego, pracy i socjalnego władze federalne ustanawiają jako sądy najwyższej instancji: Trybunał Federalny, Federalny Sąd Administracyjny, Federalny Trybunał Obrachunkowy, Federalny Sąd Pracy i Federalny Sąd Socjalny.
- (2) Sędziów tych sądów powołują odnośni ministrowie resortowi wspólnie z Komisją Wyborczą Sędziów, składającą się z odnośnych ministrów resortowych rządów krajowych i tej samej liczby członków, wybranych przez Bundestag.
- (3) Dla zapewnienia jednolitości orzecznictwa sądowego tworzy się wspólną izbę dla sądów, o których mowa w ust. 1. Szczegóły określa ustawa federalna.

Artykuł 96

[Sądy federalne]

- (1) Władze federalne mogą ustanowić sąd federalny dla rozstrzygnięcia spraw z zakresu ochrony prawnej działalności gospodarczej.

- (2) Władze federalne mogą ustanowić jako sądy federalne wojskowe sądy karne właściwe dla sił zbrojnych. Mogą one prowadzić sprawy karne tylko w razie zaistnienia przypadku obrony kraju oraz dotyczące osób należących do sił zbrojnych, oddelegowanych za granicę lub zaokrętowanych na pokładzie wojennych jednostek pływających. Szczegóły określa ustawa federalna. Sądy te należą do zakresu spraw resortowych federalnego ministra sprawiedliwości. Ich sędziowie etatowi powinni posiadać uprawnienia do wykonywania urzędu sędziego.
- (3) Sądem najwyższej instancji w odniesieniu do sądów, o których mowa w ust. 1 i 2, jest Trybunał Federalny.
- (4) Władze federalne mogą w celu rozpatrywania spraw osób, pozostających w odniesieniu do nich w publiczno-prawnym stosunku służbowym, utworzyć sądy federalne orzekające w sprawach związanych z postępowaniem dyscyplinarnym i zażaleniowym.
- (5) W odniesieniu do spraw karnych wymienionych niżej kategorii ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu może stanowić, że sprawy te prowadzą sądy krajów związkowych z upoważnienia federalnego wymiaru sprawiedliwości:
  1. ludobójstwo;
  2. zbrodnie przeciwko ludzkości ścigane przez międzynarodowe prawo karne;
  3. zbrodnie wojenne;
  4. inne działania, mogące zakłócać pokojowe współistnienie narodów i podjęte z takim zamiarem (art. 26 ust. 1);
  5. ochrona państwa.

Art. 97

[Niezawisłość sędziowska]

- (1) Sędziowie są niezawisli i podlegają wyłącznie ustawom.
- (2) Zatrudnieni na etatach planowych i na czas nieograniczony sędziowie mogą być zwolnieni wbrew ich woli przed upływem kadencji lub pozbawieni urzędu na stałe lub czasowo lub przeniesieni na inne stanowisko lub w stan spoczynku tylko na podstawie decyzji sądu oraz tylko w formie i z po-

wodów, określonych ustawami. Ustawodawca może określić granicę wieku, po osiągnięciu której sędziowie zatrudnieni dożywotnio przechodzą w stan spoczynku. W przypadku zmian w ustroju sądów lub granic ich okręgów sędziowie mogą być przeniesieni do innego sądu lub pozbawieni urzędu, lecz tylko przy zachowaniu pełnego wynagrodzenia.

Artykuł 98

[Status prawny sędziów – oskarżenie sędziego]

- (1) Status prawny sędziów federalnych określa odrębna ustawa federalna.
- (2) W przypadku gdy sędzia federalny podczas wykonywania urzędu lub poza nim narusza podstawowe zasady Ustawy Zasadniczej lub porządek konstytucyjny jednego z krajów związkowych, wówczas Federalny Trybunał Konstytucyjny na wniosek Bundestagu może większością dwóch trzecich głosów orzec przeniesienie sędziego na inny urząd lub w stan spoczynku. W przypadku umyślnego działania może być orzeczone zwolnienie sędziego z urzędu.
- (3) Status prawny sędziów na szczeblu krajów federalnych określają odrębne ustawy krajowe, o ile przepis art. 74 ust. 1 pkt 27 nie stanowi inaczej.
- (4) Kraje związkowe mogą określić, że powoływania sędziów w krajach związkowych dokonuje krajowy minister sprawiedliwości wspólnie z Komisją Wyborczą Sędziów.
- (5) Kraje związkowe mogą w odniesieniu do sędziów szczebla krajowego dokonać regulacji prawnych odpowiednio do przepisu ust. 2. Nie narusza to obowiązującego krajowego prawa konstytucyjnego. Orzeczenie dotyczące oskarżenia sędziego leży w gestii Federalnego Trybunału Konstytucyjnego.

Artykuł 99

[Spory konstytucyjne wewnątrz krajów związkowych]

Federalnemu Trybunałowi Konstytucyjnemu może na mocy ustawy krajowej zostać przekazane orzecznictwo w sprawach sporów konstytucyjnych wewnątrz krajów związko-

wych, a sądom najwyższej instancji, o których mowa w art. 95 ust. 1, orzekanie w sprawach, w których chodzi o stosowanie prawa krajowego.

Artykuł 100

[Konkretna kontrola norm prawnych]

- (1) Jeżeli sąd uzna, że ustawa, od której zależy wydanie orzeczenia, jest niezgodna z konstytucją, wówczas postępowanie należy odroczyć, a w przypadku naruszenia konstytucji jednego z krajów związkowych, uzyskać orzeczenie sądu krajowego, właściwego dla sporów konstytucyjnych, a w przypadku naruszenia postanowień niniejszej Ustawy Zasadniczej – orzeczenie Federalnego Trybunału Konstytucyjnego. Niniejszy przepis ma zastosowanie również wtedy, gdy chodzi o naruszenie postanowień niniejszej Ustawy Zasadniczej przez przepisy prawa krajowego lub niezgodność ustawy krajowej z jedną z ustaw federalnych.
- (2) Jeżeli w przypadku sporu prawnego występują wątpliwości, czy przepis prawa międzynarodowego jest częścią składową prawa federalnego i czy wypływają z niego bezpośrednio prawa i obowiązki dla jednostki (art. 25), wówczas sąd jest zobowiązany uzyskać orzeczenie Federalnego Trybunału Konstytucyjnego.
- (3) Jeżeli trybunał konstytucyjny jednego z krajów związkowych w ramach wykładni Ustawy Zasadniczej chce odstąpić od orzeczenia Federalnego Trybunału Konstytucyjnego lub trybunału konstytucyjnego jednego z krajów związkowych, wówczas jest on zobowiązany uzyskać orzeczenie Federalnego Trybunału Konstytucyjnego.

Artykuł 101

[Niedopuszczalność sądów nadzwyczajnych]

- (1) Sądy nadzwyczajne są niedopuszczalne. Nikt nie może być pozbawiony możliwości sądenia przez gwarantowanego ustawą sędziego.
- (2) Sądy rozstrzygające w sprawach szczególnych kategorii mogą być ustanowione wyłącznie na mocy ustawy.

Artykuł 102

[Zniesienie kary śmierci]

Kara śmierci jest zniesiona.

Artykuł 103

[Prawa podstawowe przed sądem]

- (1) Każdy ma prawo do wysłuchania go przez sąd.
- (2) Za określony czyn można nałożyć karę tylko wtedy, jeżeli jego karalność była określona w ustawie, zanim ten czyn został popełniony.
- (3) Nikt nie może być za ten sam czyn karany wielokrotnie na podstawie ogólnych przepisów prawa karnego.

Artykuł 104

[Pozbawienie wolności]

- (1) Wolność osobista człowieka może być ograniczona tylko na mocy formalnej ustawy i wyłącznie przy zachowaniu określonych w niej form. Osoby zatrzymane nie mogą być maltretowane ani psychicznie, ani fizycznie.
- (2) Decyzję dotyczącą dopuszczalności i czasu trwania pozbawienia wolności może podjąć tylko sędzia. W każdym przypadku pozbawienia wolności bez nakazu sędziego należy niezwłocznie uzyskać decyzję sędziego. Na mocy posiadanej przez siebie władzy Policja nie ma prawa przetrzymać nikogo dłużej niż do końca następnego dnia po zatrzymaniu. Szczegóły określa ustawa.
- (3) Każdy tymczasowo zatrzymany z powodu podejrzenia o czyn karalny musi być najpóźniej następnego dnia po zatrzymaniu doprowadzony przed sędziego, który ma obowiązek powiadomienia go o przyczynie zatrzymania, przesłuchania i umożliwienia mu złożenia sprzeciwu. Sędzia ma obowiązek albo wydania pisemnego nakazu aresztowania z uzasadnieniem, albo zarządzić zwolnienie osoby zatrzymanej.
- (4) O każdej decyzji sędziego dotyczącej nakazu lub przedłużenia pozbawienia wolności należy niezwłocznie powiadomić członka rodziny aresztowanego lub osobę jego zaufania.

X.

Finanse publiczne

Artykuł 104 a

[Kompetencje władz w sprawach wydatków – finanse publiczne – odpowiedzialność]

- (1) Władze federalne i kraje związkowe ponoszą osobno wydatki, wynikające z wykonywania swoich zadań, o ile niniejsza Ustawa Zasadnicza nie stanowi inaczej.
- (2) Jeżeli kraje związkowe działają na zlecenie władz federalnych, wówczas władze federalne ponoszą związane z tym wydatki.
- (3) Ustawy federalne przyznające świadczenia pieniężne i wykonywane przez kraje związkowe, mogą stanowić, że świadczenia te w całości lub częściowo ponoszone są przez władze federalne. Jeżeli ustawa stanowi, że władze federalne ponoszą połowę lub więcej wydatków, wówczas jest ona wykonywana na zlecenie władz federalnych.
- (4) Ustawy federalne, uzasadniające obowiązki krajów związkowych w zakresie dokonywania płatności, świadczeń rzeczowych o wartości pieniężnej lub porównywalnych usług wobec osób trzecich i wykonywane są przez kraje związkowe jako własne sprawy lub zgodnie z ust. 3 zdanie 2 na zlecenie władz federalnych, wymagają zgody Bundesratu, jeżeli związane z tym wydatki miałyby być ponoszone przez kraje związkowe.
- (5) Władze federalne i kraje związkowe pokrywają wydatki związane z administracją ich organów i ponoszą w odpowiednim stosunku do siebie odpowiedzialność za prawidłowe funkcjonowanie administracji. Szczegóły określa ustawa federalna, wymagająca zgody Bundesratu.
- (6) Władze federalne i kraje związkowe zgodnie z wewnątrzpaństwowym podziałem kompetencji i obowiązków ponoszą obciążenia wynikające z naruszenia ponadnarodowych lub wynikających z prawa międzynarodowego obowiązków Niemiec. W przypadkach korekt finansowych, obejmujących kilka krajów, władze federalne i kraje związkowe ponoszą te obciążenia w stosunku 15 do 85. Wszystkie kraje związkowe razem wzięte ponoszą solidarnie 35 procent całkowitego obciążenia odpowiednio do klucza ogólnego;

50 procent całkowitego obciążenia ponoszą kraje związkowe, które te obciążenia spowodowały, w stosunku do wysokości otrzymanych środków. Szczegóły określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu.

Artykuł 104 b

[Pomoc finansowa w celach inwestycyjnych]

- (1) Władze federalne mogą, o ile niniejsza Ustawa Zasadnicza nadaje im uprawnienia ustawodawcze, udzielać pomocy finansowej krajom związkowym w przypadkach inwestycji o szczególnie ważnym znaczeniu dla krajów i gmin (związków gmin), niezbędnych
  1. w celu uniknięcia zakłóceń równowagi makroekonomicznej lub
  2. wyrównania różnic potencjału ekonomicznego na terytorium Federacji lub
  3. wspierania wzrostu gospodarczego.Odmienne od postanowień zdania 1 władze federalne, w przypadku klęski żywiołowej lub sytuacji nadzwyczajnych, nie poddających się kontroli państwa i w znacznym stopniu obciążających jego sytuację finansową, mogą przyznawać pomoc finansową również bez uprawnień wynikających z ustawodawstwa.
- (2) Szczegóły, zwłaszcza rodzaje wspieranych inwestycji, określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu lub umowa administracyjna zawarta na podstawie Federalnej Ustawy Budżetowej. środki przyznawane są na czas określony, a ich wykorzystanie kontrolowane jest w regularnych odstępach czasu.
Pomoc finansowa ustalana jest w formie zmniejszających się wraz z upływem czasu rocznych kwot.
- (3) Bundestag, Rząd Federalny i Bundesrat informowane są na żądanie o przebiegu podjętych działań i o uzyskanej poprawie sytuacji.

Artykuł 105

[Podział kompetencji ustawodawczych w zakresie podatków]

- (1) Władze federalne posiadają wyłączne uprawnienia ustawodawcze w sprawach dotyczących cel i monopolów finansowych.
- (2) Władze federalne posiadają uprawnienia w zakresie ustawodawstwa konkurencyjnego w sprawach dotyczących pozostałych podatków, jeżeli dochody z takich podatków przypadają im w całości lub w części lub spełnione są warunki, o których mowa w art. 72 ust. 2.
- (2 a) Kraje związkowe posiadają kompetencje ustawodawcze w sprawach dotyczących lokalnych podatków konsumpcyjnych i od poniesionych wydatków, o ile nie należą one do tej samej kategorii uregulowanej już przepisami federalnymi i tak długo, jak długo ten stan istnieje. Posiadają one też kompetencje do określania wysokości podatku uiszczanego przy nabywaniu gruntów.
- (3) Ustawy federalne dotyczące podatków, z których dochody przypadają w całości lub w części władzom krajów związkowych lub gminom (związkom gmin), wymagają zgody Bundesratu.

Artykuł 106

[Podział wpływów z podatków i dochodów monopolów finansowych]

- (1) Władzom federalnym przypadają dochody monopolów finansowych i wpływy z niżej wymienionych podatków:
  1. opłaty celne,
  2. podatki konsumpcyjne, o ile zgodnie z ust. 2 nie przypadają one krajom związkowym, zgodnie z ust. 3 wspólnie władzom federalnym i krajom związkowym lub zgodnie z ust. 6 gminom,
  3. podatki z tytułu transportu towarów na drogach, podatek od pojazdów mechanicznych i inne rodzaje podatku od dokonywanych transakcji odnoszących się do zmotoryzowanych środków transportu,

4. podatki od obrotu kapitałem, weksłami i od ubezpieczeń,
  5. jednorazowe podatki majątkowe i podatki z tytułu przeprowadzenia wyrównania obciążeń,
  6. podatki uzupełniające do podatku dochodowego od osób fizycznych i podatku dochodowego od osób prawnych,
  7. podatki w ramach Wspólnot Europejskich.
- (2) Krajom związkowym przypadają wpływy z następujących rodzajów podatków:
1. podatek majątkowy,
  2. podatek od spadku,
  3. podatek od dokonywania transakcji, o ile zgodnie z ust. 1 nie przypada on władzom federalnym lub zgodnie z ust. 3 wspólnie władzom federalnym i krajom związkowym
  4. podatek od piwa,
  5. podatki od kasyn gry.
- (3) Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych, podatku dochodowego od osób prawnych i podatku obrotowego przypadają wspólnie władzom federalnym i krajom związkowym (podatki wspólnotowe), o ile wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych zgodnie z ust. 5 i wpływy z podatku obrotowego zgodnie z ust. 5 a nie są przyznane gminom. Wpływy z podatku dochodowego od osób fizycznych i podatku dochodowego od osób prawnych przypadają po połowie władzom federalnym i krajom związkowym. Udziały władz federalnych i krajów związkowych we wpływach z podatku obrotowego określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu. Przy tym należy brać pod uwagę następujące zasady:
1. Władzom federalnym i krajom związkowym przysługuje w jednakowym stopniu prawo do pokrywania koniecznych wydatków w ramach bieżących dochodów. Zakres wydatków należy przy tym obliczać uwzględniając wieloletni plan finansowy.

2. Potrzeby wynikające z konieczności pokrywania kosztów przez władze federalne i kraje związkowe należy zharmonizować ze sobą w taki sposób, aby osiągnąć stosowne wyrównanie, uniknąć zbytecznego obciążenia podatników i zachować jednakowy poziom warunków życia na całym terytorium Federacji.

Przy określaniu udziałów władz federalnych i krajów związkowych we wpływach z podatku obrotowego należy dodatkowo wziąć pod uwagę niższe wpływy podatkowe krajów związkowych z tytułu uwzględnienia od 1 stycznia 1996 r. dzieci w przepisach dotyczących podatku dochodowego od osób fizycznych. Szczegóły określa ustawa federalna zgodnie z przepisem zdania 3.

- (4) Udział władz federalnych i krajów związkowych we wpływach z podatku obrotowego należy ustalić na nowo, jeżeli stosunek między dochodami i wydatkami władz federalnych i krajów związkowych istotnie się zmienił; nie uwzględnia się przy tym niższych wpływów podatkowych, które zgodnie z ust. 3 zdanie 5 brane są dodatkowo pod uwagę przy ustalaniu udziału we wpływach z podatku obrotowego. Jeżeli na mocy ustawy federalnej kraje związkowe są zobowiązane do dodatkowych wydatków lub pozbawione zostają określonych dochodów, wówczas zwiększone obciążenia finansowe mogą być wyrównane również poprzez przyznawanie dotacji finansowych ze strony władz federalnych na mocy ustawy federalnej wymagającej zgody Bundesratu, o ile ograniczają się one do krótkiego okresu. W ustawie tej należy określić zasady ustalania takich dotacji i ich podziału na poszczególne kraje związkowe.
- (5) Gminom przysługuje część wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych, którą władze krajów związkowych zobowiązane są przekazać swoim gminom w oparciu o wysokość wpłat z tytułu podatku dochodowego ich mieszkańców. Szczegóły określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu. Może ona stanowić, że gminy ustalają wysokość procentową przypadającego im udziału.

- (5 a)** Gminy otrzymują od dnia 1 stycznia 1998 roku część wpływów z podatku obrotowego. Przekazywany jest on przez władze krajów związkowych na podstawie klucza uwzględniającego położenie i stosunki ekonomiczne gminy. Szczegóły określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu.
- (6)** Wpływy z podatku gruntowego i podatku od działalności gospodarczej przysługują gminom, a z miejscowych podatków konsumpcyjnych i dokonanych wydatków – gminom lub zgodnie z przepisami ustaw krajowych związkom gmin. Gminom należy przyznać prawo do ustalenia wysokości procentowej podatku gruntowego i podatku od działalności gospodarczej w ramach obowiązujących ustaw. Jeżeli w danym kraju związkowym nie ma gmin, wówczas wpływy z podatku gruntowego i podatku od działalności gospodarczej oraz z miejscowych podatków konsumpcyjnych i dokonanych wydatków przysługują krajowi związkowemu. Władze federalne i kraje związkowe mogą uzyskać na zasadzie podziału udział we wpływach z podatku od działalności gospodarczej. Szczegóły dotyczące podstawy podziału określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu. Zgodnie z ustawodawstwem krajowym podstawą takiego podziału mogą być: podatek gruntowy i podatek od działalności gospodarczej oraz przypadająca gminom część wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych i podatku obrotowego.
- (7)** Z przypadającej krajom związkowym części ogółu wpływów z podatku wspólnotowego gminy i związki gmin otrzymują określony w ustawodawstwie krajowym udział procentowy. Ponadto ustawodawstwo krajowe określa, czy i w jakiej wysokości wpływy z podatków krajowych przyznawane są gminom (związkom gmin).
- (8)** Jeżeli władze federalne zlecają budowę szczególnych obiektów w poszczególnych krajach związkowych lub gminach (związkach gmin), pociągającą za sobą bezpośrednio zwiększenie wydatków i zmniejszenie dochodów (szczególne obciążenia) w tych krajach związkowych lub gminach (związkach gmin), wówczas władze federalne zapewniają koniecz-

ne wyrównanie, o ile od władz krajów związkowych lub gmin (związków gmin) nie można wymagać ponoszenia dodatkowych obciążeń. Świadczenia odszkodowawcze wobec osób trzecich oraz korzyści finansowe, jakie wynikają w następstwie budowy obiektu dla krajów związkowych lub gmin (związków gmin), uwzględniane są przy ustalaniu wysokości wyrównania.

- (9) Za dochody i wydatki krajów związkowych w rozumieniu niniejszego artykułu uważa się również dochody i wydatki gmin (związków gmin).

Artykuł 106 a

[Udział dochodów podatkowych w finansowaniu podmiejskiej komunikacji publicznej]

Począwszy od dnia 1 stycznia 1996 roku krajom związkowym przysługuje określona suma z wpływów podatkowych władz federalnych na dopłatę do kosztów eksploatacji podmiejskiej komunikacji publicznej. Szczegóły określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu. Sumy, o której mowa w zdaniu 1, nie uwzględnia się przy ustalaniu potencjału finansowego, o którym mowa w art. 107 ust. 2.

Artykuł 106 b

[Udział krajów związkowych w dochodach z podatku od pojazdów mechanicznych]

Począwszy od dnia 1 stycznia 2009 roku w następstwie przekazania władzom federalnym dochodów z podatku od pojazdów mechanicznych krajom związkowym przysługuje określona kwota z dochodów podatkowych władz federalnych. Szczegóły określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu.

Artykuł 107

[Podział puli podatkowej – wyrównanie finansowe między krajami związkowymi – przydziały uzupełniające]

- (1) Wpływy z podatków krajowych i należnej krajom związkowym części wpływów z podatku dochodowego od osób fi-

zycznych i podatku dochodowego od osób prawnych przysługują poszczególnym krajom związkowym o tyle, o ile podatki te zajęte zostaną przez władze skarbowe na podległym im terytorium (wpływy lokalne). W ustawie federalnej wymagającej zgody Bundesratu należy w odniesieniu do podatku dochodowego od osób prawnych i podatku od wynagrodzenia określić dokładnie rozgraniczenie jak również rodzaj i zakres podziału lokalnych wpływów podatkowych. Ustawa może zawierać regulacje dotyczące rozgraniczenia i podziału wpływów z innego rodzaju podatków lokalnych. Udział krajów związkowych we wpływach z podatku obrotowego przysługuje poszczególnym krajom związkowym odpowiednio do ich liczby mieszkańców; w odniesieniu do części, najwyżej jednak jednej czwartej, przysługującego krajom związkowym udziału mogą być na podstawie ustawy federalnej wymagającej zgody Bundesratu przewidziane przydziały uzupełniające dla tych krajów związkowych, których dochody z podatków krajowych, podatku dochodowego od osób fizycznych i podatku dochodowego od osób prawnych zgodnie z art. 106 b w przeliczeniu na jednego mieszkańca znajdują się poniżej średniej ogółu krajów związkowych; w odniesieniu do podatku od nabywania gruntów należy uwzględnić potencjał podatkowy.

- (2) Na podstawie ustawy zapewnia się stosowne wyrównanie zróżnicowanego potencjału finansowego poszczególnych krajów związkowych; należy przy tym uwzględnić potencjał finansowy i potrzeby finansowe gmin (związków gmin). W ustawie tej należy określić warunki rozszczeń wyrównawczych krajów związkowych mających do nich prawo i warunki dla krajów związkowych zobowiązanych do płatności wyrównań, jak również skalę wysokości świadczeń wyrównawczych. Ustawa ta może również stanowić, że władze federalne mogą przyznawać krajom związkowym o słabym potencjale finansowym z własnych środków świadczenia (przydziały uzupełniające) w celu pokrycia przez nie swoich ogólnych potrzeb finansowych.

Artykuł 108

[Federalne i krajowe władze skarbowe – sądownictwo w sprawach skarbowych]

- (1)** Zarządzaniem opłatami celnymi, monopolami państwowymi, określonymi przez ustawy federalne podatkami konsumpcyjnymi łącznie z podatkiem obrotowym od importu, podatkami od pojazdów mechanicznych oraz innymi podatkami od dokonywanych transakcji odnoszących się do zmotoryzowanych środków transportu, pobieranymi od dnia 1 lipca 2009 r., jak również podatkami w ramach Wspólnot Europejskich zajmują się federalne władze skarbowe. Organizację tych władz określa ustawa federalna. O ile ustanowione będą jednostki szczebla średniego, to ich kierownicy powoływani są w porozumieniu z rządami krajów związkowych.
- (2)** Pozostałymi rodzajami podatków zarządzają władze skarbowe krajów związkowych. Struktura tych władz oraz kwestia jednolitego szkolenia ich urzędników mogą być określone ustawą federalną wymagającą zgody Bundesratu. O ile ustanowione będą jednostki szczebla średniego, to ich kierownicy powoływani są w porozumieniu z Rządem Federalnym.
- (3)** Jeżeli władze finansowe krajów związkowych zarządzają podatkami, przypadającymi w całości lub w części władzom federalnym, wówczas działają one na zlecenie władz federalnych. Art. 85 ust. 3 i 4 stosuje się z zastrzeżeniem, że miejsce Rządu Federalnego zajmuje federalny minister finansów.
- (4)** Ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu może przewidywać współdziałanie federalnych władz skarbowych i władz skarbowych krajów związkowych w zarządzaniu podatkami, jak również w odniesieniu do podatków, o których mowa w ust. 1, zarządzanie przez władze skarbowe krajów związkowych, a w odniesieniu do innych rodzajów podatków – przez federalne władze skarbowe, jeżeli w ten sposób wykonywanie ustaw podatkowych zostanie znacznie ulepszone lub ułatwione. W odniesieniu do po-

datków należnych wyłącznie gminom (związkom gmin) leżące w gestii krajowych władz skarbowych zarządzanie może być przez nie w całości lub w części przekazane gminom (związkom gmin).

- (5) Postępowanie stosowane przez federalne władze skarbowe określa ustawa federalna. Postępowanie stosowane przez władze skarbowe krajów związkowych, a w przypadkach, o których mowa w ust. 4 zdanie 2, przez gminy (związki gmin), może być określone przez ustawę federalną wymagającą zgody Bundesratu.
- (6) Sądownictwo skarbowe reguluje jednolicie ustawa federalna.
- (7) Rząd Federalny może za zgodą Bundesratu wydawać ogólne przepisy administracyjne, o ile chodzi o zarządzanie należące do kompetencji krajowych władz skarbowych lub gmin (związków gmin).

Artykuł 109

[Gospodarka budżetowa na szczeblu federalnym i krajowym]

- (1) Władze federalne i kraje związkowe zachowują w sprawach budżetowych samodzielność i wzajemną niezależność.
- (2) Władze federalne i kraje związkowe, w celu zachowania dyscypliny budżetowej, wywiązują się wspólnie z zobowiązań Republiki Federalnej Niemiec, wynikających z aktów prawnych Wspólnoty Europejskiej na podstawie art. 104 Traktatu o Ustanowieniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, oraz działają w tych ramach odpowiednio do wymagań ogólnej równowagi ekonomicznej.
- (3) Budżet federalny i budżety krajów związkowych powinny zasadniczo zostać zbilansowane bez dochodów z kredytów. Władze federalne i kraje związkowe mogą przewidzieć regulacje prawne w celu symetrycznego uwzględnienia następstw wynikających z odchyłeń koniunktury od normalnej sytuacji w warunkach wzrostu i spowolnienia rozwoju ekonomicznego, jak również regulacje na wypadek sytuacji wyjątkowych jak klęski żywiołowe lub sytuacje nadzwyczajne nie poddające się kontroli państwa i w znacznym

stopniu obciążające jego sytuację finansową. W ramach regulacji na wypadek sytuacji wyjątkowych muszą być przewidziane odpowiednie regulacje dotyczące spłaty zadłużenia. Szczegóły w odniesieniu do budżetu federalnego określa art. 115 z zastrzeżeniem, że wymogi zdania 1 spełnione są tylko wtedy, jeśli dochody z kredytów nie przekraczają 0,35 procent w stosunku do nominalnej sumy produktu krajowego brutto. Szczegóły w odniesieniu do budżetów krajów związkowych określają one same w ramach swoich konstytucyjnych kompetencji z zastrzeżeniem, że wymogi zdania 1 spełnione są tylko wtedy, jeśli nie dopuszczają one dochodów z kredytów.

- (4) W drodze ustawy federalnej wymagającej zgody Bundesratu mogą być ustalone dla władz federalnych i krajów związkowych wspólne zasady dotyczące prawa budżetowego, odpowiadającego koniunkturze gospodarki budżetowej i wieloletnich planów finansowych.
- (5) Sankcje nałożone przez Wspólnotę Europejską w związku z postanowieniami art. 104 Traktatu o Ustanowieniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej w celu zachowania dyscypliny budżetowej ponoszą władze federalne i kraje związkowe w stosunku 65 do 35. Wszystkie kraje związkowe ponoszą solidarnie 35 procent przypadających na nie obciążeń odpowiednio do swojej liczby mieszkańców; 65 procent przypadających na nie obciążeń kraje związkowe ponoszą odpowiednio do swojego udziału w powstaniu danej sytuacji. Szczegóły określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu.

Artykuł 109 a

[Krytyczne sytuacje budżetowe]

W celu unikania krytycznych sytuacji budżetowych ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu, ustanawia

1. bieżący nadzór nad gospodarką budżetową władz federalnych i krajów związkowych, sprawowany przez wspólne gremium (Rada Stabilizacyjna),

2. przesłanki i postępowanie w celu rozpoznania grożącej krytycznej sytuacji budżetowej,
3. zasady opracowywania i realizacji programów uzdrowienia budżetu w celu uniknięcia krytycznych sytuacji budżetowych.

Decyzje Rady Stabilizacyjnej i dokumenty stanowiące podstawę obrad podlegają opublikowaniu.

Artykuł 110

[Plan budżetowy]

- (1) Wszelkie dochody i wydatki władz federalnych ujmuje się w planie budżetowym; w odniesieniu do zakładów pracy podległych władzom federalnym i majątku specjalnego wystarczający jest zapis wpływów i rozchodów. Plan budżetowy powinien zachować równowagę dochodów i wydatków.
- (2) Plan budżetowy ustalany jest w drodze ustawy budżetowej z podziałem na poszczególne lata, na jeden rok lub kilka lat budżetowych przed rozpoczęciem pierwszego roku budżetowego. W odniesieniu do poszczególnych części planu budżetowego ustawa może przewidywać odrębne obowiązki w różnych okresach podzielonych na lata budżetowe.
- (3) Projekt ustawy, o której mowa w ust. 2 zdanie 1, oraz projekty dotyczące zmian w ustawie budżetowej i w planie budżetowym wnoszone są do Bundestagu z jednoczesnym przekazaniem ich do Bundesratu; Bundesrat jest uprawniony do zajęcia stanowiska w terminie sześciu tygodni, a w odniesieniu do projektów zmian – w terminie trzech tygodni.
- (4) Ustawa budżetowa może zawierać wyłącznie przepisy odnoszące się do dochodów i wydatków władz federalnych i do okresu, którego ustawa ta dotyczy. Ustawa budżetowa może stanowić, że jej przepisy tracą moc obowiązującą dopiero z chwilą ogłoszenia następnej ustawy budżetowej lub, w przypadku upoważnienia zgodnie z art. 115, w późniejszym terminie.

Artykuł 111

[Upřednie korzystanie z zasobów budżetowych]

- (1) Jeżeli do końca roku budżetowego nie ustalono planu budżetowego na następny rok w formie ustawy, wówczas do chwili wejścia jej w życie Rząd Federalny jest uprawniony do dokonywania wszystkich niezbędnych wydatków
  - a) w celu utrzymania przewidzianych ustawą placówek i przeprowadzenia wyznaczonych ustawą działań,
  - b) w celu wypełnienia prawnie uzasadnionych zobowiązań władz Federacji,
  - c) w celu zapewnienia kontynuacji budów, zaopatrzenia i innych świadczeń lub pomocy finansowej dla tychże celów, o ile tego rodzaju sumy przyznane były już w planie budżetowym poprzedniego roku.
- (2) O ile wynikające z przepisów specjalnej ustawy dochody z wpływów podatkowych, opłat i innych źródeł lub rezerwy środków własnych nie wystarczają na pokrycie wydatków, o których mowa w ust. 1, wówczas Rząd Federalny ma prawo udostępnić środki niezbędne do prowadzenia spraw gospodarczych w drodze kredytu w wysokości nie przekraczającej jednej czwartej sumy końcowej ostatniego planu budżetowego.

Artykuł 112

[Wydatki ponadplanowe i pozaplanowe]

Wydatki ponadplanowe i pozaplanowe wymagają zgody federalnego ministra finansów. Może być ona udzielona tylko w przypadku nieprzewidzianej i nieodzownej potrzeby. Szczegóły może określać ustawa federalna.

Artykuł 113

[Zwiększenie wydatków]

- (1) Ustawy, powodujące zwiększenie zaproponowanych przez Rząd Federalny wydatków ujętych w planie budżetowym lub zawierające nowe wydatki lub przewidujące takie w przyszłości, wymagają zgody Bundesratu. To samo odnosi się do ustaw, zawierających zmniejszenie przychodów lub

przewidujących takie w przyszłości. Rząd Federalny może żądać, aby Bundestag odstąpił od uchwalania tego rodzaju ustaw. W takim przypadku Rząd Federalny jest zobowiązany do przedłożenia Bundestagowi swojego stanowiska w terminie sześciu tygodni.

- (2) Rząd Federalny może w terminie czterech tygodni od uchwalenia ustawy przez Bundestag żądać, aby Bundestag podjął nową uchwałę.
- (3) Jeżeli ustawa została przyjęta zgodnie z art. 78, wówczas Rząd Federalny może w terminie sześciu tygodni odmówić udzielenia zgody tylko wtedy, jeżeli uprzednio wszczął on postępowanie zgodnie z ust. 1 zdanie 3 i 4 lub zgodnie z ust. 2. Po upływie tego terminu uważa się, że zgoda została udzielona.

Artykuł 114

[Sprawozdawczość budżetowa – kontrola bilansu]

- (1) Federalny minister finansów jest zobowiązany do przedłożenia Bundestagowi i Bundesratowi sprawozdania zawierającego wszystkie dochody i wydatki oraz dane dotyczące majątku i zadłużenia w okresie następnego roku budżetowego w celu uzyskania absolutorium przez Rząd Federalny.
- (2) Federalny Trybunał Obrachunkowy, którego członkowie posiadają niezawisłość sędziowską, sprawdza prawidłowość tego sprawozdania oraz zgodne z zasadami gospodarności prowadzenie budżetu i spraw gospodarczych. Poza tym jest on zobowiązany do składania rocznych sprawozdań nie tylko Rządowi Federalnemu, lecz również bezpośrednio Bundestagowi i Bundesratowi. Pozostałe uprawnienia Federalnego Trybunału Obrachunkowego określa ustawa federalna.

Artykuł 115

[Granice kredytowe]

- (1) Zaciąganie kredytów i przejmowanie poręczeń, gwarancji lub innych zabezpieczeń, mogące pociągać za sobą wydatki w przyszłych latach budżetowych, wymagają upoważnienia

określającego lub pozwalającego określić wysokość odpowiednich sum w formie ustawy federalnej.

- (2) Dochody i wydatki powinny być zasadniczo zbilansowane bez dochodów pochodzących z kredytów. Tej zasadzie odpowiada sytuacja, w której dochody pochodzące z kredytów nie przekraczają 0,35 procent w stosunku do nominalnej sumy produktu krajowego brutto. Ponadto w przypadku rozwoju koniunktury powodującego odchylenia od sytuacji normalnej należy symetrycznie uwzględnić oddziaływania na budżet w warunkach wzrostu i spowolnienia tempa rozwoju gospodarczego. Odstępstwa faktycznej wysokości zaciągniętych kredytów od maksymalnej ich wysokości, o której mowa w zdaniach 1 do 3, zapisywane są na koncie kontrolnym; obciążenia, przekraczające wartość graniczną w wysokości 1,5 procent w stosunku do nominalnej sumy produktu krajowego brutto, muszą być spłacone w zależności od rozwoju koniunktury. Szczegóły, zwłaszcza oczyszczenie dochodów i wydatków z uwzględnieniem transakcji finansowych i postępowania mającego na celu wyliczenie maksymalnej wysokości zaciąganych w ciągu roku kredytów przy uwzględnieniu rozwoju koniunktury w oparciu o procedurę oczyszczenia koniunktury oraz kontrolę i wyrównanie odchyleń faktycznej wysokości kredytów od dopuszczalnej wysokości, określa ustawa federalna. W przypadku klęsk żywiołowych i sytuacji nadzwyczajnych nie poddających się kontroli państwa i w znacznym stopniu obciążających jego sytuację finansową, maksymalna wysokość kredytów może być przekroczona na podstawie uchwały przyjętej przez większość ogólnej liczby deputowanych do Bundestagu. Uchwała taka musi zawierać plan spłaty zadłużenia. Spłata kredytów zaciągniętych na podstawie zdania 6 powinna nastąpić w określonym czasie.

X a.
Stan obrony

Artykuł 115 a

[Stwierdzenie stanu obrony]

- (1)** Stwierdzenia, że terytorium Federacji zostało zaatakowane przy użyciu broni lub że istnieje bezpośrednie zagrożenie takim atakiem (stan obrony), dokonuje Bundestag za zgodą Bundesratu. Stwierdzenie następuje na wniosek Rządu Federalnego i wymaga zgody większości dwóch trzecich oddanych głosów, co najmniej większości ustawowej liczby deputowanych do Bundestagu.
- (2)** Jeżeli sytuacja wymaga nieodzownego natychmiastowego działania, a zwołanie na czas posiedzenia Bundestagu napotyka na niemożliwe do pokonania przeszkody lub nie jest on zdolny do podejmowania uchwał, wówczas stwierdzenia stanu obrony dokonuje Komisja Wspólna większością dwóch trzecich oddanych głosów, co najmniej większością ustawowej liczby swoich członków.
- (3)** Stwierdzenie stanu obrony ogłaszane jest zgodnie z art. 82 przez Prezydenta Federalnego w Federalnym Dzienniku Ustaw (Bundesgesetzblatt). Jeżeli nie jest to możliwe w odpowiednim czasie, wówczas ogłoszenie następuje w inny sposób; ogłoszenia w Federalnym Dzienniku Ustaw (Bundesgesetzblatt) należy dokonać, gdy tylko pozwolą na to okoliczności.
- (4)** Jeżeli terytorium Federacji zostaje zaatakowane przy użyciu broni i odnośne organy federalne nie są w stanie natychmiast stwierdzić stanu obrony zgodnie z ust. 1 zdanie 1, wówczas stwierdzenie takie uważa się za istniejące i dokonane w momencie, w którym nastąpił atak. Prezydent Federalny podaje informację o czasie ataku do wiadomości publicznej, gdy tylko pozwolą na to okoliczności.
- (5)** Jeżeli stwierdzenie stanu obrony zostało ogłoszone i terytorium Federacji zostało zaatakowane przy użyciu broni, wówczas Prezydent Federalny może wydać oświadczenia w oparciu o przepisy prawa międzynarodowego dotyczące zaistnienia stanu obrony za zgodą Bundestagu. W przypadku okoliczności, o których mowa w ust. 2, w miejsce Bundestagu zgody udziela Komisja Wspólna.

Artykuł 115 b

[Uprawnienia dowódcze Kanclerza Federalnego]

Z chwilą ogłoszenia stanu obrony uprawnienia do wydawania rozkazów i dowodzenia siłami zbrojnymi przechodzą na Kanclerza Federalnego.

Artykuł 115 c

[Rozszerzenie kompetencji ustawodawczych władz federalnych]

- (1) Na wypadek stanu obrony władze federalne posiadają uprawnienia ustawodawstwa konkurencyjnego również w odniesieniu do zakresów, należących do kompetencji ustawodawczych krajów związkowych. Ustawy te wymagają zgody Bundesratu.
- (2) O ile wymagają tego okoliczności stanu obrony, na mocy ustawy federalnej dotyczącej stanu obrony
  1. odszkodowania w przypadku wyłączeń mogą być tymczasowo regulowane odmiennie od przepisu art. 14 ust. 3 zdanie 2,
  2. w odniesieniu do przypadków pozbawienia wolności okres, o którym mowa w przepisie art. 104 ust. 2 zdanie 3 i ust. 3 zdanie 1, może być ustalony odmiennie od tych przypisów, lecz nie może on być dłuższy niż cztery dni w przypadku, gdy sędzia nie był w stanie podjąć odpowiednich działań w terminie obowiązującym w normalnym czasie.
- (3) O ile jest to niezbędne w celu obrony przed zaistniałym lub bezpośrednio zagrażającym atakiem, na wypadek stanu obrony, na mocy ustawy federalnej wymagającej zgody Bundesratu, prowadzenie spraw finansowych szczebla federalnego i krajów związkowych może zostać uregulowane odmiennie od przepisów rozdziałów VIII, VIII a i X, przy czym należy zachować zdolność funkcjonowania krajów związkowych, gmin i związków gmin, w szczególności pod względem finansowym.

Artykuł 115 d

[Pilne projekty ustaw]

- (1) W odniesieniu do ustaw federalnych stosuje się w przypadku stanu obrony odmiennie od przepisów art. 76 ust. 2, art. 77 ust. 1 zdanie 2 i ust. 2 do 4, art. 78 i art. 82 ust. 1 przepisy ust. 2 i 3.
- (2) Projekty ustaw Rządu Federalnego, określone przez niego jako pilne, należy z chwilą wniesienia ich do Bundestagu przekazać jednocześnie Bundesratowi. Bundestag i Bundesrat rozpatrują te projekty niezwłocznie na wspólnych posiedzeniach. O ile któraś z ustaw wymaga zgody Bundesratu, do uchwalenia ustawy wymagana jest większość oddanych w nim głosów. Szczegóły określa regulamin, uchwalony przez Bundestag i wymagający zgody Bundesratu.
- (3) W odniesieniu do ogłoszenia ustaw przepis art. 115 a ust. 3 zdanie 2 stosuje się odpowiednio.

Artykuł 115 e

[Komisja Wspólna]

- (1) Jeżeli w przypadku stanu obrony Komisja Wspólna większością dwóch trzecich oddanych głosów, co najmniej większością ustawowej liczby swych członków stwierdzi, że Bundestag nie może się zebrać na czas z powodu niemożliwych do pokonania przeszkód lub nie jest zdolny do podejmowania uchwał, wówczas Komisja Wspólna zajmuje pozycję Bundestagu i Bundesratu i przejmuje wszelkie przysługujące im prawa.
- (2) Na mocy ustawy wydanej przez Komisję Wspólną nie można dokonać zmian Ustawy Zasadniczej, ani jej w całości lub częściowo uchylić. Komisja Wspólna nie posiada uprawnień do wydawania ustaw zgodnie z przepisami art. 23 ust. 1 zdanie 2, art. 24 ust. 1 lub art. 29.

Artykuł 115 f

[Użycie jednostek Federalnej Służby Ochrony Granic – rozszerzone uprawnienia do wydawania poleceń]

- (1) W przypadku stanu obrony Rząd Federalny, o ile wymagają tego okoliczności, może
  1. użyć jednostek Federalnej Służby Ochrony Granic na całym terytorium Federacji,
  2. wydawać polecenia poza organami administracji federalnej również rządowi krajów związkowych i, o ile uzna on to za sprawę pilną, organom krajów związkowych oraz przekazać te uprawnienia wyznaczonym przez siebie członkom rządów krajów związkowych.
- (2) O krokach podjętych zgodnie z przepisem ust. 1 należy niezwłocznie powiadomić Bundestag, Bundesrat i Komisję Wspólną.

Artykuł 115 g

[Federalny Trybunał Konstytucyjny]

Konstytucyjna pozycja Federalnego Trybunału Konstytucyjnego oraz wypełnianie przez niego i jego sędziów zadań konstytucyjnych nie mogą być naruszone. Komisja Wspólna może dokonać zmian w Ustawie o Federalnym Trybunale Konstytucyjnym tylko, o ile jest to również zgodnie z opinią Federalnego Trybunału Konstytucyjnego niezbędne do zachowania zdolności działania Trybunału. Do czasu wydania takiej ustawy federalnej Federalny Trybunał Konstytucyjny może podejmować kroki konieczne dla utrzymania swojej zdolności działania. Uchwały, o których mowa w zdaniach 2 i 3, Federalny Trybunał Konstytucyjny podejmuje większością głosów obecnych sędziów.

Artykuł 115 h

[Kończące się kadencje i czas ich trwania]

- (1) Kadencje Bundestagu lub parlamentów krajów związkowych, kończące się podczas stanu obrony, dobiegają końca sześć miesięcy po zakończeniu stanu obrony. Kończąca się podczas stanu obrony kadencja Prezydenta Federalnego

oraz, w przypadku przedwczesnego jego odejścia z urzędu, okres pełnienia jego obowiązków przez Prezydenta Bundestratu dobiegają końca dziewięć miesięcy po zakończeniu stanu obrony. Kończąca się podczas stanu obrony kadencja członków Federalnego Trybunału Konstytucyjnego dobiega końca sześć miesięcy po zakończeniu stanu obrony.

- (2) Jeżeli zajdzie konieczność wyboru nowego Kanclerza Federalnego przez Komisję Wspólną, wówczas dokonuje ona wyboru nowego Kanclerza Federalnego większością głosów swoich członków; kandydaturę przedstawia Komisji Wspólnej Prezydent Federalny. Komisja Wspólna może wyrazić wotum nieufności Kanclerzowi Federalnemu tylko w taki sposób, że wybierze ona jego następcę większością dwóch trzecich głosów swoich członków.
- (3) W okresie trwania stanu obrony wyklucza się możliwość rozwiązania Bundestagu.

Artykuł 115 i

[Uprawnienia rządów krajów związkowych do podejmowania działań]

- (1) Jeżeli odnośne organy federalne nie są w stanie podjąć odpowiednich działań mających na celu obronę przed zagrożeniem, a sytuacja wymaga niezbędnych natychmiastowych działań samodzielnych w poszczególnych częściach terytorium Federacji, wówczas rządy krajów związkowych lub wyznaczone przez nie władze lub pełnomocnicy są uprawnieni do podjęcia na podległym im terytorium działań w rozumieniu art. 115 f ust. 1.
- (2) Działania, o których mowa w ust. 1, mogą być w każdej chwili odwołane przez Rząd Federalny, a w stosunku do władz podległych rządowi krajowemu i władz federalnych niższego szczebla – przez premierów rządów krajów związkowych.

Artykuł 115 k

[Ranga i okres obowiązywania przepisów nadzwyczajnych]

- (1) Ustawy, o których mowa w art. 115 c, 115 e i 115 g, oraz rozporządzenia, jakie wydane zostały na mocy takich ustaw, powodują, że w okresie ich obowiązywania nie stosuje się przepisów sprzecznych. Nie dotyczy to wcześniejszych przepisów, wydanych na podstawie przepisów art. 115 c, 115 e i 115 g.
- (2) Ustawy przyjęte przez Komisję Wspólną i rozporządzenia wydane na mocy tych ustaw, tracą obowiązującą moc prawną najpóźniej sześć miesięcy po zakończeniu stanu obrony.
- (3) Ustawy zawierające regulacje prawne odmienne od przepisów art. 91 a, 91 b, 104 a, 106 i 107, obowiązują najpóźniej do końca drugiego roku budżetowego, następującego po zakończeniu stanu obrony. Mogą one być zmienione po zakończeniu stanu obrony na mocy ustawy wymagającej zgody Bundesratu w celu zapewnienia przejścia do regulacji prawnych zgodnie z przepisami rozdziałów VIII a i X.

Artykuł 115 l

[Odwołanie działań nadzwyczajnych – zawarcie pokoju]

- (1) Bundestag za zgodą Bundesratu może w każdej chwili uchylić ustawy przyjęte przez Komisję Wspólną. Bundesrat może żądać od Bundestagu podjęcia odnośnych uchwał. Inne działania, podjęte przez Komisję Wspólną lub Rząd Federalny w celu obrony przed zagrożeniem, należy odwołać, jeżeli odpowiednie postanowienie w tej sprawie podejmie Bundestag i Bundesrat.
- (2) Bundestag za zgodą Bundesratu może w każdej chwili ogłosić zakończenie stanu obrony w formie uchwały, podanej do wiadomości publicznej przez Prezydenta Federalnego. Bundesrat może żądać od Bundestagu podjęcia odnośnych uchwał. Ogłoszenia zakończenia stanu obrony należy dokonać natychmiast, jeżeli przesłanki jego stwierdzenia przestały istnieć.
- (3) O zawarciu pokoju decyduje się w drodze ustawy federalnej.

XI.

Przepisy przejściowe i postanowienia
końcowe

Artykuł 116

[Pojęcie »obywatel niemiecki« – ponowne nadanie obywatelstwa]

- (1) Obywatелеm niemieckim w rozumieniu przepisów niniejszej Ustawy Zasadniczej jest przy zastrzeżeniu innej regulacji ustawowej każdy, kto posiada niemiecką przynależność państwową lub jako uchodźca lub wypędzony o niemieckiej przynależności narodowej lub jako małżonek takiej osoby lub jej potomek przebywał legalnie na terytorium Rzeszy Niemieckiej w granicach z dnia 31 grudnia 1937 roku.
- (2) Osoby posiadające wcześniej obywatelstwo niemieckie, którym zostało ono w okresie od dnia 30 stycznia 1933 r. do 8 maja 1945 r. odebrane z przyczyn politycznych, rasowych lub religijnych, oraz ich potomkowie otrzymują na wniosek ponownie obywatelstwo niemieckie. Nie uznaje się ich za osoby pozbawione obywatelstwa, o ile po dniu 8 maja 1945 r. wybrały miejsce zamieszkania w Niemczech i nie wyraziły przeciwnej woli.

Artykuł 117

[Zawieszenie wejścia w życie dwóch praw podstawowych]

- (1) Będące w sprzeczności z art. 3 ust. 2 prawo pozostaje w mocy do chwili dostosowania go do niniejszego przepisu Ustawy Zasadniczej, lecz nie dłużej niż do dnia 31 marca 1953 r.
- (2) Ustawy, ograniczające prawo do swobodnego przemieszczania się z powodu aktualnych potrzeb lokalowych, pozostają w mocy do chwili ich uchylecia na mocy ustawy federalnej.

Artykuł 118

[Nowy podział terytorialny Badenii i Wirtembergii]

Nowy podział terytorium obejmującego kraje związkowe Badenia, Wirtembergia-Badenia i Wirtembergia-Hohenzollern może być dokonany w sposób odmienny od przepisów art. 29 na podstawie porozumienia odnośnych krajów

związkowych. Jeżeli porozumienie nie dojdzie do skutku, wówczas nowy podział terytorialny dokonany zostanie na mocy ustawy federalnej, przewidującej przeprowadzenie referendum konsultacyjnego.

Artykuł 118 a

[Nowy podział terytorialny Berlina i Brandenburgii]

Nowy podział terytorium obejmującego kraje związkowe Berlin i Brandenburgię może być dokonany w sposób odmienny od przepisów art. 29 na podstawie porozumienia obydwu krajów związkowych przy udziale wyborców.

Artykuł 119

[Uchodźcy i wypędzeni]

W sprawach dotyczących uchodźców i wypędzonych, zwłaszcza odnośnie ich przydzielenia do poszczególnych krajów związkowych, Rząd Federalny może do momentu przyjęcia regulacji prawnych w formie ustawy federalnej wydawać za zgodą Bundesratu rozporządzenia z mocą ustawy. W odniesieniu do szczególnych przypadków Rząd Federalny może zostać upoważniony do udzielania jednostkowych poleceń. Polecenia te poza przypadkami niebezpieczeństwa zwłoki należy kierować do najwyższych władz krajów związkowych.

Artykuł 120

[Koszty okupacji – obciążenia z tytułu następstw wojny]

- (1) Władze federalne pokrywają wydatki związane z kosztami okupacji i pozostałe wewnętrzne i zewnętrzne obciążenia z tytułu następstw wojny ze szczegółowym określeniem w ustawach federalnych. O ile obciążenia te zostały uregulowane w ustawach federalnych do dnia 1 października 1969 roku, władze federalne i kraje związkowe pokrywają we wzajemnym stosunku wydatki zgodnie z przepisami tych ustaw federalnych. O ile wydatki związane z obciążeniami z tytułu następstw wojny, które ani nie zostały uregulowane w ustawach federalnych, ani nie zostaną uregulowane,

lecz zostały pokryte do dnia 1 października 1969 roku przez kraje związkowe, gminy (związki gmin) lub inne podmioty wykonujące zadania krajów związkowych lub gmin, władze federalne nie są zobowiązane do przejęcia tego rodzaju wydatków również po upływie tego terminu. Władze federalne pokrywają dopłaty do obciążeń związanych z ubezpieczeniami społecznymi łącznie z ubezpieczeniem na wypadek bezrobocia i zapomogą dla bezrobotnych. Uregulowany w niniejszym ustępie podział obciążeń z tytułu następstw wojny między władzami federalnymi a krajami związkowymi nie narusza możliwości ustawowej regulacji roszczeń odszkodowawczych z tytułu następstw wojny.

- (2) Wpływy finansowe przechodzą na władze federalne w tym samym momencie, w którym przejmują one wydatki.

Artykuł 120 a

[Odszkodowania z tytułu szkód i strat wojennych]

- (1) Ustawy, służące przeprowadzeniu wyrównania z tytułu szkód wojennych, mogą za zgodą Bundesratu stanowić, że w zakresie wypłacania wyrównań realizowane one będą częściowo przez władze federalne, a częściowo przez kraje związkowe na zlecenie władz federalnych, i że przysługujące na mocy art. 85 Rządowi Federalnemu i odnośnym najwyższym władzom federalnym kompetencje w całości lub częściowo przekazane zostaną Federalnemu Urzędowi ds. Wyrównań (Bundesausgleichsamt). Realizacja zadań wynikających z tych kompetencji przez Federalny Urząd Wyrównań nie wymaga zgody Bundesratu; jego polecenia, poza pilnymi przypadkami, kierowane są do urzędów krajowych najwyższego szczebla (krajowych urzędów wyrównań).
- (2) Nie narusza to przepisów art. 87 ust. 3 zdanie 2.

Artykuł 121

[Pojęcie »większość członków«]

Większością członków Bundestagu i Zgromadzenia Federalnego w rozumieniu niniejszej Ustawy Zasadniczej jest większość ustawowej liczby członków tych gremiów.

Artykuł 122

[Przekazanie kompetencji ustawodawczych]

- (1) Począwszy od pierwszego posiedzenia Bundestagu ustawy uchwalane są wyłącznie przez uznane w niniejszej Ustawie Zasadniczej władze ustawodawcze.
- (2) Ciała ustawodawcze i współuczestniczące przy tworzeniu ustaw ciała doradcze, których kompetencje kończą się zgodnie z przepisem ust. 1, zostają z podaną w nim chwilą rozwiązane.

Artykuł 123

[Dalsze obowiązywanie dotychczasowych przepisów prawnych]

- (1) Przepisy pochodzące z okresu przed pierwszym posiedzeniem Bundestagu obowiązują dalej, o ile nie jest to sprzeczne z Ustawą Zasadniczą.
- (2) Zawarte przez Rzeszę Niemiecką umowy państwowe, dotyczące zakresów spraw, które zgodnie z niniejszą Ustawą Zasadniczą należą do kompetencji ustawodawstwa krajów związkowych, pozostają w mocy, jeżeli zgodnie z ogólnymi zasadami prawa są one ważne i nadal obowiązują z uwzględnieniem wszelkich praw i zastrzeżeń ich stron do chwili zawarcia nowych układów państwowych przez władze, do których kompetencji sprawy takie należą zgodnie z niniejszą Ustawą Zasadniczą, lub ich obowiązywanie zakończy się w inny sposób na podstawie zawartych w nich postanowień.

Artykuł 124

[Dalsze obowiązywanie przepisów z zakresu ustawodawstwa wyłącznego]

Przepisy prawne, dotyczące zakresu wyłącznego ustawodawstwa Federacji, stają się w zakresie ich obowiązywania przepisami prawa federalnego.

Artykuł 125

[Dalsze obowiązywanie przepisów z zakresu ustawodawstwa konkurencyjnego]

Przepisy prawne, dotyczące zakresu konkurencyjnego ustawodawstwa władz federalnych, stają się w zakresie ich obowiązywania przepisami prawa federalnego,

1. o ile obowiązują one w jednakowym stopniu na terytorium jednej lub kilku stref okupacyjnych,
2. o ile chodzi tu o przepisy prawne, które po dniu 8 maja 1945 r. zastąpiły wcześniej obowiązujące przepisy prawa Rzeszy.

Artykuł 125 a

[Dalsze obowiązywanie przepisów prawa federalnego – zastąpienie go prawem krajowym]

- (1) Przepisy prawne, które zostały wydane jako przepisy prawa federalnego, lecz z powodu zmiany art. 74 ust.1, wprowadzenia art. 84 ust. 1 zdanie 7, art. 85 ust. 1 zdanie 2 lub art. 105 ust. 2 a zdanie 2 lub z powodu uchylenia przepisów art. 74 a, 75 lub 98 ust. 3 zdanie 2 nie mogłyby być już wydane jako przepisy prawa federalnego, obowiązują w dalszym ciągu jako przepisy prawa federalnego. Mogą one być zastąpione przepisami prawa krajowego.
- (2) Przepisy prawne, które zostały wydane na podstawie art. 72 ust. 2 w wersji obowiązującej do dnia 15 listopada 1994 r., lecz z powodu zmiany art. 72 ust. 2 nie mogłyby być już wydane jako przepisy prawa federalnego, obowiązują w dalszym ciągu jako przepisy prawa federalnego. Ustawa federalna może stanowić, że przepisy te mogą być zastąpione przepisami prawa krajowego.
- (3) Przepisy prawne, które zostały wydane jako przepisy prawa krajowego, lecz z powodu zmiany art. 73 nie mogłyby być już wydane jako przepisy prawa krajowego, obowiązują w dalszym ciągu jako przepisy prawa krajowego. Mogą one być zastąpione przepisami prawa federalnego.

Artykuł 125 b

[Dalsze obowiązywanie ustaw ramowych – odmienne uprawnienia krajów związkowych]

- (1) Przepisy prawne, które zostały wydane na podstawie art. 75 w wersji obowiązującej do dnia 1 września 2006 r. i mogłyby być również po tym dniu wydane jako przepisy prawa federalnego, obowiązują w dalszym ciągu jako przepisy prawa federalnego. Uprawnienia i obowiązki krajów związkowych w zakresie ustawodawstwa pozostają zatem nienaruszone. W zakresach, o których mowa w art. 72 ust. 3 zdanie 1, kraje związkowe mogą dokonać odmiennych od tych przepisów regulacji prawnych, jednak w zakresach, o których mowa w art. 72 ust. 3 zdanie 1 pkt 2, 5 i 6, dopiero wtedy, jeżeli i o ile władze federalne po dniu 1 września 2006 r. skorzystały ze swoich uprawnień ustawodawczych, a w przypadkach, o których mowa w punktach 2 i 5, najpóźniej od dnia 1 stycznia 2010 r., w przypadku, o którym mowa w punkcie 6, najpóźniej od dnia 1 sierpnia 2008 r.
- (2) Kraje związkowe mogą dokonać regulacji prawnych, odbiegających od regulacji przepisów ustaw federalnych, które na podstawie art. 84 ust. 1 wydane zostały w wersji obowiązującej przed dniem 1 września 2006 r., lecz odbiegających od regulacji prawnych dotyczących postępowania administracyjnego do dnia 31 grudnia 2008 r. tylko wtedy, jeżeli w ustawach federalnych przyjętych po dniu 1 września 2006 r. zostały zmienione regulacje prawne dotyczące przepisów postępowania administracyjnego.

Artykuł 125 c

[Dalsze obowiązywanie przepisów prawnych dotyczących zadań wspólnotowych]

- (1) Przepisy prawne, które zostały wydane na podstawie art. 91 a ust. 2 w związku z ust. 1 pkt 1 w wersji obowiązującej do dnia 1 września 2006 r., obowiązują w dalszym ciągu do dnia 31 grudnia 2006 r.
- (2) Regulacje prawne w zakresie finansowania komunikacji w gminach i dofinansowania socjalnych pomieszczeń miesz-

kalnych, dokonane zgodnie z art. 104 a ust. 4 w wersji obowiązującej do dnia 1 września 2006 r., obowiązują w dalszym ciągu do dnia 31 grudnia 2006 r. Regulacje prawne w zakresie finansowania komunikacji w gminach i dotyczące specjalnych programów zgodnie z § 6 ust. 1 Ustawy o finansowaniu komunikacji w gminach oraz dokonane zgodnie z art. 104 a ust. 4 w wersji obowiązującej do dnia 1 września 2006 r., obowiązują w dalszym ciągu do dnia 31 grudnia 2019 r., o ile nie jest lub nie będzie ustanowiona wcześniejsza data utraty ich mocy obowiązującej.

Artykuł 126

[Decyzje dotyczące dalszego obowiązywania przepisów prawnych jako przepisów prawa federalnego]

Różnice zdań dotyczące kontynuacji obowiązywania przepisów prawnych jako przepisów prawa federalnego rozstrzyga Federalny Trybunał Konstytucyjny.

Artykuł 127

[Dostosowanie przepisów prawnych we francuskiej strefie okupacyjnej i w Berlinie]

Rząd Federalny może za zgodą rządów odnośnych krajów związkowych uchylić w terminie jednego roku po ogłoszeniu niniejszej Ustawy Zasadniczej w krajach związkowych Badenia, Nadrenia-Palatynat, Wielki Berlin i Wirtembergia-Hohenzollern przepisy prawne wydane przez administrację Zjednoczonego Obszaru Gospodarczego, o ile zgodnie z przepisami art. 124 lub art. 125 obowiązują one nadal jako przepisy prawa federalnego.

Artykuł 128

[Dalsze obowiązywanie prawa do wydawania poleceń]

O ile obowiązujące nadal przepisy przewidują prawo do wydawania poleceń w rozumieniu art. 84 ust. 5, zachowują one moc prawną do chwili dokonania innych regulacji ustawowych.

Artykuł 129

[Upoważnienia w ramach dalszego obowiązywania przepisów prawnych]

- (1) O ile w przepisach prawnych, obowiązujących nadal jako przepisy prawa federalnego, zawarte jest upoważnienie do wydawania rozporządzeń lub ogólnych przepisów administracyjnych oraz do wydawania decyzji administracyjnych, wówczas przechodzi ono na rzeczowo właściwe jednostki administracyjne. W przypadkach wątpliwych decyzję podejmuje Rząd Federalny w porozumieniu z Bundesratem; decyzję podaje się do wiadomości publicznej.
- (2) O ile w przepisach prawnych, obowiązujących nadal jako przepisy prawa krajowego, zawarte jest tego rodzaju upoważnienie, wówczas przechodzi ono na właściwe według prawa krajowego jednostki administracyjne.
- (3) O ile przepisy prawne w rozumieniu ust. 1 i 2 upoważniają do dokonywania ich zmian lub uzupełnień lub do wydawania przepisów prawnych w miejsce ustaw, to upoważnienia te wygasają.
- (4) Przepisy ust. 1 i 2 stosuje się odpowiednio, o ile przepisy prawne nie odsyłają do nieobowiązujących już przepisów lub nieistniejących już jednostek administracyjnych.

Artykuł 130

[Przejęcie istniejących jednostek administracyjnych]

- (1) Organy administracji i pozostałe instytucje administracji publicznej lub wymiaru sprawiedliwości, których działalność nie opiera się na przepisach prawa krajowego lub wynika z umów państwowych między krajami związkowymi, oraz zjednoczenie kolei południowo-zachodnio-niemieckich i Rada Administracyjna Poczty i Telekomunikacji we francuskiej strefie okupacyjnej podlegają Rządowi Federalnemu. Reguluje on za zgodą Bundesratu przekazanie, rozwiązanie lub likwidację.
- (2) Najwyższym przełożonym dyscyplinarnym w stosunku do pracowników tych organów i instytucji administracyjnych jest właściwy minister federalny.

- (3) Placówki i jednostki prawa publicznego, nie podlegające bezpośrednio władzom krajowym i których działalność nie wynika z umów państwowych między krajami związkowymi, podlegają nadzorowi właściwego najwyższego organu federalnego.

Artykuł 131

[Byli pracownicy służby cywilnej]

Stosunki prawne osób łącznie z uchodźcami i wypędzonymi, które w dniu 8 maja 1945 r. były zatrudnione w służbie cywilnej, opuściły ją z innych powodów niż wynikające z przepisów prawa urzędniczego lub taryfowego i dotychczas nie znalazły żadnego zatrudnienia lub znalazły zatrudnienie nie odpowiadające ich wcześniejszej pozycji, podlegają regulacji poprzez ustawę federalną. Przepis ten stosuje się odpowiednio w odniesieniu do osób łącznie z uchodźcami i wypędzonymi, które w dniu 8 maja 1945 r. posiadały uprawnienia do zaopatrzenia i z innych powodów niż wynikające z przepisów prawa urzędniczego lub taryfowego nie otrzymują żadnego zaopatrzenia lub otrzymują zaopatrzenie nieodpowiednie. Do chwili wejścia w życie ustawy federalnej dochodzenie roszczeń prawnych z tego tytułu jest niedopuszczalne z zastrzeżeniem odmiennych regulacji prawa krajowego.

Artykuł 132

[Przeniesienie urzędnika w stan spoczynku]

- (1) Urzędnicy i sędziowie, którzy w chwili wejścia w życie niniejszej Ustawy Zasadniczej zatrudnieni byli dożywotnio, mogą w okresie sześciu miesięcy po pierwszym posiedzeniu Bundestagu zostać przeniesieni w stan spoczynku lub stan oczekiwania lub na urząd o niższym uposażeniu, jeżeli nie posiadają oni odpowiednich kwalifikacji osobistych lub zawodowych wymaganych na danym urzędzie. Przepis ten stosuje się odpowiednio do innych pracowników, pozostających w nie podlegającym wypowiedzeniu stosunku służbowym. W odniesieniu do pracowników, których stosunek

służbowy podlega wypowiedzeniu, terminy wypowiedzenia przekraczające regulacje taryfowe mogą w tym samym czasie zostać uchylone.

- (2) Przepisu tego nie stosuje się w odniesieniu do osób zatrudnionych w służbach publicznych, których nie dotyczą przepisy o »Wyzwoleniu od narodowego socjalizmu i militarizmu« lub są uznanymi ofiarami prześladowań narodowego socjalizmu, o ile nie istnieją inne ważne powody dotyczące ich osoby.
- (3) Osoby, których to dotyczy, mogą dochodzić swoich praw na drodze sądowej zgodnie z przepisem art. 19 ust. 4.
- (4) Szczegóły określa rozporządzenie Rządu Federalnego wymagające zgody Bundesratu.

Artykuł 133

[Sukcesja administracji Zjednoczonego Obszaru Gospodarczego]

Władze federalne przejmują prawa i obowiązki administracji Zjednoczonego Obszaru Gospodarczego.

Artykuł 134

[Przekazanie majątku Rzeszy]

- (1) Majątek Rzeszy przechodzi zasadniczo na własność Federacji.
- (2) O ile obiekty będące wcześniej własnością Rzeszy wykorzystywane były zgodnie ze swoim pierwotnym przeznaczeniem przede wszystkim do realizacji zadań administracyjnych, które zgodnie z niniejszą Ustawą Zasadniczą nie są zadaniami administracyjnymi władz federalnych, wówczas obiekty te należy przekazać nieodpłatnie podmiotom obecnie właściwym, o ile obiekty takie zgodnie ze swoim obecnym, nie tylko przejściowym, przeznaczeniem służą realizacji zadań administracyjnych, które zgodnie z niniejszą Ustawą Zasadniczą należą obecnie do obowiązków krajów związkowych, to należy je przekazać krajom związkowym. Władze federalne mogą przekazać krajom związkowym także inny majątek.

- (3) Natomiast majątek, który oddany został nieodpłatnie do dyspozycji władz Rzeszy przez kraje związkowe i gminy (związki gmin), przechodzi ponownie na własność krajów związkowych i gmin (związków gmin), o ile władze federalne nie potrzebują go dla realizacji własnych zadań administracyjnych.
- (4) Szczegóły określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu.

Artykuł 135

[Regulacje majątkowe w przypadku zmiany przynależności terytorialnej na szczeblu krajowym]

- (1) Jeżeli w okresie po dniu 8 maja 1945 r. do chwili wejścia w życie niniejszej Ustawy Zasadniczej zmieniła się przynależność terytorialna jakiegoś obszaru, wówczas majątek kraju związkowego, do którego ten obszar należał w przeszłości, przechodzi na własność kraju związkowego, do którego ten obszar należy obecnie.
- (2) Majątek nieistniejących już krajów związkowych i nieistniejących już innych jednostek i instytucji prawa publicznego przechodzi, o ile zgodnie ze swoim pierwotnym przeznaczeniem wykorzystywany był przede wszystkim do realizacji zadań administracyjnych lub zgodnie ze swoim obecnym, nie tylko przejściowym przeznaczeniem służy realizacji zadań administracyjnych, na własność kraju związkowego lub jednostki czy instytucji prawa publicznego, które zajmują się obecnie realizacją tych zadań.
- (3) Grunty należące wcześniej do nieistniejących już krajów niemieckich przechodzą łącznie ze znajdującymi się na nich obiektami, o ile nie są one częścią majątku w rozumieniu ust. 1, na własność tego kraju związkowego, na którego terytorium się znajdują.
- (4) O ile wymaga tego nadrzędny interes Federacji lub szczególny interes danego obszaru, w formie ustawy federalnej mogą być dokonane regulacje odbiegające od przepisów ust. 1 do 3.
- (5) Ponadto kwestie następstwa prawnego i związane z nimi spory, o ile nie zostały one wyjaśnione do dnia 1 stycznia

1952 r. poprzez porozumienia pomiędzy danymi krajami związkowymi a jednostkami i instytucjami prawa publicznego, uregulowane zostaną w formie ustawy federalnej wymagającej zgody Bundesratu.

- (6) Udziały byłego kraju niemieckiego Prusy w przedsiębiorstwach prawa prywatnego przechodzą na Federację. Szczegóły określa ustawa federalna, która może dokonać regulacji odmiennych.
- (7) O ile majątek, który zgodnie z przepisami ust. 1 do 3 przypadłby jednemu z krajów związkowych lub jednej z jednostek lub instytucji prawa publicznego, został przez uprawnioną według tych przepisów osobę przed wejściem w życie niniejszej Ustawy Zasadniczej rozdysponowany w drodze ustawy krajowej, na podstawie ustawy krajowej lub w inny sposób, to przekazanie majątku uważa się za dokonane przed jego rozdysponowaniem.

Artykuł 135 a

[Zobowiązania z przeszłości]

- (1) Zastrzeżone w art. 134 ust. 4 i art. 135 ust. 5 ustawy federalne mogą stanowić, że nie mogą być uregulowane w ogóle lub nie w pełni
  1. zobowiązania Rzeszy oraz zobowiązania byłego kraju niemieckiego Prusy i innych nieistniejących już jednostek i instytucji prawa publicznego,
  2. zobowiązania Federacji lub innych jednostek i instytucji prawa publicznego, pozostających w związku z przejęciem majątku zgodnie z art. 89, 90, 134 i 135, oraz zobowiązania podmiotów prawa, wynikające z działań podmiotów prawa, o których mowa w punkcie 1,
  3. zobowiązania krajów związkowych i gmin (związków gmin), które powstały w wyniku działań, jakich owe podmioty prawa dokonały przed dniem 1 sierpnia 1945 r. w celu wykonywania zarządzeń władz okupacyjnych lub w celu zniesienia uwarunkowanego wojną stanu wyjątkowego w ramach zadań administracyjnych, do których zobligowana była Rzesza, lub przez nią zleconych.

- (2) Przepis ust. 1 stosuje się odpowiednio w odniesieniu do zobowiązań Niemieckiej Republiki Demokratycznej i jej podmiotów prawa oraz do zobowiązań Federacji lub innych jednostek i instytucji prawa publicznego, pozostających w związku z przejściem majątku Niemieckiej Republiki Demokratycznej przez Federację, kraje związkowe i gminy, oraz zobowiązań, wynikających z działań Niemieckiej Republiki Demokratycznej lub jej podmiotów prawa.

Artykuł 136

[Pierwsze posiedzenie Bundesratu]

- (1) Bundesrat zbiera się na pierwszym posiedzeniu w dniu pierwszego zwołania Bundestagu.
- (2) Do chwili wyboru pierwszego Prezydenta Federalnego jego uprawnienia wykonuje Prezydent Bundesratu. Nie przysługuje mu prawo rozwiązywania Bundestagu.

Artykuł 137

[Bierne prawo wyborcze osób zatrudnionych w służbie cywilnej]

- (1) Bierne prawo wyborcze urzędników, pracowników służby cywilnej, żołnierzy zawodowych, żołnierzy odbywających czasową służbę wojskową i sędziów szczebla federalnego, krajowego i gminnego może być ustawowo ograniczone.
- (2) W odniesieniu do wyborów do Bundestagu I kadencji, pierwszego Zgromadzenia Federalnego i pierwszego Prezydenta Federalnego Republiki Federalnej obowiązuje ustawa wyborcza uchwalona przez Radę Parlamentarną.
- (3) Uprawnienia przewidziane w art. 41 ust. 2 dla Federalnego Trybunału Konstytucyjnego do chwili jego ustanowienia realizuje Niemiecki Sąd Najwyższy dla Zjednoczonego Obszaru Gospodarczego, który orzeka zgodnie ze swoją procedurą.

Artykuł 138

[Notariat południowoniemiecki]

Dokonywanie zmian w jednostkach istniejącego obecnie Notariatu w krajach Badenia, Bawaria, Wirtembergia-Badenia i Wirtembergia-Hohenzollern wymaga zgody rządów tych krajów.

Artykuł 139

[Dalsze obowiązywanie przepisów dotyczących denacyfikacji]

Niniejsza Ustawa Zasadnicza nie narusza przepisów dotyczących »Wyzwolenia narodu niemieckiego od narodowego socjalizmu i militaryzmu«.

Artykuł 140

[Przepisy prawne dotyczące wspólnot religijnych]

Postanowienia art. 136, 137, 138, 139 i 141 konstytucji niemieckiej z dnia 11 sierpnia 1919 r. są integralną częścią niniejszej Ustawy Zasadniczej.

Artykuł 141

[»Klauzula Bremeńska«]

Przepis art. 7 ust. 3 zdanie 1 nie ma zastosowania w krajach związkowych, w których w dniu 1 stycznia 1949 r. obowiązywały inne regulacje prawa krajowego.

Artykuł 142

[Zastrzeżenia na korzyść praw podstawowych wynikające z przepisów prawa krajowego]

Niezależnie od przepisu art. 31 postanowienia konstytucji krajów związkowych pozostają w mocy, o ile gwarantują one prawa podstawowe zgodnie z art. 1 do 18 niniejszej Ustawy Zasadniczej.

Artykuł 142 a (uchylony)

Artykuł 143

[Okres obowiązywania odmiennych przepisów prawa]

- (1) Prawo obowiązujące na obszarze, o którym mowa w art. 3 Traktatu Zjednoczeniowego, może odbiegać od postanowień niniejszej Ustawy Zasadniczej najpóźniej do dnia 31 grudnia 1992 r., o ile i jak długo wskutek odmiennych warunków całkowite dostosowanie do porządku konstytucyjnego nie może być jeszcze osiągnięte. Przepisy odmierne nie mogą naruszać postanowienia art. 19 ust. 2 i muszą być zgodne z zasadami, o których mowa w art. 79 ust. 3.
- (2) Odmienność przepisów odbiegających od postanowień rozdziałów II, VIII, VIII a, IX i XI dopuszczalna jest najpóźniej do dnia 31 grudnia 1995 r.
- (3) Niezależnie od ust. 1 i 2 przepisy art. 41 Traktatu Zjednoczeniowego i regulacje prawne dotyczące jego realizacji pozostają w mocy, o ile przewidują one, że ingerencje w stosunki własnościowe na obszarze, o którym mowa w art. 3 Traktatu, nie mogą być anulowane.

Artykuł 143 a

[Wyłączność ustawodawstwa dotyczącego Kolei Federalnych]

- (1) Władze federalne posiadają wyłączne uprawnienia ustawodawcze odnośnie wszystkich spraw, wynikających z przekształcenia znajdujących się pod ich zarządem Kolei Federalnych w przedsiębiorstwo gospodarcze. Przepis art. 87 c ust. 5 stosuje się odpowiednio. Urzędnicy Kolei Federalnych mogą poprzez ustawę zostać przydzieleni do pełnienia służby w zorganizowanych na podstawie przepisów prawa prywatnego Kolei Federalnych przy zachowaniu swojej pozycji prawnej i odpowiedzialności najwyższego zwierzchnika służbowego.
- (2) Ustawy, o których mowa w ust. 1, wykonują władze federalne.
- (3) Realizacja zadań dotychczasowych Kolei Federalnych w zakresie podmiejskiej kolejowej komunikacji osobowej pozostaje do dnia 31 grudnia 1995 r. sprawą władz federalnych.

Odnosi się to również do odpowiednich zadań w zakresie zarządzania komunikacją kolejową. Szczegóły określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu.

Artykuł 143 b

[Przekształcenie Niemieckiej Poczty Federalnej]

- (1) Szczególny majątek Niemieckiej Poczty Federalnej zostaje zgodnie z postanowieniami ustawy federalnej przekształcony w przedsiębiorstwo działające w oparciu o przepisy prawa prywatnego. Władze federalne posiadają wyłączne kompetencje ustawodawcze w odniesieniu do wszystkich wynikających z tego faktu spraw.
- (2) Istniejące przed przekształceniem wyłączne prawa władz federalnych mogą być poprzez ustawę federalną przekazane na okres przejściowy przedsiębiorstwu powstałym z sektorów Niemiecka Poczta Federalna SŁUŻBA POCZTOWA (Deutsche Bundespost POSTDIENST) i Niemiecka Poczta Federalna TELEKOM (Deutsche Bundespost TELEKOM). Z większości udziałów kapitałowych w przedsiębiorstwie następcy Niemieckiej Poczty Federalnej SŁUŻBA POCZTOWA władze federalne mogą zrezygnować najwcześniej po pięciu latach od wejścia w życie ustawy, o której mowa w zdaniu 1. Wymaga to uchwalenia ustawy federalnej za zgodą Bundesratu.
- (3) Zatrudnieni w Niemieckiej Poczcie Federalnej urzędnicy będą zatrudnieni w nowych przedsiębiorstwach prywatnych przy zachowaniu swojej pozycji prawnej i odpowiedzialności najwyższego zwierzchnika służbowego. Przedsiębiorstwa te wykonują kompetencje podmiotu zatrudniającego urzędników. Szczegóły określa ustawa federalna.

Artykuł 143 c

[Sumy kompensacyjne w przypadku odwołania zadań wspólnotowych]

- (1) Od dnia 1 stycznia 2007 r. do dnia 31 grudnia 2019 r. do dyspozycji krajów związkowych oddaje się coroczne określone sumy kompensacyjne z budżetu władz federalnych

na rozbudowę i budowę nowych uczelni wyższych łącznie z klinikami uczelnianymi i planami w szkolnictwie wyższym z powodu odwołania zadań wspólnotowych oraz z powodu anulowania pomocy finansowej przeznaczonej na polepszenie sieci komunikacyjnej gmin i na wspieranie budowy socjalnych pomieszczeń mieszkalnych, uwarunkowanej anulowaniem finansowania części inwestycji przez władze federalne. Do dnia 31 grudnia 2013 r. sumy te obliczane będą na podstawie średniej wysokości finansowanej przez władze federalne części w latach od 2000 do 2008.

- (2) Sumy, o których mowa w ust. 1, rozdysponowane będą do dnia 31 grudnia 2013 r. na poszczególne kraje związkowe w następujący sposób:
  1. jako roczne sumy stałe, których wysokość oblicza się na podstawie średniej udziału danego kraju związkowego w latach od 2000 do 2003;
  2. jako przeznaczone na określony cel sumy na zakres zadań objęty dotychczas finansowaniem mieszanym.
- (3) Władze federalne i kraje związkowe dokonają do końca 2013 roku obliczeń, w jakiej wysokości środki finansowe przyznane krajom związkowym zgodnie z przepisem ust. 1 w celu wypełnienia przez nie zadań są w dalszym ciągu stosowne i konieczne. Od dnia 1 stycznia 2014 r. anuluje się związanie przydzielanych zgodnie z przepisem ust. 1 środków finansowych z określonym celem zgodnie z przepisem ust. 2 pkt 2; zachowuje się związanie łącznej sumy środków z określonym celem inwestycyjnym. Porozumienia zawarte w Pakcie Solidarnościowym II pozostają w mocy.
- (4) Szczegóły określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu.

Artykuł 143 d

[Przepisy przejściowe w ramach pomocy konsolidacyjnej]

- (1) Artykuły 109 i 115 w wersji obowiązującej do dnia 31 lipca 2009 r. stosuje się po raz ostatni w odniesieniu do budżetu na rok 2010. Artykuły 109 i 115 w wersji obowiązującej od

dnia 1 sierpnia 2009 r. stosuje się po raz pierwszy w odniesieniu do budżetu na rok 2011; istniejące na dzień 31 grudnia 2010 r. upoważnienia kredytowe dotyczące ustanowionych już szczególnych sektorów majątku federalnego pozostają w mocy. Kraje związkowe mogą w okresie od dnia 1 stycznia 2011 r. do dnia 31 grudnia 2019 r. zgodnie z obowiązującymi krajowymi regulacjami odstąpić od ustaleń art. 109 ust. 3. Kraje związkowe są zobowiązane do ustalenia swoich budżetów w taki sposób, aby budżety roku 2020 spełniały wymagania wynikające z art. 109 ust. 3 zdanie 5. Władze federalne mają prawo w okresie od dnia 1 stycznia 2011 r. do dnia 31 grudnia 2015 r. odstąpić od ustaleń art. 115 ust. 2 zdanie 2. Zmniejszanie istniejącego deficytu powinno się rozpocząć od roku 2011. Coroczne budżety powinny być ustalane w taki sposób, aby w roku budżetowym 2016 spełnione zostały wymagania wynikające z art. 115 ust. 2 zdanie 2; szczegóły określa ustawa federalna.

- (2) W celu spełnienia wymogów art. 109 ust. 3 od dnia 1 stycznia 2020 roku krajom związkowym Berlin, Brema, Kraj Saary, Saksonia-Anhalt i Szlezwik-Holsztyn może być przyznana w latach od 2011 do 2019 pomoc konsolidacyjna z budżetu federalnego w wysokości ogółem 800 milionów euro rocznie. Z sumy tej przypada na Bremę 300 milionów euro, na Kraj Saary 260 milionów euro, a na kraje Berlin, Saksonię-Anhalt i Szlezwik-Holsztyn po 80 milionów euro. Pomoc ta będzie udzielana na podstawie porozumień administracyjnych zgodnie z odpowiednią ustawą federalną wymagającą zgody Bundesratu. Przyznanie pomocy zakłada całkowitą likwidację deficytów budżetowych do końca 2020 roku. Szczegóły, zwłaszcza coroczne działania na rzecz likwidacji zadłużenia, nadzór nad ich realizacją sprawowany przez Radę Stabilizacyjną oraz następstwa, wynikające z niedokonania tych działań, określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu oraz porozumienia administracyjne. Wyklucza się jednoczesne przyznanie pomocy konsolidacyjnej i innej pomocy na uzdrowienie finansów z powodu szczególnie trudnej sytuacji budżetowej.

- (3) Obciążenia finansowe, wynikające z przyznawania pomocy konsolidacyjnej, ponoszą władze federalne i kraje związkowe, przy czym te ostatnie z swojego udziału w dochodach z podatku obrotowego. Szczegóły określa ustawa federalna wymagająca zgody Bundesratu.

Artykuł 144

[Przyjęcie Ustawy Zasadniczej – Berlin]

- (1) Niniejsza Ustawa Zasadnicza wymaga dla uzyskania mocy obowiązującej przyjęcia jej przez parlamenty dwóch trzecich krajów niemieckich, w których ma z początku obowiązywać.
- (2) O ile stosowanie niniejszej Ustawy Zasadniczej w którymś z krajów związkowych, wymienionych w art. 23, lub w części terytorium tych krajów podlega ograniczeniom, wówczas dany kraj związkowy lub dana część kraju mają prawo do oddelegowania zgodnie z przepisem art. 38 przedstawicieli do Bundestagu, a zgodnie z przepisem art. 50 – do Bundesratu.

Artykuł 145

[Wejście w życie Ustawy Zasadniczej]

- (1) Rada Parlamentarna na posiedzeniu otwartym przy współuczestnictwie deputowanych Wielkiego Berlina stwierdza przyjęcie niniejszej Ustawy Zasadniczej, sporządza ją i ogłasza.
- (2) Niniejsza Ustawa Zasadnicza wchodzi w życie wraz z upływem dnia, w którym została ogłoszona.
- (3) Podlega ona opublikowaniu w Federalnym Dzienniku Ustaw (Bundesgesetzblatt).

Artykuł 146

[Obowiązywanie Ustawy Zasadniczej]

Niniejsza Ustawa Zasadnicza, która po dokonaniu się zjednoczenia i wolności Niemiec obowiązuje w odniesieniu do całego Narodu Niemieckiego, utraci swoją moc obowiązującą w dniu, w którym wejdzie w życie konstytucja, przyjęta w drodze swobodnego wyboru przez Naród Niemiecki.

Wyciąg z konstytucji niemieckiej z dnia 11 sierpnia 1919 roku

(Konstytucja Weimarska)

Wyznania i związki wyznaniowe

Artykuł 136

- (1) Prawa i obowiązki cywilne i obywatelskie nie są uwarunkowane ani ograniczone z powodu korzystania z wolności wyznania.
- (2) Korzystanie z praw cywilnych i obywatelskich oraz dostęp do urzędów publicznych są niezależne od wyznawanej religii.
- (3) Nikt nie ma obowiązku ujawnienia swoich przekonań religijnych. Przedstawiciele władz mają o tyle prawo do zapytania o przynależność do określonej wspólnoty wyznaniowej, o ile uzależnione są od tego prawa i obowiązki lub wymaga tego zarządzone ustawowo zbieranie danych statystycznych.
- (4) Nikt nie może być zmuszany do udziału w działaniach lub uroczystościach kościelnych lub do uczestnictwa w praktykach religijnych lub do posługiwania się religijną formą ślubowania.

Artykuł 137

- (1) Religia państwowa nie istnieje.
- (2) Zapewnia się prawo do zrzeszania się we wspólnotach wyznaniowych. Zrzeszanie się wspólnot wyznaniowych na terytorium Rzeszy nie podlega żadnym ograniczeniom.
- (3) Każda wspólnota wyznaniowa reguluje i zarządza swoimi sprawami samodzielnie w ramach obowiązujących powszechnie ustaw. Obsadza ona swoje urzędy bez współdziałania państwa czy wspólnoty świeckiej.
- (4) Wspólnoty wyznaniowe uzyskują zdolność prawną zgodnie z ogólnymi przepisami prawa cywilnego.
- (5) Wspólnoty wyznaniowe są podmiotami prawa publicznego, o ile działały one jako takie dotychczas. Innym wspólnotom wyznaniowym należy na wniosek zapewnić te same prawa, jeżeli ze względu na swoją strukturę i liczbę członków dają one gwarancję trwałości. Jeżeli kilka tego rodzaju wspólnot wyznaniowych działających na podstawie przepisów pra-

- wa publicznego łączy się w jeden związek, wówczas również taki związek jest podmiotem prawa publicznego.
- (6) Wspólnoty wyznaniowe, będące podmiotami prawa publicznego, są uprawnione do pobierania podatków w oparciu o wykazy podatkowe obywateli na podstawie przepisów prawa krajowego.
  - (7) Na równi ze wspólnotami wyznaniowymi traktuje się zrzeszenia, które stawiają sobie za zadanie wspólne reprezentowanie określonego światopoglądu.
  - (8) O ile dla realizacji tych postanowień konieczne są dalsze regulacje, to leżą one w gestii ustawodawstwa krajowego.

Artykuł 138

- (1) Wynikające z ustaw, umów lub szczególnych tytułów prawnych zobowiązania państwa wobec wspólnot wyznaniowych zastępuje się przepisami ustaw krajowych. Ich zasady określają władze Rzeszy.
- (2) Zapewnia się prawo własności i inne prawa wspólnot i stowarzyszeń wyznaniowych do ich placówek i fundacji służących celom kultu, oświatowym i dobroczynnym oraz do pozostałego majątku.

Artykuł 139

Niedziela i uznane przez państwo dni świąteczne pozostają pod ustawową ochroną jako dni wolne od pracy i dni duchowej odnowy.

Artykuł 141

O ile w siłach zbrojnych, szpitalach, zakładach karnych lub innych placówkach publicznych istnieje potrzeba odprawiania nabożeństw i posługi duszpasterskiej, należy wspólnotom wyznaniowym zezwolić na uprawianie praktyk religijnych, przy czym należy unikać jakiegokolwiek przymusu.

Wydawca: Niemiecki Bundestag
Referat Informacji Publicznej
Platz der Republik 1, 11011 Berlin

Opracowanie: Regelinidis Westphal Grafik-Design, Berlin

Skład: Norbert Lauterbach, Berlin

Godło państwa:

Copyright Professor Ludwig Gies, opracowanie 2008 büro uebele Stuttgart

Druk: CPI – Ebner & Spiegel, Ulm

© Deutscher Bundestag, Berlin 2010

Wszelkie prawa zastrzeżone

Niniejsza publikacja wydana jest przez Niemiecki Bundestag w ramach działalności propagatorsko-informacyjnej parlamentu. Nie jest ona przeznaczona na sprzedaż. Wykorzystywanie jej dla własnych celów propagatorskich przez partie polityczne, frakcje parlamentarne, mandatariuszy lub działaczy kampanii wyborczych – zwłaszcza w celach kampanii wyborczych – jest niedozwolone.

